

Lagrådsremiss

Åtgärder för att stärka kundernas ställning på energimarknaden m.m.

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 9 februari 2006

Mona Sahlin

Lena Ingvarsson
(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen behandlas förslag om ändringar i ellagen (1997:857) och naturgaslagen (2005:403).

Förslagen om ändringar i ellagen innebär att leverantörsbytesprocessen förenklas samt att elkunderna får bättre information om när deras elavtal går ut och att de lättare hittar information om priser och villkor på elmarknaden. Tillsynen på elmarknaden effektiviseras. Tillsynsmyndigheten skall ha rätt att på begäran omedelbart få del av uppgifter och handlingar. Samtidigt förlängs tiden för tillsyn av nättariffer med fyra år i vissa fall. Kravet på att elleverantörerna skall ha en balansansvarig skärps. Om en balansansvarig saknas, skall elkunden anvisas en annan leverantör samtidigt som leveransskyldigheten upphör för den som dittills levererat el. En leverantör som levererat el utan att ha en balansansvarig blir vid avräkningen med den systemansvariga myndigheten likställd med en balansansvarig och skyldig att betala för bl.a. den balanskraft som införskaffats.

Förslagen om ändringar i naturgaslagen syftar till att genomföra EG:s gasförsörjningsdirektiv. De nya bestämmelserna innebär bl.a. att aktörerna på naturgasmarknaden skall planera och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen, att särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter skall införas samt att en nationell plan för krissituationer på naturgasområdet skall upprättas.

Lagändringarna i ellagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2007 och i naturgaslagen den 1 juli 2006.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	11
3	Ärendet och dess beredning.....	17
4	Bakgrund	18
5	Enklare byte av elleverantör	24
5.1	Krav på att samma kund skall ha både nät- och elhandelsavtal.....	24
5.2	Förkortad tid för leverantörsbyte	28
6	Bättre information till kunderna	30
6.1	Krav på information om priser och villkor för elleveranser.....	30
6.2	Krav på information om när ett avtal om elleverans upphör	33
6.3	Krav på information vid anvisning av elleverantör	34
7	Effektivare tillsyn	35
7.1	Tillsyn vid felaktiga uppgifter	35
7.2	Omedelbar giltighet av vissa beslut	37
8	Vissa frågor om balansansvar.....	40
8.1	Funktionen anvisad balansansvarig	40
8.2	Elleverantörers betalningsskyldighet vid avsaknad av balansansvarig	41
9	Naturgasmarknaden	43
9.1	Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (naturgasförordningen)	43
10	Genomförande av gasförsörjningsdirektivet	45
10.1	Bakgrund.....	45
10.2	Det svenska naturgassystemet.....	46
10.3	Allmänt om direktivet och svensk rätt	49
10.4	Allmän strategi för en tryggad naturgasförsörjning och allmänt om ansvarfördelning	51
10.4.1	Minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter	52
10.4.2	Tillsynsmyndighetens roll för att trygga naturgasförsörjningen	56
10.4.3	Den systemansvariga myndighetens ansvar för att trygga naturgasförsörjningen	58
10.4.4	Ansvar för innehavare av naturgasledningar och lager- och förgasningsanläggningar för att trygga naturgasförsörjningen	62
10.5	Planering för krissituationer.....	63
10.6	Rapportering	66

10.7	Finansiering.....	67
11	Konsekvensanalys	69
12	Övriga frågor	71
13	Författningskommentar	72
13.1	Förslaget till ändring i ellagen	72
13.2	Förslaget om ändring i naturgaslagen	75
Bilaga 1	Sammanfattning av el- och gasmarknadsutredningens slutbetänkande (El- och naturgasmarknaderna Energimarknader i utveckling, SOU 2004:129).....	81
Bilaga 2	El- och gasmarknadsutredningens lagförslag.....	91
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	112
Bilaga 4	Gasförsörjningsdirektivet, rådets direktiv 2004/67/EG.....	113
Bilaga 5	Sammanfattning av Energimyndighetens rapport Trygg Gas.....	118
Bilaga 6	Energimyndighetens förslag till lagtext.....	123
Bilaga 7	Förteckning över remissinstanserna till rapporten Trygg Gas.....	127
Bilaga 8	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005.....	128

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i naturgaslagen (2005:403).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 8 kap. 4 c, 5, 6 och 8 §§, 12 kap. 1, 2 och 3 a §§ samt 13 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 8 kap. 4 d, 11 a och 11 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 c §¹

När den systemansvariga myndigheten får kännedom om att ett avtal med myndigheten om balansansvar enligt 4 § första stycket skall upphöra att gälla skall myndigheten utan dröjsmål underrätta de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av nätkoncession skall utan dröjsmål underrätta berörda elleverantörer.

När någon, som i ett avtal med en elleverantör har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där elleverantören levererar el, får kännedom om att detta avtal skall upphöra att gälla skall den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systemansvariga myndigheten och de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla.

Om en elleverantör saknar eller det kan befaras att han kan komma att sakna någon som har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där han, enligt 5 § första stycket, är leveransskyldig skall den systemansvariga myndigheten anvisa honom någon som gentemot myndigheten har åtagit sig balansansvaret i sådana uttagspunkter. Detta åtagande skall gälla från det att det tidigare balansansvaret upphörde att gälla.

Den systemansvariga myndigheten skall omedelbart underrätta berörda nätkoncessionshavare om

¹ Senaste lydelse 2005:404.

Nuvarande lydelse

vem som har anvisats som balansansvarig. Nätkoncessionshavarna skall utan dröjsmål underrätta berörda elleverantörer om vem som har anvisats som balansansvarig i uttagpunkterna.

Föreslagen lydelse

4 d §

En elleverantör får ingå avtal om leverans av el i en viss uttagpunkt endast med den elanvändare som enligt avtal med nätkoncessionshavaren har rätt att ta ut el i den uttagpunkten.

5 §²

En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en viss uttagpunkt är skyldig att fortsätta leverera el tills leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket.

Leveransskyldigheten upphör om elanvändaren slutar att ta ut el i uttagpunkten, om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagpunkten eller om överföringen av el enligt 11 kap. 3 eller 4 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören.

Den elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el skall tidigast 90 dagar och senast 60 dagar före det att avtalet löper ut informera elanvändaren om

- 1. tidpunkten för avtalets upphörande, och*
- 2. konsekvenserna av avtalets upphörande.*

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om elleverantörernas informationsskyldighet enligt tredje stycket.

² Senaste lydelse 1999:770.

6 §³

En elleverantör, som skall börja leverera el i en uttagpunkt skall omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan skall även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten.

En elleverantör som övertar leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt får bara göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad. *Anmälan enligt första stycket skall därvid ske senast en månad innan övertagandet skall ske.*

En elleverantör som övertar leveranserna till en elanvändare i dennes uttagpunkt får bara göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad. *I ett sådant fall skall en anmälan enligt första stycket ske senast den femtonde dagen i kalendermånaden före övertagandet.*

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte de elleverantörer som avses i 7 §.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket skall sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

8 §⁴

Elanvändare som saknar elleverantör skall av *berörd innehavare av nätkoncession* anvisas en *elleverantör*, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

En elanvändare som saknar elleverantör *eller som har en elleverantör som saknar balansansvarig* skall av *den berörda nätkoncessionshavaren* anvisas en *elleverantör* som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren skall omedelbart underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats och om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad underrättelsen i andra stycket skall innehålla.

³ Senaste lydelse 1999:770.

⁴ Senaste lydelse 2002:653.

Nuvarande lydelse

Den anvisade elleverantören skall omedelbart underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som *han* avser att tillämpa och om den dag då *han* avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör skall elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

Föreslagen lydelse

Den anvisade elleverantören skall omedelbart underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som *elleverantören* avser att tillämpa och om den dag då *elleverantören* avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

11 a §

En elleverantör som har levererat el till en uttagspunkt där det saknas någon som är balansansvarig skall vid den systemansvariga myndighetens avräkning anses som balansansvarig för uttagspunkten. Ersättning skall betalas enligt de villkor som den systemansvariga myndigheten tillämpar mot balansansvariga.

11 b §

En elleverantör skall till nätmyndigheten lämna uppgift om de priser och leveransvillkor som elleverantören tillämpar för leverans av el till elanvändare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om elleverantörens skyldigheter enligt första stycket.

12 kap.

1 §⁵

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

⁵ Senaste lydelse 2005:404.

Nuvarande lydelse

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. samt efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–11 §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

Föreslagen lydelse

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap. samt efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena och 6–11 a §§.

2 §⁶

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet.

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran *omedelbart* få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

3 a §⁷

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om *detta*.

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt första stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår.

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om *detta*

1. inom ett år efter utgången av det räkenskapsår som nättariffen avser, eller

2. inom fem år efter utgången av det räkenskapsår som nättariffen avser, om nätkoncessionshavaren har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter som haft avgörande betydelse för nätmyndighetens beslut att inte utöva tillsyn.

Ett föreläggande enligt 3 § får inte meddelas efter utgången av de tidsfrister som anges i första stycket.

⁶ Senaste lydelse 2002:121.

⁷ Senaste lydelse 2002:121.

13 kap.

1 §⁸

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §,
 2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §, eller
 3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § *tredje stycket* eller 9 kap. 1 § *andra stycket*.
3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § *andra stycket* eller 9 kap. 1 § *andra stycket*.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 kap. 17 §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

⁸ Senaste lydelse 2002:121.

2.2 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs⁹ i fråga om naturgaslagen (2005:403)

dels att 1 kap. 1 §, 6 kap. 1 §, 7 kap. 2 §, 8 kap. 1 §, 10 kap. 1 § och 11 kap. 4 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 1 kap. 7 a § och 10 kap. 5 a §, samt ett nytt kapitel, 8 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar samt om handel med naturgas i vissa fall.

Denna lag innehåller bestämmelser om naturgasledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar samt om handel med naturgas i vissa fall *och om trygg naturgasförsörjning.*

7 a §

Med konsument avses en fysisk person till vilken naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

6 kap.

1 §

Avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 4 § skall vara skäligen, objektiva och icke-diskriminerande.

Avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § skall vara skäligen, objektiva och icke-diskriminerande.

Vid utformandet av avgiften för en anslutning skall särskilt beaktas var den ledning eller anläggning som skall anslutas är belägen samt effekten i anslutningspunkten.

Den som innehar en naturgasledning skall vid begäran om ny anslutning inom skälig tid lämna skriftlig uppgift om avgiften och övriga villkor för anslutningen.

⁹ Jfr rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (EUT L 127, 29.4.2004, s. 92 Celex 32004L0067).

7 kap.

2 §

Den systemansvariga myndigheten får, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgaslager och förgasningsanläggningar att, mot marknadsmässig ersättning, öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas från överföringsledningarna och anläggningarna.

Om systemansvaret inte kan utövas genom åtgärder som nämns i första stycket, får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgasledningar att begränsa eller avbryta överföring av naturgas till kunder. *I den utsträckning systemansvaret så medger* skall begränsning och avbrytande av överföringen genomföras så rättvist som möjligt. *Därvid skall, i den utsträckning det är möjligt,* ledningsinnehavares åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas.

Om systemansvaret inte kan utövas genom åtgärder som nämns i första stycket, får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgasledningar att begränsa eller avbryta överföring av naturgas till kunder. *En begränsning eller ett avbrytande av överföring av naturgas till kunder skall, i den utsträckning systemansvaret medger det,* genomföras så rättvist som möjligt *och i första hand så att naturgasförsörjningen för konsumenter säkras. I den utsträckning det är möjligt skall* ledningsinnehavares åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas.

Närmare föreskrifter om den systemansvariga myndighetens befogenheter enligt första och andra styckena meddelas av regeringen.

8 kap.

1 §

Detta kapitel gäller överföring av naturgas till konsumenter. *Med konsument avses en fysisk person till vilken naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.*

Detta kapitel gäller överföring av naturgas till konsumenter.

8 a kap. Trygg naturgasförsörjning

1 §

Innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar skall, i den utsträckning det är möjligt för dem, vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

2 §

Den systemansvariga myndigheten skall vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som inom ramen för systemansvaret behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

3 §

Tillsynsmyndigheten skall

1. ta fram och upprätthålla en allmän nationell strategi med lämpliga nivåer för en trygg naturgasförsörjning,

2. ta fram och upprätthålla en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen i fredstida krissituationer, och

3. vidta de åtgärder i övrigt som inom ramen för tillsynsansvaret behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

Innan tillsynsmyndigheten beslutar om den nationella planen, eller en ändring i den, skall myndigheten samråda med den systemansvariga myndigheten.

4 §

Regeringen får meddela föreskrifter om särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddelar ytterligare föreskrifter om planering och åtgärder enligt 1-3 §§.

5 §

Den systemansvariga myndigheten får i det enskilda fallet förelägga en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning att med ledningen eller i anläggningen vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Om det är lämpligare, får föreläggandet riktas mot ledningens eller anläggningens ägare i stället för innehavaren.

Föreläggandet får inte avse en åtgärd som är mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse för naturgasförsörjningen.

Föreläggandet får förenas med vite.

6 §

Den som enligt 5 § har förelagts att vidta åtgärder har rätt till ersättning för den kostnad som genomförandet av åtgärderna medfört. Rätten till ersättning gäller inte kostnader för att lämna uppgifter eller för sådana planeringsåtgärder som avses i 1 §.

Ersättningen betalas av staten.

Den systemansvariga myndigheten prövar frågor om ersättning enligt första stycket.

7 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i naturgasledningar och lagrings- eller förgasningsanläggningar.

8 §

Den systemansvariga myndigheten har på begäran rätt att, av den som enligt 5 § kan åläggas att utföra åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen, få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för att ta ställning till om åtgärder behöver vidtas.

10 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av

1. denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten.¹⁰

Tillsynen omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. med undantag för 5 och 6 §§ samt av bestämmelserna i 5 och 8 kap.

¹⁰ EUT L 289, 3.11.2005, s. 1 (Celex 32005R1775).

5 a §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den systemansvariga myndigheten har enligt 8 a kap. och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av det kapitlet.

11 kap.

4 §

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 7 kap. 2 § beordrats att öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Beslut av tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning enligt 7 kap. 2 § samt om åtgärder och ersättning enligt 8 a kap. 5 och 6 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

3 Ärendet och dess beredning

År 2003 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över behovet av ytterligare förändringar av lagstiftningen på el- och naturgasmarknaderna (dir 2003:22). Utredningen antog namnet El- och naturgasmarknadsutredningen.

I december 2004 överlämnade utredningen slutbetänkandet El- och naturgasmarknaderna – energimarknader i utveckling (SOU 2004:129). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2005/1141/E). Regeringen tar i detta ärende upp de frågor som behandlats i betänkandet.

Den 26 april 2004 antog rådet direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet). Direktivet trädde i kraft den 19 maj 2004 och skall vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 19 maj 2006. Gasförsörjningsdirektivet återges i *bilaga 4*.

Den 17 februari 2005 beslutade regeringen att uppdra åt Statens energimyndighet att lämna förslag till bl.a. den lagstiftning som i övrigt som krävs för att genomföra gasförsörjningsdirektivet. Uppdraget skulle genomföras i samråd med Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät).

Den 10 oktober 2005 överlämnade myndigheterna sin rapport *Trygg gas*. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 5*. Rapportens lagförslag finns i *bilaga 6*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2005/5304/E). Regeringen tar i detta ärende upp de frågor som behandlats i rapporten.

Den 28 september 2005 antogs Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till överföringsnäten för naturgas (naturgasförordningen). Förordningen, som till alla delar är direkt bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater, trädde i kraft den 23 november 2005 och skall tillämpas från och med den 1 juli 2006, med undantag för artikel 9.2 andra meningen som skall tillämpas från och med den 1 januari 2007. Förordningen återges i *bilaga 8*. Förordningen medför en ändring i naturgaslagen (2005:403). Med anledningen av förordningen har regeringen haft underhandskontakter med berörda myndigheter.

Slutligen föreslår regeringen att hänvisningarna i 13 kap. 1 § ellagen respektive 6 kap 1 § naturgaslagen korrigeras.

4 Bakgrund

Elmarknadsreformen 1996–2005

Den 1 januari 1996 trädde ett nytt regelverk för elmarknaden i kraft (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1, rskr. 1995/96:2). De nya reglerna innebar att konkurrens infördes i elhandel och elproduktion. Syftet var bl.a. att införa valfrihet för elanvändarna och skapa förutsättningar för en ökad pris- och kostnadspress inom elförsörjningen. Regleringar som hindrade handel med el avskaffades medan nätverksamhet, som är ett naturligt monopol, även fortsättningsvis regleras och övervakas. Detta innebar att elpriset skulle sättas i konkurrens men inte nättariffen. En ny myndighet, nätmyndigheten, fick i uppgift att bl.a. utöva tillsyn av el-lagens efterlevnad utom i frågor som rör elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

Riksdagen beslutade under hösten 1998 om vissa smärre ändringar i el-lagen för att dels genomföra Europaparlamentet och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el (EGT L027, 30.01.1997 s. 20, Celex 396L0092), dels förbättra elmarknadens funktionssätt (prop. 1997/98:159, bet. 1998/99:NU4, rskr. 1998/99:53).

Därefter har reglerna för elmarknaden ändrats vid flera tillfällen. Den 1 november 1999 avskaffades kravet på timvis mätutrustning för de flesta elanvändare. I stället infördes en schablonbaserad beräkning av elförbrukning. Samtidigt upphävdes systemet med leveranskoncession. Samtliga elanvändare gavs därmed möjlighet att fritt byta elleverantör och elhandelspriserna släpptes helt fria. Elhandeln kom därmed att i huvudsak falla utanför ellagens reglering (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4, rskr. 1999/2000:1).

I propositionen *Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning* lämnade regeringen förslag för att öka kundernas rörlighet på marknaden och därigenom öka konkurrensen på elmarknaden. I propositionen föreslogs också vissa förändringar i ellagen som rörde tariffsättning på regionledningar, anvisning av balansansvarig och anvisning av elleverantör samt icke koncessionspliktiga nät. Propositionen antogs av riksdagen och ändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317).

År 2003 trädde flera nya bestämmelser som avser el från förnybara energikällor i kraft. Lagen (2003:113) om el-certifikat trädde i kraft den 1 maj 2003 och lagen (2003:437) om ursprungsgarantier avseende förnybar el den 1 oktober 2003.

Den 26 juni 2003 antogs det s.k. inre marknadspaketet av Europaparlamentet och rådet. Paketet syftar till att skapa likvärdiga konkurrens- och marknadsvillkor inom el- och naturgassektorn och består av två direktiv och en förordning (Europaparlamentet och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG (EUT L176,

15.7.2003, s.37, Celex 32003L0054) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30 (EUT L 176, 15.7.2003, s. 57, Celex 32003L0055) (naturgasmarknadsdirektivet) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (EUT L176, 15.7.2003, s.1, Celex 32003R1228). I propositionen (prop. 2004/05:62, bet. 2004/05:NU14, rskr. 2004/05:246) *Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.* lämnade regeringen förslag till hur de nya direktiven skall genomföras i nationell lagstiftning. Det inre marknadspaketet genomfördes i nationell lagstiftning den 1 juli 2005.

Den 11 december 2003 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare (Regelutredningen) med uppdrag att utvärdera ett antal regelreformerade marknader, däribland elmarknaden. Regelutredningen lämnade sitt slutbetänkande i januari 2005. Utredningen har remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet.

Utvecklingen på elmarknaden

Den ökade konkurrensen och regelreformereringen på elmarknaden har inneburit stora strukturförändringar både bland elnätsföretagen och elhandelsföretagen. Den svenska marknaden integreras alltmer med övriga nordiska och nordeuropeiska länders elmarknader.

Koncentrationen av ägande i elproduktionen har ökat kraftigt sedan elmarknadsreformen 1996 och elproduktionen i Sverige är nu i hög grad koncentrerad till de tre största producenterna, Vattenfall, Sydkraft och Fortum, som 2003 stod för cirka 87 procent av den svenska elproduktionen i Sverige. I ett nordiskt perspektiv utgjorde de tre största svenska producenternas marknadsandelar 35 procent av den samlade nordiska produktionen. Hur dominerande de tre största svenska elproducenterna är beror således på vilken geografisk marknad som betraktas som den relevanta, Sverige eller Norden.

Inom elhandeln är koncentrationen av ägandet inte riktigt lika stor. De tre stora bolagen hade trots detta 2003 en gemensam marknadsandel i Sverige på drygt 55 procent.

På elmarknaden finns integrerade koncerner i vilka det bedrivs såväl elhandel som produktion eller nätverksamhet. Ellagen stadgar att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte samtidigt får bedriva produktion eller handel med el. Koncerner med både elhandel och elproduktion har vissa fördelar jämfört med andra företag t.ex. större möjlighet att hantera prisområdesrisker inom koncernen.

I rapporten *Hantering av begränsningar i det svenska överföringsnätet för el, ett nordiskt perspektiv* (STEM 2004) konstaterades att handelskapaciteten reduceras av de nordiska stamnätsföretagen vid bl.a. interna överföringsbegränsningar. Detta har vid vissa tillfällen fått konsekvenser för prisbildningen på spotmarknaden och kan ha skapat prisdifferenser på den nordiska elmarknaden. Rapporten har remissbehandlats.

Det pågår ett arbete på nordisk bas för att fortsätta utveckla den nordiska elmarknaden så att bl.a. konkurrensen kan stärkas. För att minska

förekomsten av s.k. flaskhalsar genomförs nu en större förstärkning av överföringskapaciteten i Norden. Vidare tas nu steg av de nordiska systemansvariga och de nordiska reglerarna för att öka samarbetet mellan länderna och i förekommande fall ta bort hinder för ökad konkurrens i Norden.

Sedan början av 2005 omfattas el- och värmeproducenter inom EU av ett system för handel med utsläppsrätter avseende utsläpp av koldioxid från fossila bränslen och vissa processutsläpp. Systemet syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att EU uppfyller sitt åtagande enligt Kyotoprotokollet. Handeln etablerar ett pris på utsläpp av koldioxid vid kraftproduktion baserad på fossila bränslen. Utsläppshandeln innebär att fossilfri kraftproduktion erhåller en konkurrensfördel.

Priserna på utsläppsrätter har sedan handeln inleddes i början av 2005 varierat med en stigande tendens från omkring 5 euro per ton eller 4,5 öre per kilo koldioxid till närmare 25 euro per ton motsvarande 23 öre per kilo koldioxid i början av september samma år. Under samma period har de internationella oljepriserna stigit med ungefär 50 procent. Även gaspriserna, som ofta är direkt länkade till oljepriserna, har stigit kraftigt. Marknaden för utsläppsrätter är fortfarande under utveckling. Det är således ännu för tidigt att dra några slutsatser om sambandet mellan prisbildningen på utsläppsrätter, bränslen och elkraft.

Nord Pools roll och omfattning på elmarknaden

En viktig del av den nordiska elmarknaden utgörs av den nordiska elbörsen Nord Pool som är en organiserad handelsplats för el. Under 2004 omsattes omkring 42 procent av all el som förbrukades i Norden via Nord Pool, en ökning med 10 procent från 2003. En anledning till uppgången var det ökade antalet nya aktörer på börsen. Aktörerna på den nordiska elbörsen består av kraftproducenter, distributörer, industriföretag och andra slutförbrukare samt portföljförvaltare. Antalet aktörer på Nord Pools marknader vid årsskiftet 2004/05 var 397 stycken, en ökning med 13 procent från samma tid föregående år.

Nord Pool tillhandahåller en spotmarknad för fysisk handel med el, en derivatmarknad samt en clearingfunktion. Nord Pool Spot AS är en marknadsplats för handel med el för fysisk leverans under det kommande dygnet. Nord Pool ASA är en börs för finansiell handel. Nord Pool Clearing ASA är motpart i alla finansiella kontrakt som omsätts på börsen samt i sådana bilaterala kontrakt som anmäls för clearing. Nord Pool ASA har tillstånd att agera som fullvärdig börs enligt norska borsregler. Nord Pool Spot AS har tillstånd (koncession) från Norges Vassdrags- och energidirektorat.

Svenska kraftnät blev delägare i elbörsen 1996. I dag ägs Nord Pool ASA till 50 procent av Svenska kraftnät och 50 procent av norska Statnett, vilka är systemoperatörer i Sverige respektive Norge. I Nord Pool ASA ingår utöver den finansiella handeln de helägda dotterbolagen Nord Pool Clearing och Nord Pool Consulting. Nord Pool Spot AS ägs av Nord Pool ASA, Svenska Kraftnät, Statnett, Fingrid och Energinet.dk med vardera 20 procent.

Handeln på Nord Pool ökade stadigt mellan 1996 och 2002, men föll sedan tillbaka kraftigt under 2003. Den fysiska handeln har legat på i

stort sett samma nivå under senare år, medan den finansiella handeln och clearingverksamheten ökade i omsättning fram till 2003. Därefter minskade handeln under två år för att åter öka. Handeln sker både för nästkommande dag och för längre perioder. De dagliga affärerna görs upp på el-spotmarknaden. Långsiktig handel sker på terminsmarknaden. Elpriset på Nord Pool är offentligt och publiceras dagligen. Det utgör därför en prisreferens för den nordiska elmarknaden.

Det genomsnittliga elpriset 1996 var i Sverige 26,0 öre per kWh. Därefter sjönk priset kraftigt ända fram till slutet av 2000 då priset var 12,0 öre per kWh. Prisfallet kan främst förklaras av riklig nederbörd under dessa år, men också av ökad konkurrens på den gemensamma elmarknaden. Under våren 2001 vände trenden och priset steg till 21,1 öre. Det högsta genomsnittspriset sedan avregleringen inföll under 2003 då priset var 33,3 öre per kWh. Under 2004 vände trenden återigen och genomsnittspriset sjönk till 25,6 öre per kWh. Under 2005 har det genomsnittliga systempriset varit 27,3 öre per kWh.

Tillsyn av den finansiella elmarknaden

Elderivat, elcertifikat och utsläppsrätter är finansiella instrument. Den som yrkesmässigt tillhandahåller olika tjänster avseende sådana instrument skall enligt lag ha tillstånd från Finansinspektionen och står därmed under Finansinspektionens tillsyn.

Den finansiella elmarknaden är öppen för alla som har tillstånd från Finansinspektionen. Det finns inga formella hinder för värdepappersbolag att agera på denna marknad. Marknaden domineras helt av aktörer med nära koppling till företag som producerar eller handlar med el eller som endast eller i huvudsak handlar med elrelaterade instrument. Den finansiella elmarknaden är i allt väsentligt en marknad för professionella aktörer. Därför finns inga direkta konsumentaspekter att ta till vara för Finansinspektionen. Marknaden är inte heller av större betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet. Fokus för tillsynen på den finansiella elmarknaden ligger därför på marknadsinformation, marknadsorganisation och hantering av intressekonflikter.

Finansinspektionens rapport

I maj 2005 presenterade Finansinspektionen en rapport om den finansiella elmarknaden (2005:6). Syftet med inspektionens granskning var dels att analysera den finansiella elmarknaden och få utökad kunskap om dess olika delar, dels utröna om den uppfyller de krav Finansinspektionen, i egenskap av tillsynsmyndighet, ställer på en väl fungerande finansiell marknad.

God tillgång till relevant information liksom en genomtänkt och väl fungerande hantering av de intressekonflikter som kan uppstå i handeln är viktigt för att finansiella marknader ska fungera väl. Om inte alla aktörer har tillgång till samma information samtidigt uppstår en obalans som påverkar såväl marknadseffektiviteten som förtroendet för marknaden som sådan. Den finansiella elmarknaden påverkas på både kort och lång sikt av en rad externa och för branschen i huvudsak opåverkbara

faktorer såsom väder, produktionsstörningar och myndighetsbeslut. Finansinspektionen konstaterar i sin rapport att den finansiella elmarknaden visar tecken på brister i spridning av relevant information.

På grund av den finansiella elmarknadens struktur, där produktionsbolagen är tunga aktörer även i den finansiella marknaden och där produktionsanläggningar dessutom samägs av flera bolag, konstaterar Finansinspektionen även att identifiering och hantering av intressekonflikter är en mycket viktig del av elbolagens informationshantering. Det är viktigt att intressekonflikter identifieras och kommuniceras med marknaden så att inte förtroendeproblem uppstår.

Inspektionen konstaterar vidare att det finns skäl att tro att bristen på transparens i dagsläget är återhållande för aktörer som annars i princip har ett intresse av att delta.

Finansinspektionen anser att samarbetet med såväl Konkurrensverket och Energimyndigheten som branschorgan bör förbättras i syfte att förbättra informationshanteringen på den finansiella marknaden. Finansinspektionen anser det väl motiverat att fortsätta följa och analysera utvecklingen och diskutera åtgärder för att förbättra marknadens effektivitet.

Uppdrag till Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten

Att säkerställa en effektiv och väl fungerande konkurrens på elmarknaden är av stor betydelse för att elmarknaden skall fungera väl. Regeringen har därför givit Energimarknadsinspektionen vid Statens energimyndighet (Energimarknadsinspektionen) i uppdrag att analysera elmarknadens funktionssätt med tonvikt på konkurrensen och prisbildningen på el på elmarknaden. Energimarknadsinspektionen skall med utgångspunkt i analysen överväga behovet av eventuella åtgärder för att säkerställa en väl fungerande konkurrens och en effektiv prisbildning.

Regeringen har i samma syfte givit Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Finansinspektionen, och som en uppföljning av inspektionens rapport från maj 2005, analysera den finansiella elmarknaden. Energimyndigheten skall med utgångspunkt i sin analys överväga behovet av och föreslå åtgärder för att förbättra den finansiella marknadens effektivitet. Energimyndigheten skall även överväga behov av ökat samarbete mellan de olika myndigheterna i Norden med ansvar för frågor relevanta för den finansiella elmarknaden för att förbättra marknadens funktion.

Uppdragen skall redovisas senast den 1 mars 2006.

Åtgärder för att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden

Aktiva elkunder är en av de absolut viktigaste förutsättningarna för att elmarknaden skall fungera. För att elkunderna skall kunna vara aktiva krävs dock ett regelverk och en marknadsplats som kunderna förstår, som är lätta att använda och som påverkas av kundernas agerande. Dessutom krävs att kunderna har tillräcklig information för att kunna agera. Sedan elmarknaden öppnades för konkurrens 1996 har flera åtgärder vidtagits för att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden.

1998 infördes regler om konsumentskydd i ellagen. Dessa regler angav bl.a. under vilka förutsättningar elöverföring till konsument får avbrytas och konsumenternas rätt till ersättning då elöverföringen avbryts. Ett år senare infördes den s.k. schablonreformen som innebar att kravet på timvis mätning togs bort för de mindre konsumenterna. Deras förbrukning skulle istället schablonberäknas. Detta gjorde det möjligt för alla konsumenter att kostnadsfritt byta elleverantör. En åtgärd som starkt kommer att förbättra konsumentens ställning på elmarknaden är det kommande införandet av månadsvis avläsning. Konsumenterna kommer då att kunna debiteras efter faktisk förbrukning, istället för preliminärdebitering som är vanligast idag. Därigenom kommer de att få bättre kontroll på sin elförbrukning vilket i sin tur kan skapa aktivare konsumenter. Denna reform kommer att vara fullt genomförd senast den 1 juli 2009. Till åtgärder som direkt påverkar och stärker konsumenternas ställning hör också de regler som infördes den 1 januari 2006 avseende en lagstadgad rätt till ersättning vid elavbrott.

Under åren har även åtgärder vidtagits som indirekt påverkar och stärker konsumenternas ställning på elmarknaden. Dit hör t.ex. den förstärkta tillsynen av elmarknaden, Energimyndighetens roll som expertmyndighet för elhandel och lag (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.

Steg för steg har elmarknaden således utvecklats för att förbättra konsumenternas ställning och i syfte att öka förtroendet för elmarknadens funktioner. En del initiativ har även kommit från elbranschen. Dit hör t.ex. inrättandet av Konsumenternas Elrådgivningsbyrå. Under 2004 inledde branschorganisationen Svensk Energi en kundoffensiv i syfte att förbättra kundernas förtroende för marknaden. Kundoffensiven innehåller bl.a. arbete med att ta fram enklare fakturor och bättre och mer enhetlig kundinformation. En del nätföretag har även på senare år inrättat egna kundombudsmän för att förbättra relationerna till sina kunder.

I denna proposition tar regeringen ytterligare steg i den fortlöpande processen att stärka kundernas ställning på elmarknaden. Regeringen lämnar i det följande förslag om bättre information om priser och villkor, information om anvisning av elleverantör och information om när ett avtal om elleverans upphör. Regeringen lämnar även förslag till kortare anmälningstid vid byte av elleverantör i syfte att i praktiken möjliggöra för konsumenterna att byta elleverantör vid varje månadsskifte. Dessa förslag är avsedda att dels ge konsumenterna bättre och enklare tillgång till den information som är nödvändig för att agera, dels att skapa förutsättningar för konsumenterna att utnyttja de möjligheter som en avreglerad elmarknad erbjuder.

5 Enklare byte av elleverantör

5.1 Krav på att samma kund skall ha både nät- och elhandelsavtal

Regeringens förslag: En ny bestämmelse införs i ellagen som innebär att en elleverantör får ingå avtal om leverans av el i en viss uttagspunkt endast med den elanvändare som enligt avtal med nätkoncessionshavaren har rätt att ta ut el i den uttagspunkten.

Utredningens förslag: Utredningen förordar ett centralt anläggningsregister som omfattar anläggningsidentitet för varje uttagspunkt, kundidentitet samt uppgifter om nätföretag, elleverantör och balansansvarig för anläggningen. Enligt förslaget skall samma kund som har nätavtalet för en viss anläggning även ha elavtalet för samma anläggning. Registret bör ägas av staten och förvaltas av Svenska kraftnät. Systemet skall omfattas av tillsyn och tillsynsansvaret bör ligga på Energimyndigheten som redan idag har tillsyn över nätföretagen. Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna är positiva till förslaget att inrätta ett centralt anläggningsregister. Några remissinstanser önskar dock ett utökat användningsområde för registret. En remissinstans, *Svensk Elbrukarförening*, är positiv till förslaget, men vill inte ha så stor omfattning på registret. Svensk Elbrukarförening anser att registerfrågan bör kunna lösas av branschen själv efter mönster från en liknande fråga inom teleområdet. Endast en remissinstans, *Energimyndigheten*, är negativ till utredningens förslag i den delen och anser att faktiska och rättsliga problem med registret måste analyseras djupare. *Energimyndigheten* har dock tillstyrkt förslaget om att samma kund som har nätavtalet för en viss anläggning även skall ha elavtalet för samma anläggning och anfört att det bl.a. skulle bidra till att man kom till rätta med merparten av de problem som är hänförliga till felaktigheter och brister i informationsutbyte mellan olika aktörer.

Skälen för regeringens förslag

Elmarknaden har utvecklats och ur konsumentperspektiv förbättrats stegvis (se avsnitt 4). Men även om den svenska elmarknadens funktion har förbättrats under senare år finns det fortfarande ett antal områden som behöver utvecklas för att säkerställa en framtida god funktion och därmed höja allmänhetens förtroende för den konkurrensutsatta elmarknaden.

Enligt El- och gasmarknadsutredningen kan inrättandet av ett centralt anläggningsregister lösa eller förbättra hanteringen av ett stort antal frågor, t.ex. kundernas leverantörsbyten, och bidra till förbättringar av marknadens funktionalitet. Ett register kan, enligt utredningen, underlätta fastställandet av anläggningars identitet och av vilka kunder som hör ihop med vilken anläggning. Ett register kan även förbättra kommunikationen mellan marknadens aktörer och förbättra informationen till kunderna t.ex. genom att tillhandahålla information om när ett byte är

genomfört. Därmed skulle registret bidra till en effektivisering av bytesprocessen till nytta för kunderna samt leda till kostnadsminskningar för de berörda företagen genom ett minskat behov av att hantera problem i samband med bytesprocessen.

När en tidigare reglerad marknad öppnas för konkurrens får kunderna en förbättrad position med ökade möjligheter att välja leverantör. För att den fria elmarknaden skall fungera som avsett är det av yttersta vikt att kunderna är aktiva och att förtroende för att marknaden finns så att möjligheten att byta elleverantör utnyttjas. I juni 2000 redovisade Riksrevisionsverket resultatet av en enkätundersökning som visade att ungefär 10 procent hade utnyttjat möjligheten att byta leverantör och ytterligare 8 procent förhandlat med sin elleverantör om priset redan under de första månaderna efter schablonreformens genomförande. Sedan dess har liknande undersökningar genomförts av bl.a. Svensk Energi. Branschen har noterat ett ökande antal leverantörsbyten. Enligt en undersökning hösten 2004 hade 29 procent av alla hushållskunder bytt elleverantör och 25 procent hade omförhandlat villkoren med sin leverantör. För att fortsätta trenden med ett ökat engagemang och en ökad vilja från kundernas sida att agera på elmarknaden krävs att leverantörsbyten kan ske i avtalad tid. Annars riskerar trenden att vända och kundernas förtroende för elmarknaden att minska.

ECON Analys AB (ECON) har av El- och gasmarknadsutredningen fått i uppdrag att följa upp de leverantörsbyten som skulle aktiveras den 1 maj 2004. Undersökningar av liknade karaktär har genomförts av ECON vid åtta tillfällen under tidsperioden september 2000 till oktober 2002. Utifrån den undersökning som gjordes i maj 2004 kan konstateras att antalet anmälda leverantörsbyten per den 1 maj 2004 var 14 747 vilket är betydligt fler än för motsvarande undersökning den 1 oktober 2002 då antalet anmälda leverantörsbyten uppgick till 2 904. Även andelen leverantörsbyten som faktiskt genomfördes har ökat. Andelen anmälda leverantörsbyten som faktiskt genomfördes den 1 maj 2004 var 93 % jämfört med 89 % i undersökningen den 1 oktober 2002. Merparten av de byten som elleverantören anmäler till nätföretagen tycks således ha sådan kvalitet att de automatiskt kan registreras i aktörernas IT-stöd-system.

Oavsett hur ett centralt anläggningsregister utformas och vilken funktion registret kommer att ha innebär ett införande av centralt anläggningsregister en omfattande reglering i lag. Dessa regler skulle, i registrets enklaste form, bl.a. innefatta vilka uppgifter som skall ingå i registret, vem som skall ansvara för att föra in dessa uppgifter i registret, vilka aktörer som skall ha tillgång till olika uppgifter samt ansvar för korrektheten i uppgifter. För att registret skall fungera som avsett måste någon aktör garantera riktigheten i uppgifterna samt att dessa uppdateras kontinuerligt. Då registret innehåller information om kunder och även kan innehålla känsliga uppgifter kommer frågor om behandling av personuppgifter och sekretess också att aktualiseras. Vidare behövs regler för skadestånd i de fall fel uppstår, antingen på grund av ett tekniskt fel i registret eller på grund av felaktigheter i de uppgifter som finns i registret. Dessutom behövs regler om och i så fall i vilken omfattning systemet skall omfattas av tillsyn. Därutöver tillkommer regler för drift och förvaltning av registret.

För att en sådan omfattande reglering som ett centralt anläggningsregister kräver skall kunna anses motiverad måste de problem med leverantörsbyten som finns idag verkligen kunna avhjälpas med registret. Vidare skall det inte gå att komma till rätta med problemen på något enklare sätt. Den analys som utredningen låtit ECON göra visar att orsakerna till att vissa leverantörsbyten inte sker i avtalad tid är dels att elhandelsföretagen och nätägaren har avvikande uppgifter om anläggningsidentitet och personuppgifter i sina register, dels att mätrapporterna är bristfälliga.

När det gäller frågan om anläggningsidentitet kan konstateras att det i Sverige i dag finns omkring 200 elnätbolag och 100 elhandelsföretag. Deras anläggnings- och kundregister är inte koordinerade. Det förekommer heller ingen nationell samordning av registren eller hur de enskilda anläggningarna skall betecknas. Varje nätföretag skapar sin egen nummerserie för sina anläggningar vilket kan ge upphov till problem vid leverantörsbyten. Detta kan t.ex. leda till att samma sifferkombination förekommer mer än en gång, och till att flera anläggningsidentiteter åsatts samma anläggning, vilket ökar riskerna för förväxling av anläggningar. Dock kvarstår detta problem, enligt regeringens bedömning, även om ett centralt anläggningsregister införs utan att man samtidigt inför en nationell och enhetlig beteckning av anläggningar. Eftersom nätföretagen, enligt utredningens förslag, skall ansvara för att uppgifter matas in i registret kan samma anläggningsidentitet matas in av två olika nätföretag för olika anläggningar. Själva registret är således inte en förutsättning för att råda bot på problemet med anläggningsidentitet. För att registret i detta avseende skall fungera fullt ut krävs även en nationell samordning av hur enskilda anläggningar skall betecknas. En sådan nationell samordning är heller inte avhängig ett centralt anläggningsregister utan kan införas utan att ett register i enlighet med utredningens förslag införs. Utredningen har berört frågan om unika anläggningsidentiteter. Regeringen anser dock att det underlag som finns i utredningen inte är tillräckligt för att i dagsläget gå fram med något förslag i denna del.

Ett problem vid leverantörsbyten avser rapportering av mätvärden. I den analys som gjorts har majoriteten av företagen påtalat att mätvärdesrapporteringen fungerar sämre än leverantörsbytesprocessen i övrigt. Vid leveransstart lämnar nätbolagen ca 12 procent av alla mätarställningar senare än de 10 arbetsdagar som föreskrifterna kräver. Även de mätarställningar som rapporteras i tid är i många fall inte baserade på faktisk avläsning utan är preliminärt framräknade. Felaktiga och försenade mätarställningar innebär, förutom merarbete för elhandelsföretagen, också att kunderna får felaktiga elräkningar. I det anläggningsregister som utredningen förslagit ingår dock inte uppgifter om mätarställning. För att detta skall ingå krävs ett mer omfattande register. Inrättandet av ett centralt anläggningsregister enligt utredningens förslag skulle således inte avhjälpa de problem vid leverantörsbyte som uppstår till följd felaktig eller utebliven rapportering av mätvärden.

Utredningen har även konstaterat att ett mer omfattande anläggningsregister, som även har formen av en kommunikationscentral skulle underlätta och förbättra kommunikationen mellan aktörerna på marknaden. Införandet av ett sådant register kräver emellertid en djupare

analys. Branschorganisationen Svensk Energi har påbörjat ett arbete i den riktningen. Det register som är under utveckling, EMIX, är ett mer omfattande register än det som utredningen föreslagit och det skulle få karaktären av en kommunikationscentral. Enligt planerna skall registret ägas och förvaltas av marknadens aktörer. Regeringen ser positivt på att branschen själv tar initiativ till att förbättra elmarknadens funktion. Det är också ändamålsenligt att de aktörer som skall ansvara för uppgifter i registret också driver och förvaltar detta. För att ett register skall få den avsedda effekten och de fördelar som ett register kan medföra krävs dock att samtliga nätföretag och elleverantörer ansluter sig till registret.

När det gäller frågan om kundens identitet kan problem uppkomma då två personer på samma anläggning, t.ex. två personer i samma hushåll står för varsitt avtal med nätföretag respektive elhandelsföretag. Ett byte av elleverantör kan då försenas på grund av nätföretagets svårighet att identifiera en kund som saknas i företagets register. I dessa fall genomförs byte av elleverantör av en del nätföretag medan andra företag inte gör det. Att detta problem uppstår kan bero på oklarheter i gällande föreskrifter och att aktörerna tolkar föreskriften olika.

Problemet är känt och branschen har försökt komma till rätta med det genom att i de allmänna avtalsvillkoren ta in en bestämmelse om att en elleverantör endast får ingå avtal om leverans av el med en elanvändare som har ett avtal med ett nätföretag. Trots detta kvarstår problemen eftersom det fortfarande förekommer att elleverantörer ingår avtal om elleverans med kunder som inte har ett avtal med nätägare.

Enligt regeringen är det viktigt att reglerna för leverantörsbyte är enkla och tydliga så att leverantörsbyten kan genomföras utan problem och onödiga diskussioner mellan nätföretag, elleverantör och kund. Det får emellertid mot bakgrund av vad som anförts anses oklart om ett centralt anläggningsregister, i den form som föreslagits av utredningen, skulle råda bot på de problem som finns beträffande leverantörsbyten. Med hänsyn härtill och till det arbete som bedrivs inom branschen bedömer regeringen att det inte är motiverat att i nuläget vidta några åtgärder i denna riktning. Regeringen anser dock att det är angeläget att komma till rätta med identitetsproblemet. En ny bestämmelse bör därför införas i ellagen som tydligt anger att en elleverantör får ingå avtal om leverans av el i en viss uttagspunkt endast med den elanvändare som enligt avtal med nätkoncessionshavaren har rätt att i den uttagspunkten ta ut el för förbrukning. Därigenom kommer elanvändarnas ställning att stärkas och leverantörsbytesprocessen göras smidigare.

Förslaget innebär att elleverantörerna måste ta ett något större ansvar när de tecknar ett nytt avtal med en kund i och med att de aktivt måste säkerställa att kunden också har ett giltigt avtal med ett nätföretag. Detta merarbete kommer dock att mer än väl uppvägas av att leverantörsbytet kan genomföras betydligt enklare och kostnadseffektivare.

5.2 Förkortad tid för leverantörsbyte

Regeringens förslag: Tidsfristen för en anmälan om byte av elleverantör förkortas. En elleverantör skall anmäla och lämna information om leverantörsbyte till nätföretaget senast den femtonde dagen i månaden före den månad då leverantörsbytet skall ske.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. El- och naturgasmarknadsutredningen har även föreslagit att elanvändarna som anvisats elleverantör dessutom skall ha möjlighet att byta elleverantör den femtonde dagen i månaden under tre månader efter det inkoppling genomförts på grund av anvisningen.

Remissinstanserna: Flertalet har tillstyrkt utredningens förslag. Två remissinstanser, Statskontoret och Svensk Energi är negativa. *Statskontoret* anser att förändringen visserligen skulle utgöra en förbättring för konsumenterna men befarar att elföretagen inte skulle kunna leva upp till hårdare regler än de nuvarande och att krånglet i samband med leverantörsbyten skulle kvarstå. Enligt Statskontoret borde fokus ligga på att de nuvarande reglerna följs och att frågan om att korta bytesprocessen tas upp igen när detta mål uppnåtts. *Svensk Energi* anser att förkortad bytesfrist leder till kraftigt ökad administration för nätföretagen och föreslår istället att bytesfristen generellt minskas till tjugo dagar, genom att flyttas fram till den tionde dagen i månaden före leverantörsbytet, men att leverantörsbyten endast får ske den första dagen i månaden.

Skälen för regeringens förslag

I huvudsak går i dag ett byte till på så sätt att den som vill byta elleverantör tecknar ett avtal med den nya elleverantören som sedan anmäler leverantörsbytet till nätföretaget. Anmälan till nätföretaget skall göras minst en månad före bytesdagen. För att ett byte skall fungera vill elleverantörerna å andra sidan vanligen att avtalet mellan dem och elanvändaren tecknas två månader före bytesdagen, trots att ellagen endast kräver en månads framförhållning. Detta innebär att det normalt tar minst två månader att genomföra ett vanligt leverantörsbyte. Denna tidsfrist gäller vid alla byten.

När elleverantören anmäler ett leverantörsbyte till nätföretaget sker det i det elektroniska kommunikations- och meddelandeformatet EDIEL (Statens energimyndighets föreskrifter om mätning och rapportering av överförd el, STEMFS 2001:3). Informationen om bytet kan då enkelt och snabbt utväxlas mellan aktörerna. Detta kan ske under dagen om processerna är automatiserade hos både elleverantören och nätföretaget. I övriga fall tar det någon dag extra. Praktiskt innebär detta att om den nya elleverantören lämnar korrekta uppgifter till nätföretaget om elanvändaren, uttagspunkten, nätområdet samt sig själv i EDIEL-format och om motsvarande uppgifter finns i nätföretagets register så kommer en automatisk bekräftelse att sändas till avsändaren om att bytet kan genomföras på avsedd dag.

Utväxlingen av kundinformation mellan elleverantören och nätföretag är idag betydligt bättre än för endast några år sedan. Merparten av de

byten som elleverantören anmäler till nätföretaget har i dag en sådan kvalitet när det gäller uppgifter om elanvändarens identitet och uttagspunkten att de automatiskt kan registreras. Ett kritiskt moment vid ett leverantörsbyte är idag att nätföretagen har svårigheter att inom föreskriven tid läsa av och rapportera elanvändarens mätarställning till den nya och den gamla elleverantören.

I leverantörsbytesprocessen ingår även de s.k. andelstalen. Nätföretaget skall för sitt schablonberäkningsområde (lokalt nätområde) beräkna varje leverantörs och balansansvarigt företags uppskattade volym av icke timmätta elleveranser för kommande månad och omsätta dessa i preliminära andelstal. Andelstalen skall rapporteras senast den femtonde dagen månaden före aktuell månad. Beräkningarna görs med uppskattade förbrukningsvolymerna när det gäller ett kommande byte. Rättelse görs sedan i underlagen för de slutliga andelstalen som nätföretaget skall rapportera under den trettonde månaden efter aktuell månad.

En väl fungerande elmarknad förutsätter att aktiva kunder sätter press på elleverantörerna. För att ge elanvändarna möjlighet att vara aktiva krävs ett regelverk och en marknadsplats som är förståelig, lätt att använda och som påverkas av kundernas agerande. Elanvändare vill ha ett så lågt elpris som möjligt och de vill på ett enkelt sätt få information om priserna på marknaden och lätt kunna byta till ny elleverantör. En elanvändare som snabbt kan byta till ny elleverantör har möjlighet att reagera på marknadens signaler om ändrade priser. Att få möjlighet att ta ställning till ett pris och avtalserbjudande som träder i kraft så snart som möjligt är således positivt för kunderna.

Ett byte av elleverantör skulle sannolikt upplevas som mindre krångligt om tiden från det att kunden ingår ett avtal med en ny elleverantör till den dag bytet genomförs kan påskyndas. Kortare tider för leverantörsbyten borde även leda till en ökad konkurrens mellan elleverantörerna eftersom dessa måste agera snabbare mot elanvändarna vid förändringar av elpriset än vad som förekommer idag.

Mot bakgrund av de fördelar som kortare anmälningstid skulle medföra för kunderna och för en fungerande elmarknad anser regeringen att utredningens förslag i den delen skall genomföras.

Ellagen bör därför ändras så att det fastställs att en elleverantör fortsättningsvis skall sända in en bytesanmälan senast den femtonde dagen i kalendermånaden före det månadsskifte som bytet skall äga rum.

Om den totala ansökningstiden vid byte av elleverantör kan reduceras med en halv månad genom förkortad anmälningstid till nätföretaget, och om elleverantörerna kan minska sin del av den totala ansökningstiden i motsvarande mån, bör ett leverantörsbyte i framtiden kunna genomföras på cirka en månad. Regeringens bedömning är att elleverantörerna har tillräckliga resurser för att klara av den ökning av arbetsuppgifter som denna förändring innebär.

Bytesinformationen skall elleverantören, på samma sätt som idag, sända elektroniskt till nätföretaget i EDIEL-meddelandeformat. Den föreslagna förändringen medför att reglerna för rapportering m.m. av preliminära andelstal i Statens energimyndighets föreskrifter om mätning och rapportering av överförd el (STEMFS 2001:3) kommer att behöva justeras.

El- och naturgasmarknadsutredningen har även föreslagit att det skall införas ytterligare en bytesmöjlighet för de elanvändare som anvisats elleverantör. En sådan elanvändare föreslås få möjlighet att byta elleverantör både den första och den femtonde dagen i månaden. Denna utökade bytesmöjlighet skulle finnas under tre månader efter det att anvisning skett.

Regeringen anser att det långsiktiga målet bör vara att alla elanvändare skall kunna byta elleverantör vid fler tillfällen än ett per månad. Detta är ett önskemål som framhållits av flera remissinstanser. Arbetet mot detta mål bör dock ske etappvis och avvakta utfallet av den nu föreslagna förändringen och de kommande reglerna om månadsvis mätning, avläsning och rapportering för samtliga kunder. Regeringen anser därför att utredningens förslag inte bör genomföras i denna del.

6 Bättre information till kunderna

6.1 Krav på information om priser och villkor för elleveranser

Regeringens förslag: Den som levererar el skall vara skyldig att till nätmyndigheten lämna uppgift om sina priser och leveransvillkor.

Utredningens förslag: För att få verka på elmarknaden som elleverantör skall krävas ett tillstånd. För att få tillstånd skall sökanden uppfylla vissa grundläggande krav på balansansvar, tillgång till nödvändig IT-utrustning, registrering för energiskatt och innehav av F-skattsedel. Tillstånd skall beviljas av Energimyndigheten och får återkallas om elleverantören begär det eller om tillståndshavaren i väsentlig mån inte uppfyller kraven för att få tillståndet. Den som fått tillstånd att verka som elleverantör skall regelbundet lämna information till Energimyndigheten om de priser och villkor vid elleveranser som han tillämpar gentemot elanvändare. Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser (*Ekonomistyrningsverket, Länsrätten i Södermanlands län, Oberoende elhandlare, Energimyndigheten, Statskontoret, Svensk elförbrukarförening och Svenskt näringsliv*) är negativa till utredningens förslag. *Konsumentsverket (KO)* har tillstyrkt förslaget om tillståndsplikt och föreslagit att Energimyndigheten även skall få ställa krav avseende bl.a. kundhantering och avtalsvillkor för att få utfärda tillstånd. *Konkurrensverket* ställer sig positivt till förslaget då tillståndskravet inte förefaller försvåra tillträdet till marknaden. Verket menar att kraven endast omfattar sådana faktorer som utgör en förutsättning för att kunna fungera som elleverantör. Verket har vidare framhållit att uppgiftsskyldigheten vad gäller priser och leveransvillkor bör bidra till att ge konsumenterna en komplett och uppdaterad informationskälla som kan användas när en konsument överväger att byta elleverantör. *Svensk Energi* ställer sig också positivt till förslaget men

menar att reglerna om när ett tillstånd skall återkallas bör preciseras mot bakgrund av de för elleverantören ingripande konsekvenser ett sådant beslut skulle få. *HSB Riksförbund* och *Hyresgästernas riksförbund* tillstyrker förslaget utan närmare motivering. *Svenska kraftnät* har framhållit vikten av att den som levererar el alltid, antingen själv är balansansvarig eller har avtal med ett balansansvarigt företag och har efterfrågat en tydlig regel som anger att ett tillstånd skall återkallas för den elleverantör som inte har någon balansansvarig för sina elleveranser.

Skälen för regeringens förslag

Efter upphörande av leveranskoncessionssystemet den 1 november 1999 är elhandelsverksamheten på den svenska marknaden relativt lite reglerad och ellagen uppställer få krav på elleverantörer.

För att leverera el i en uttagpunkt krävs i princip endast att elleverantören har någon som åtagit sig balansansvaret i uttagpunkten (8 kap 4 § ellagen). Därutöver är elleverantören underkastad Energimyndighetens föreskrifter avseende informationsutbyte vid leverantörsbyten vilket i sin tur kräver att elleverantören måste registrera sig hos Svenska kraftnät för att erhålla en identitet i det meddelandeformat som används vid kommunikation mellan marknads aktörer, EDIEL-identitet. En elleverantör skall också lämna uppgifter om vilka energikällor som använts för att framställa leverantörens el samt dess inverkan på miljön i vissa avseenden.

Frågan om det skall krävas tillstånd för att få verka som elleverantör har diskuterats tidigare. Såväl Elbörsutredningen (SOU 1996:49) som Elkonkurrensutredningen (SOU 2002:7) lämnade sådana förslag i sina betänkanden. Bland annat ansåg Elkonkurrensutredningen att det fanns skäl att från statsmakternas sida ställa krav på elhandelsföretagen vad gällde organisation, kunskap om elmarknaden, tekniskt administrativa system för leverantörsbyten, prisinformation etc. Ett bärande motiv för förslaget var att underlätta leverantörsbytesprocessen och att marknads aktörer, framför allt konsumenterna, av olika anledningar då ännu inte ansågs ha tillräckliga kunskaper om energimarknaderna och sina respektive rättigheter och skyldigheter.

Så som redogjorts för ovan (avsnitt 4) har ett antal reformer på elmarknaden genomförts under senare år i syfte att förbättra elmarknadens funktion. Enligt rapporter från Energimyndigheten har endast ett fåtal fall av oseriös verksamhet på leverantörsmarknaden konstaterats. De undersökningar som presenterats av utredningen visar en pågående trend mot ökad rörlighet bland elkunder och ett minskande antal fördröjningar i samband med leverantörsbyten. De skäl som tidigare anförts för att på nytt införa ett tillståndskrav för elleverantörer är därför inte längre lika tungt vägande. För att återigen införa koncession för elleverantörer krävs således tungt vägande skäl och att andra sätt att komma till rätta med problemen inte står till buds.

Enligt utredningens förslag skall en elleverantör, för att få tillstånd, uppfylla vissa grundläggande krav, exempelvis att ha en balansansvarig och tillgång till nödvändigt IT-system samt vara registrerad för energiskatt och inneha F-skattsedel. De krav som en elleverantör måste uppfylla för att få tillstånd är således förhållandevis få. Konkurrensverket, som i och för sig ställt sig positiv till att förslaget genomförs, har pekat

på att kraven endast omfattar sådana faktorer som utgör en förutsättning för att kunna fungera som elleverantör. Att en elleverantör sköter sina skattebetalningar och som bevis för det innehar F-skattsedel är krav som redan i dag uppställs i samhället och som gäller för de flesta näringsidkare inom alla branscher. Kontrollen av att skattebetalningar sköts görs av skattemyndigheten. Skattskyldigheten för elskatt föreslås i regeringens budgetproposition 2006 flyttas över till nättinnehavarna. Målet är att detta skall träda i kraft den 1 januari 2007.

Enligt Energimyndighetens föreskrifter måste elleverantörer redan i dag kommunicera i ett bestämt meddelandeformat i samband med överföring av meddelanden vid leverantörsbyten och mätvärdeshantering. I denna del har vissa problem funnits hos enstaka leverantörer som valt andra sätt att kommunicera på. Detta har i sin tur har medfört att vissa problem uppstått i samband med leverantörsbyten. Dessa problem bedöms dock som övergående och inte i sig så omfattande att de motiverar införandet av ett tillståndsförfarande. Samtliga av utredningen föreslagna kriterier för att få tillstånd att verka som elleverantör finns således redan reglerade i dag.

Att återigen införa ett tillståndskrav för att få verka som elleverantör reser även andra frågor. En farhåga är att ett beviljat tillstånd från statsmaktens sida av kunder och konsumenter tolkas som att företaget genomgått någon form av kvalitetscertifiering. Det finns därmed en risk att elanvändarna invaggas i en falsk trygghet. Kraven för att få och upprätthålla ett tillstånd är enligt förslaget tämligen enkla och sammanhänger inte med sådana typiska krav som konsumenter kan förväntas förknippa med ett tillstånd och som uppställs i övrig civil lagstiftning som t.ex. god marknadsföring eller vissa etiska regler. Det blir därmed oklart vilken relevans för kunden ett tillstånd skulle få. Denna uppfattning delas också av Energimarknadsinspektionen. Det går heller inte att bortse från den ökade administration som ett tillståndsförfarande skulle ge upphov till, både hos den tillståndsgivande myndigheten och hos elleverantörerna. Även om det inte är av sådan omfattning att det skulle verka hindrande för nya aktörer att komma in på marknaden, så kommer ett tillståndsförfarande att medföra ökade administrativa kostnader hos elleverantören vilket i slutändan kan komma att påverka kundernas elpris.

De problem som utredningen sökt lösa kan åtgärdas med enklare medel. Utredningens förslag om tillståndskrav bör därför inte genomföras.

En väl fungerande elmarknad förutsätter att kunderna är aktiva och agerar på marknaden. En viktig förutsättning för detta är att kunderna på ett enkelt sätt har tillgång till uppgifter om vilka priser och villkor som de olika elleverantörerna tillämpar. Redan i dag informerar Konsumentverket om elpriser på sin webbplats. Denna information bygger emellertid på att elleverantörerna frivilligt lämnar sina uppgifter till Konsumentverket. Konsumentverkets webbplats ger därför inte någon heltäckande information om vilka elleverantörer som finns på marknaden och vilka priser dessa tillämpar.

För att underlätta för elanvändarna att erhålla täckande och enhetlig information bör det införas en skyldighet för de elleverantörer som verkar på den svenska elmarknaden att regelbundet rapportera de priser (för olika typer av leveranser, tillsvidare pris, rörligt pris, bundet pris för

ett år etc.) och övriga villkor som de tillämpar för sina elleveranser. Denna information bör lämnas till nätmyndigheten. För att säkerställa att den information som lämnas blir såväl enhetlig som användbar bör regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela närmare föreskrifter om när, på vilket sätt och vilka uppgifter som skall lämnas.

Genom detta förslag kommer priser och villkor att kunna redovisas på ett och samma ställe t.ex. på nätmyndighetens hemsida. Kunderna får därmed nödvändig tillgång till prisjämförelser vilket kommer att stärka konkurrensen på elmarknaden.

Det bör samtidigt observeras att den nu föreslagna skyldigheten för elleverantörer att informera om de priser och villkor som man tillämpar inte fråntar elleverantören skyldigheten att informera sina befintliga kunder om förändringar i priser och villkor.

6.2 Krav på information om när ett avtal om elleverans upphör

Regeringens förslag: En ny bestämmelse införs i ellagen som innebär att en elleverantör som har ett tidsbestämt avtal med en kund skall vara skyldig att i god tid meddela kunden om när avtalet löper ut. Elleverantören skall vid samma tillfälle även informera kunden om konsekvenserna därav.

Utredningens förslag överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som särskilt yttrat sig i frågan har varit positiva till förslaget. *HSB Riksförbund* har särskilt pekat på att ökad information skulle kunna leda till att problemet med att elkunder av misstag tecknar dubbla elavtal minskar. *Konsumentverket* förutsätter att det i föreskrifter närmare kommer att regleras hur informationsskyldigheten kommer att gå till. *Oberoende elhandlare* stödjer förslaget att elleverantören ska vara skyldig att ange när avtal om elleverans upphör på kundens faktura.

Skälen för regeringens förslag

Enligt El- och naturgasmarknadsutredningen förekommer det att elanvändare skriver avtal om leverans av el med en ny elleverantör innan leveransen enligt det gamla tidsbundna avtalet har gått ut. När så sker har den gamla elleverantören rätt att få ersättning av kunden för eventuella ekonomiska förluster p.g.a. kontraktsbrott. Enligt utredningen har sådana situationer medfört rättsliga tvister vilka i sin tur krävt resurser såväl från elleverantörer och elanvändare som från nätföretag och samhället.

Regeringen anser att det är angeläget att så långt som möjligt minska risken att en kund tecknar avtal om elleverans med en ny elleverantör innan ett äldre tidsbundet avtal gått ut. Elleverantörerna bör därför åläggas att informera sina kunder med tidsbestämda avtal, om när deras avtal löper ut. Denna information bör lämpligen kunna lämnas på ett enkelt sätt t.ex. genom att det på fakturan till kunden anges när leveransen enligt det gällande avtalet upphör. Informationen bör ges i god tid så att kunderna får en faktisk möjlighet att dels undersöka marknaden, dels teckna ett nytt avtal innan det gamla löper ut. För att kunderna skall

förstå när det är dags att agera bör informationen inte sändas ut för tidigt. Regeringen föreslår därför att den aktuella informationen skall lämnas kunden tidigast 90 dagar och senast 60 dagar före det att avtalet upphör att gälla.

När ett tidsbestämt avtal löper ut för en elanvändare som inte har bytt elleverantör är huvudregeln att elleveransen löper tills vidare med ett s.k. tillsvidarepris. Denna avtalsform innebär att elleverantören har möjlighet att sänka eller höja elpriset utan att teckna nytt avtal med elanvändaren. Elleverantören måste dock i god tid informera elanvändaren om kommande ändring av priset. De kunder som har tillsvidarepris betalar i regel betydligt mer för sina elleveranser än de kunder som har bytt elleverantör eller omförhandlat sitt elpris med sin elleverantör. Genom att kontakta sin elleverantör kan elanvändaren i de flesta fall relativt omgående ändra avtalsformen till ett tidsbegränsat avtal med t.ex. fast pris.

För att säkerställa att kunderna får vetskap om att de får elleveranser med tillsvidarepris om de inte tecknar ett nytt elavtal, när deras tidsbundna avtal löper ut, bör elleverantörerna åläggas en skyldighet att också informera sina kunder om vad som händer om de inte tecknar ett nytt avtal om elleverans när det gamla avtalet löper ut.

6.3 Krav på information vid anvisning av elleverantör

Regeringens förslag: Ett nätföretag som anvisar en elanvändare en elleverantör skall omedelbart underrätta kunden om vilken elleverantör som anvisats honom. Nätföretaget skall vid samma tillfälle också informera kunderna om ellagens bestämmelser om byte av elleverantör.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som särskilt yttrat sig i frågan har varit positiva till förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Den 1 november 1999 trädde den s.k. schablonreformen i kraft. Då tillkom funktionen anvisad elleverantör dvs. en elleverantör med skyldighet att leverera el till den elanvändare som inte själv aktivt skaffat sig en sådan. Skyldigheten att anvisa en elleverantör vilar på nätföretaget.

Nätföretaget noterar i sina register för varje uttagspunkt vem som är elleverantör respektive balansansvarig. Om en elanvändare saknar elleverantör skall denne anvisas en elleverantör av nätföretaget. I praktiken fungerar det så att nätföretagen tecknar avtal med en eller flera elleverantörer som åtar sig att vid behov träda in som elleverantör. Den anvisade elleverantören skall omedelbart underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen som han avser att tillämpa och om den dag då han avser att påbörja leveransen enligt avtalet. För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör skall elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

Under ett år sker närmare 200 000 sådana anvisningar. Flertalet hänför sig till elanvändare som byter bostad. Endast ett fåtal av dem som flyttar in i en ny bostad har tecknat avtal om elleverans med en elleverantör inför inflyttningen. Andra situationer när anvisning förekommer är när elanvändaren är dålig betalare av elräkningar och då elleverantören går i konkurs eller upphör att leverera el av liknande orsaker. Det sistnämnda förhållandet har sedan år 1996 inträffat fyra gånger i Sverige. I dessa fall har det handlat om relativt stora kundgrupper - cirka 20 000 – 25 000 elanvändare – som drabbats.

Det finns ingen samlad bild av vilka priser de anvisade elleverantörerna använder gentemot de kommande elanvändarna. Elleverantörerna kan fritt sätta priset men mycket talar dock för att elanvändaren får betala elleverantörens tillsvidarepris dvs. samma pris som elleverantören tillämpar för sina samtliga elanvändare som inte tecknat särskilt avtal om elleverans. Detta pris är emellertid vanligen högre än de priser som man kan få om man tecknar avtal med elleverantören om leverans under en viss bestämd tidsperiod. Priset kan vara ett incitament för den elanvändare som anvisats elleverantör att byta leverantör.

En elanvändare som anvisats en elleverantör kan byta sådan enligt de normala rutinerna, dvs. vid det månadsskifte som inträffar en och en halv till två månader efter anvisningen.

För att säkerställa att de kunder som har anvisats en elleverantör snabbt får besked om detta bör nätägarna åläggas att omgående underrätta elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats honom. I en sådan situation är det dessutom viktigt att kunderna får kunskap om de regler som gäller för byte av elleverantör.

Skyldigheten att lämna informationen bör läggas på nätföretaget, som är den som har information om vad som skett och vem som kommer att bli elanvändarens nya leverantör i samband med anvisningen. Det åligger sedan den anvisade leverantören att informera om sina priser och villkor till kunden enligt de regler som redan i dag gäller.

7 Effektivare tillsyn

7.1 Tillsyn vid felaktiga uppgifter

Regeringens förslag: Den tidsfrist nätmyndigheten har att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff förlängs i vissa fall med fyra år. Den längre tidsfristen skall gälla i de fall ett nätföretag lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter vilka legat till grund för nätmyndighetens bedömning att inte utöva tillsyn mot företagets nättariff. Ett föreläggande får dock inte utfärdas senare än fem år efter utgången av det räkenskapsår nättariffen avser.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Två remissinstanser har yttrat sig över förslaget. *Energimyndigheten* stödjer utredningens förslag och menar att förslaget

är väsentligt för att kunna säkerställa en effektiv tillsyn. *Svensk Energi* delar inte helt utredarens bedömning utan förutsätter att skälen för förslaget utvecklas ytterligare i det fortsatta arbetet.

Skälen för regeringens förslag

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta (12 kap. 3a § ellagen). Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om myndigheten inte senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår har underrättat nätkoncessionshavaren om att man avser att utöva tillsyn av nättarifferna för det året.

En viktig del i underlaget för bedömningen av företagens nättariffer är de uppgifter som nätmyndigheten begär in i enlighet med Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd om lämnande av vissa uppgifter för bedömning av nättariffers skälighet (STEMFS 2003:3). När nätmyndigheten avgör om man skall utöva tillsyn eller inte mot ett enskilt företags nättariffer grundas detta beslut i huvudsak på de uppgifter som nätkoncessionshavaren själv lämnat till myndigheten.

Om en nätkoncessionshavare lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter och dessa uppgifter legat till grund för nätmyndighetens bedömning att det inte finns anledning att inleda tillsyn gentemot nätkoncessionshavaren, har myndigheten inte någon möjlighet att agera om det efter det att tidsfristen i 12 kap. 3a § ellagen gått ut uppdagas att beslutet grundats på en felaktig uppgift. Av det underlag som Energimarknadsinspektionen lämnat till El- och gasmarknadsutredningen framgår att sådana situationer har förekommit. Enligt utredningen innebär detta förhållande ett hinder för nätmyndigheten att kunna bedriva en effektiv tillsyn.

Regeringen anser att det inte är godtagbart att ett nätföretag som lämnar felaktiga eller vilseledande uppgifter till nätmyndigheten, vilka leder till att myndigheten beslutar att inte inleda tillsyn mot företaget, skall kunna klara sig från att få skäligheten i sina nättariffer prövade. Det är självklart att kunderna i dessa fall inte skall behöva finna sig i att eventuellt betala högre avgifter än vad som skulle ha befunnits skäligt vid en tillsyn. Regeringen bedömer därför, i likhet med El- och gasmarknadsutredningen, att den nuvarande tidsgränsen för att inleda ett tillsynsärende samt meddela ett föreläggande skall kunna förlängas om myndigheten grundat sitt övervägande eller beslut om tillsyn på felaktiga eller vilseledande uppgifter från nätkoncessionshavaren. Det bör därför införas en ny bestämmelse i ellagen som innebär att nätmyndigheten kan inleda ett tillsynsärende över nättariffen efter den i 12 kap. 3a § angivna tidsfristen om nätföretaget lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter som varit av avgörande betydelse för nätmyndighetens beslut om att inte utöva tillsyn.

El- och gasmarknadsutredningens har föreslagit att det bör sättas en bortre tidsgräns även för denna ytterligare möjlighet att inleda tillsyn och i förekommande fall meddela förelägganden. Regeringen delar den bedömningen. En förlängning av tidsfristen, i de fall där nätföretagen lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter, med ytterligare fyra år i enlighet med vad utredningen föreslagit får anses vara en rimlig avväg-

ning mellan kundernas behov av en effektiv tillsyn och nätföretagets behov av att veta att nättarifferna inte kommer att ändras. Det bör i detta sammanhang påpekas att huvudregeln fortfarande är att nätmyndigheten inte kommer att kunna förelägga ett nätföretag att ändra tarifferna om man inte beslutat att inleda tillsyn senast inom ett år och att det endast är i de fall där nätföretagen förfarit vilseledande som den förlängda tidsfristen aktualiseras.

Felaktiga eller vilseledande uppgifter kan också få direkt betydelse för det materiella innehållet i ett föreläggande. Om en nätkoncessionshavare lämnar felaktiga eller vilseledande uppgifter kan det leda till att nätmyndigheten fattar ett beslut att förelägga nätföretaget att sänka sina nättariffer med ett för lågt belopp. I dessa fall bör nätmyndigheten normalt kunna ändra ett felaktigt beslut enligt de allmänna principer om förvaltningsbesluts rättskraft som utvecklats i rättspraxis.

I huvudsak kan dessa principer sägas innebära att även ett gynnande beslut som expedierats eller på annat sätt fått sin slutliga form kan ändras om den enskilde har utverkat beslutet genom vilseledande uppgifter. Förelägganden och liknande betungande beslut kan ändras i både skärpande och mildrande riktning om inte möjligheten begränsats i föreskrift.

Beslut som bara utgör interna ställningstaganden från det allmännas sida blir inte bindande för framtiden. Beslut i flerpartsfall som påminner om tvistemål är dock i princip inte möjliga att ändra. Mot denna bakgrund delar regeringen El- och gasmarknadsutredningens bedömning att det inte är nödvändigt att införa en särskild bestämmelse i ellagen om omprövning av nätmyndighetens beslut i de fall där felaktiga eller vilseledande uppgifter får direkt betydelse för det materiella innehållet i ett meddelat föreläggande.

7.2 Omedelbar giltighet av vissa beslut

<p>Regeringens förslag: Nätmyndigheten får rätt att på begäran omedelbart få de uppgifter eller handlingar som behövs för tillsynen.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Energimyndighet* tillstyrker förslaget men anser härutöver att även förelägganden som gäller åtgärder ska gälla omedelbart. *Svensk Energi* tillstyrker förslaget, men förutsätter att nätföretagen bereds en rimlig tidsrymd för att redovisa aktuella uppgifter.

Skälen för regeringens förslag

Nätmyndigheten utövar tillsyn över efterlevnaden av ellagen med undantag för frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet. Nätmyndighetens tillsyn omfattar inte heller 7, 10 och 11 kapitlet samt flertalet av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kapitlet ellagen. Enligt 12 kap. 3 § första stycket ellagen får nätmyndigheten meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

De förelägganden som nätmyndigheten får meddela täcker ett brett område. Ett stort antal bestämmelser i ellagen, förordningar och föreskrifter som meddelats med stöd av ellagen samt koncessionsvillkor kan utgöra grund för ett föreläggande. Ett föreläggande kan avse åtgärder som skall vidtas eller avbrytas och gälla exempelvis överträdelser av regler gällande redovisning och revision, anslutningsskyldighet, överföring av el av god kvalitet eller överträdelser vad gäller regler om mätning och rapportering.

Nätmyndigheten har enligt 12 kap. 2 § ellagen rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En sådan begäran får förenas med vite. En begäran om uppgifter eller utfående av handlingar kan gälla bokföringsmaterial, provningsprotokoll, loggar från informationssystem mm.

Ett föreläggande, en begäran om uppgifter eller en begäran om handlingar kan enligt 13 kap. 5 § ellagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt bestämmelserna i ellagen gäller med något undantag ett beslut om föreläggande och en begäran om uppgifter eller att få del av handlingar först sedan det vunnit laga kraft. Överklagas beslutet kan det ta avsevärd tid innan föreläggandet eller begäran vinner laga kraft.

Energimyndigheten har i en skrivelse till El- och gasmarknadsutredningen uppgivit att den nu gällande ordningen möjliggör för företag att avsevärt förlänga handläggningstiderna och därmed fördröja ett slutligt avgörande. I skrivelsen har myndigheten redovisat exempel där företag genom överklaganden fördröjt att ett föreläggande om mätaravläsning och ingivande av redovisning vunnit laga kraft under så lång tid att antingen föreläggandet inte längre kunnat verkställas eller att dröjsmålet inneburit en märkbar ekonomisk vinning för nätföretaget utan att föreläggandena ändrats i sak. Energimyndigheten anser att detta är en otillfredsställande ordning som hämmar en effektiv tillsyn.

Energimyndigheten har även pekat på vissa situationer där behovet av möjligheten till snabb verkställighet av en begäran gör sig gällande. Som exempel har nämnts tillsynsärenden angående nättariffers skälighet där kompletterande uppgifter är erforderliga eller när myndigheten för att kunna gå vidare i en granskning av undermålig elkvalitet eller i en fråga om anslutningsskyldighet begärt utlämnande av vissa uppgifter. I sådana fall kan ett företag genom ett överklagande få till stånd en prövning i länsrätt. Ett sådant överklagande kan avsevärt fördröja en slutlig bedömning av Energimyndigheten. Myndigheten har framhållit att bl.a. dessa ärendekategorier hos myndigheten är närliggande viktiga skyddsintressen för den enskilde och/eller samhället.

I sin skrivelse har myndigheten betonat att förelägganden eller en begäran som förenats med vite är överklagbara och att nätföretaget genom att begära inhibition vid ett överklagande kan få prövat om beslutet skall verkställas omedelbart.

El- och gasmarknadsutredningen har mot bakgrund av vad Energimyndigheten anfört bedömt att det finns skäl att låta vissa av nätmyndighetens beslut gälla omedelbart och därför föreslagit att nätmyndighetens begäran om uppgifter eller handlingar som behövs för tillsyn skall gälla omedelbart. När det gäller Energimyndighetens övriga förelägganden har utredningen funnit att det inte är lämpligt att låta dessa gälla omedelbart eller vara omedelbart verkställbara utan föreslår att den ordning som

infördes år 1998 för nätmyndighetens beslut skall fortsätta att gälla. Till grund för detta ställningstagande ligger det förhållande att besluten inte kan anses röra frågor av den karaktär som vanligen motiverar omedelbar giltighet och att företagens behov av att kunna få frågan slutligt prövad innan beslutet gäller i dessa fall får anses väga tyngre än behovet av en effektiv tillsyn.

Tillsynen över elmarknaden skall vara så effektiv som möjligt. Detta är en förutsättning för att upprätthålla förtroendet för elmarknaden och för att säkerställa att kunderna får en stark ställning på elmarknaden. Tillsynsreglerna måste vara utformade på ett sätt som säkerställer att företagen ges en rättssäker prövning. Regeringen delar El- och gasmarknadsutredningens bedömning att nätmyndigheten omedelbart skall kunna få uppgifter eller ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Det är inte rimligt att ett företag skall kunna förhålla ett tillsynsärende genom att överklaga nätmyndighetens begäran. Erfarenhetsmässigt har det också visat sig att en sådan prövning kan ta mer än ett år i länsrätten och att det kan ta flera år innan ett lagakraftvunnet beslut om ett föreläggande föreligger. Detta förhållande är inte godtagbart. Regeringen anser därför att en begäran om att få uppgifter eller ta del av de handlingar som behövs för att kunna bedriva tillsyn enligt ellagen skall gälla omedelbart på samma sätt som redan nu gäller inom vissa andra rättsområden t.ex. Konkurrensverkets begäran om uppgifter som är nödvändiga för tillsyn enligt konkurrenslagen.

En begäran av nätmyndigheten om att få uppgifter eller ta del av de handlingar som behövs för tillsynen skall fortsatt vara överklagbara. Vid ett överklagande kan den som klagat begära att domstolen skall besluta att nätmyndighetens begäran inte skall gälla förrän ärendet slutligt avgjorts (inhibition). En sådan prövning hanteras snabbare av domstolen än prövningen av ärendet i dess helhet.

Fram till den 1 januari 1998 gällde samtliga beslut av nätmyndigheten omedelbart. Denna ordning ändrades i samband med att 1997 års ellag antogs. Som skäl för denna ändring anfördes att det kunde medföra betydande nackdelar om ett föreläggande av tillsynsmyndigheten ägde omedelbar verkställighet. Som exempel anfördes den situationen att tillsynsmyndigheten förelagt en koncessionshavare att sänka sin nättariff. Eftersom beslutet omedelbart var verkställbart var koncessionshavaren tvungen att sänka sin tariff även om han överklagade föreläggandet. Om förvaltningsdomstolen senare biföll hans överklagande skulle nättariffen ändras tillbaka till den ursprungliga utformningen. Detta var en opraktisk ordning som orsakade betydande kostnader (prop. 1996/97:136, s. 105).

Energimyndigheten har i sitt remissvar anfört att det är väsentligt med omedelbar verkställighet av förelägganden under utredning för att effektivt kunna nå fram till ett slutligt tillsynsbeslut och att det är av stor vikt att tillsynsmyndigheten ges skarpa instrument för att kunna fylla sin roll som ett effektivt tillsynsorgan. Nätverksamhet omfattar stora ekonomiska värden och det kan föreligga en tydlig intressekonflikt mellan tillsynsmyndighetens behov av upplysningar och t.ex. nätföretagens beredvillighet att bistå med uppgifter och handlingar. Energimyndigheten har framhållit att det är väsentligt att även förelägganden om åtgärder gäller omedelbart och myndigheten har pekat på att det kan leda till inkon-

sekvenser i rättstillämpningen eftersom skillnaden mellan att lämna en uppgift och vidta en åtgärd ofta kan vara mycket liten.

Enligt regeringen talar starka skäl för att fler av nätmyndighetens beslut bör gälla omedelbart för att nätmyndighetens tillsyn skall bli effektivare. Detta gäller dock inte beslut som avser föreläggande om att återbetala avgifter till kunderna eftersom det kan bli ytterst svårt för ett nätföretag att åter kräva in avgifter som man i ett första skede ålagts att betala ut om man senare vinner framgång i en högre instans. När det däremot gäller sådana beslut som inte avser återbetalning av avgifter till kunderna bör effektiviteten i tillsynen väga tungt. Starka skäl talar därför för att även sådana beslut skall kunna gälla omedelbart. El- och gasmarknadsutredningen har emellertid inte lämnat något sådant förslag i den delen som har kunnat remissbehandlas.

8 Vissa frågor om balansansvar

8.1 Funktionen anvisad balansansvarig

Regeringens förslag: Skyldigheten upphävs för Svenska kraftnät att anvisa ett balansansvarigt företag till en elleverantör som saknar eller befaras komma att sakna en sådan.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag

En elleverantör får bara leverera el till elanvändare om någon har åtagit sig balansansvaret för dennes leveranser. Med balansansvar menas det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som elleverantörens kunder tar ut från systemet. Elleverantören kan antingen själv åta sig balansansvaret eller ingå avtal med någon annan som åtar sig detta ansvar.

För att kunna fungera som balansansvarig måste den som åtar sig uppgiften också ingå ett avtal med den systemansvariga myndigheten, Svenska kraftnät. Avtalet innebär ett ekonomiskt åtagande gentemot Svenska kraftnät.

En elleverantör som står utan balansansvarig har enligt ellagen inte rätt att leverera el. I normala fall tecknar en elleverantör avtal med ett nytt balansansvarigt företag i god tid innan det gamla avtalet upphör. Om en elleverantör saknar balansansvarig eller om det befaras att han kan komma att sakna balansansvarig skall Svenska kraftnät enligt 8 kap. 4 c § ellagen träda in och anvisa elleverantören ett balansansvarigt företag. När denna bestämmelse infördes år 2002 kontaktade Svenska kraftnät samtliga då aktiva balansansvariga företag med förfrågan om någon av dem ville åta sig rollen som anvisad balansansvarig. Endast ett företag accepterade uppgiften och tecknade ett avtal med Svenska kraftnät. Detta

avtal har numera gått ut och Svenska kraftnät har informerat El- och naturgasmarknadsutredningen om att det härefter inte gått att hitta något företag som är villigt att ta på sig nämnda roll.

Företagen anser att den ekonomiska risken med ett sådant åtagande är alltför stor. Om ett övertagande av balansansvar sker under en kalendermånad är det svårt att fastställa hur mycket el som skall avräknas den tidigare balansansvarige respektive den anvisade balansansvarige. Den anvisade balansansvarige har också svårt att göra rimliga prognoser över förväntad förbrukning och kan därför, vid den efterföljande nationella balansavräkningen hos Svenska kraftnät, bli debiterad onormalt höga kostnader för balanskraft på grund av att företaget inte har haft tillräckligt bra underlag inför anskaffningen av el. En annan osäkerhet för den anvisade balansansvarige gäller elleverantörens ekonomiska situation.

Mot denna bakgrund anser regeringen, så som El- och gasmarknadsutredningen föreslagit, att bestämmelsen i 8 kap. 4c § om skyldighet för Svenska kraftnät att anvisa ett balansansvarigt företag till en elleverantör som saknar eller befäras komma att sakna sådan nu skall upphöra.

8.2 Elleverantörers betalningsskyldighet vid avsaknad av balansansvarig

Regeringens förslag: En elleverantör som levererat el i en uttagspunkt, utan att någon åtagit sig balansansvaret för elleveransen, skall vid den systemansvariga myndighetens avräkning anses som balansansvarig och vara skyldig att fullgöra det ekonomiska ansvar som skulle ha ålegat en balansansvarig för uttagspunkten om en sådan funnits. Ersättning skall betalas enligt de villkor som den systemansvariga myndigheten tillämpar mot balansansvariga. Bestämmelserna i ellagen förtydligas så att det uttryckligen framgår att en elanvändare som har en elleverantör som saknar balansansvarig skall anvisas en ny elleverantör av den berörda nätkoncessionshavaren.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag

En grundläggande bestämmelse i ellagen är att en elleverantör endast får leverera el om han har någon som har åtagit sig balansansvaret för elleveranserna. En elleverantör kan antingen ingå ett avtal med Svenska kraftnät om att själv vara balansansvarig eller ingå ett avtal med någon annan som åtar sig detta ansvar. Den som har balansansvaret för elleverantörens leveranser har ett ekonomiskt ansvar gentemot Svenska kraftnät för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som elleverantörernas kunder förbrukar.

En elleverantör som saknar ett balansansvarigt företag får enligt bestämmelsen i 8 kap. 4 § ellagen inte leverera el. En elleverantör kan stå utan balansansvarig i två olika situationer. Den ena situationen uppstår

om Svenska kraftnät säger upp avtalet med den balansansvarige, vilket medför att denne över huvud taget inte får agera som balansansvarig på elmarknaden. Den andra situationen inträffar då avtalet mellan en elleverantör och en balansansvarig av någon anledning upphör att gälla.

I samband med att en elleverantör slutar att leverera el och en ny elleverantör tar över leveranserna av el är det oundvikligt att det kommer att saknas en balansansvarig i kundernas uttagpunkter under en kort övergångsperiod. Då uppstår frågan om vem som skall betala för t.ex. den balanskraft som Svenska kraftnät under denna mellantid införskaffat. Regeringen delar El- och gasmarknadsutredningens uppfattning att det är rimligt att den elleverantör som levererat el utan att ha haft någon balansansvarig själv skall stå den ekonomiska risken för eventuella obalanser som han orsakar. För det fall Svenska kraftnät varit tvunget att köpa in el för att täcka uttaget av el i de aktuella uttagpunkterna bör elleverantören betala de kostnader som därmed uppkommit.

Det ekonomiska ansvaret bör grundas på de villkor som den systemansvariga myndigheten tillämpar för balanskraft under samma tid i förhållande till balansansvariga företag. I detta sammanhang vill regeringen särskilt peka på att det framgår av 8 kap. 4 a § ellagen att villkoren i balansavtalen skall vara objektiva och icke-diskriminerande och att nätmyndigheten skall godkänna de metoder som har använts för att utforma balansavtalen innan den systemansvariga myndigheten får ingå balansavtal.

Som ovan redogjorts för får en elleverantör som saknar en balansansvarig inte längre leverera el. Leverantörens elkunder står då i praktiken utan elleverantör.

Utredningen har behandlat problematiken med elleverantörer som saknar balansansvariga inom ramen för förslaget om ett tillståndsförfarande. Enligt utredningens förslag skulle ett kriterium för att få tillstånd att verka som elleverantör vara att leverantören har en balansansvarig. Tillståndet skulle sedan kunna dras in om villkoret inte längre uppfylldes. Vid sådant förhållande skulle även leveransskyldigheten upphöra och elanvändaren skulle anvisas en ny elleverantör. Så som regeringen framhållit ovan i avsnitt 6.1, är det angeläget att de problem som utredningen försökt komma till rätta med får en lösning även utan att ett tillståndsförfarande införs. Regeringen anser därför att det i detta sammanhang finns anledning att genomföra de ändringar eller förtydliganden som behövs för att komma till rätta med de problem och oklarheter som idag finns när en elleverantör saknar en balansansvarig.

Av bestämmelserna i 8 kap. 5 § första stycket ellagen framgår att en elleverantör är leveransskyldig till dess att leveransskyldigheten upphör enligt andra stycket. Den efterföljande uppräkningsen i andra stycket anger inte uttryckligen avsaknaden av balansansvarig som en grund för att leveransskyldigheten skall upphöra. Däremot anges att leveransskyldigheten upphör om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagpunkten. Förhållandet att leveransskyldigheten upphör när elleverantören enligt ellagen inte längre får leverera el har tidigare ansetts självklart.

Enligt bestämmelserna i 8 kap. 8 § ellagen skall en nätkoncessionshavare anvisa elanvändare som saknar elleverantör en ny sådan. Den an-

visade elleverantören övertar då elleveranserna till den gamla elleverantörens kunder.

När en elleverantör saknar ett balansansvarigt företag, och således inte längre får leverera el, kommer kunderna till denna elleverantör i praktiken att stå utan elleverantör. En ny elleverantör måste då ta över leveransen av el. För att det inte skall råda någon tvekan om att en elleverantör som saknar ett balansansvarigt företag varken får eller har skyldighet att fortsätta att leverera el och att nätkoncessionshavaren då skall anvisa elkunden en ny elleverantör bör ellagen förtydligas. Regeringen föreslår därför att 8 kap. 8 § första stycket kompletteras så att nätkoncessionshavarens anvisningsskyldighet i dessa fall klart framgår. Någon följdändring i 8 kap. 5 § behöver då inte göras eftersom där redan anges att leveransskyldigheten upphör när en annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten. Det är viktigt att framhålla att kunderna inte kommer att bli utan elleveranser i dessa situationer, eftersom Svenska kraftnät säkerställer att det hela tiden råder balans mellan tillförsel och förbrukning av el.

9 Naturgasmarknaden

9.1 Europaparlamentets och rådets förordning om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (naturgasförordningen)

Regeringens förslag: Naturgaslagen kompletteras med en upplysning om att tillsynsmyndigheten enligt naturgaslagen även har tillsyn över Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (naturgasförordningen).

Skälen för regeringens förslag

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten, (EUT L 289, 3.11.2005, s. 1, Celex 32005R1775) (naturgasförordningen) trädde i kraft den 23 november 2005 och skall tillämpas från den 1 juli 2006, med undantag för av vissa bestämmelser i art. 9.2 som behandlar utarbetandet av närmare riktlinjer, som skall tillämpas från och med den 1 januari 2007.

Naturgasförordningen innebär i korthet en närmare detaljreglering än vad som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphörande av direktiv 98/30/EG (EUT L 176, 15.7.2003, s. 57, Celex 32003L0055) (naturgasmarknadsdirektivet) av hur systemansvariga för transmissionsnät skall utöva sin verksamhet.

I likhet med vad som anges i naturgasmarknadsdirektivet skall nät-tariffer vara objektiva och icke-diskriminerande samt säkerställa driften av systemet (art. 3). Villkoren för nättjänster skall vara flexibla, bl. a. i fråga om löptid och sekunda kapacitet och tillämpas lika för alla nät-

användare (art.4). Dessutom finns regler för fördelning av tillgänglig kapacitet och en mekanism som frigör bokad men inte utnyttjad kapacitet till en sekundär marknad (art.5). Nätjänsterna och villkoren för balans-tjänsten skall offentliggöras tillsammans med uppgifter om de tekniska krav som ställs (art.6).

Villkoren för balanstjänsten skall vara rättvisa, tydliga, icke-diskriminerande och bygga på objektiva kriterier. Om de bygger på marknadsbaserade lösningar skall toleransnivåerna ge effektiva ekonomiska signaler till användarna, men även beakta säsongsvariationer och nätets kapacitet. Avgifter för obalans skall offentliggöras och de balansansvariga skall också få tillgång till aktuell balanshållning i realtid. Eventuellt överuttag för obalans skall återföras till användarna (art.7). Systemoperatörer för transmissionsnäten skall även vidta rimliga åtgärder för att möjliggöra fri handel med kapacitetsrättigheter (art. 8).

Artiklarna är i huvudsak utformade som principiella bestämmelser som skall utfyllas med detaljerade regler av teknisk natur i form av de riktlinjer, som återfinns i en bilaga till förordningen. Utvecklingen av riktlinjer sker enligt en procedur som anges i artikel 9. Det finns en sanktionerad upplysningsskyldighet för utveckling av riktlinjerna (art.11). Medlemsländerna och tillsynsmyndigheten skall på begäran förse kommissionen med upplysningar. De tillsynsmyndigheter som har utsetts enligt artikel 25 i naturgasmarknadsdirektivet 2003/55/EG har till uppgift att säkerställa efterlevnaden av förordningen och riktlinjerna. De skall också samarbeta sinsemellan och med kommissionen (art. 10).

I Sverige är Energimarknadsinspektionen utsedd till tillsynsmyndighet enligt artikel 25 i naturgasmarknadsdirektivet. En EG-förordning är bindande i sin helhet och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Medlemsstaterna har dock rätt att behålla eller införa åtgärder som innehåller mer detaljerade bestämmelser än de som anges i förordningen med tillhörande riktlinjer (art. 12).

Det är därför endast i de fall svensk rätt strider mot naturgasförordningen som ändringar i den svenska lagstiftningen är nödvändig.

Enligt artikel 13 skall medlemsstaterna fastställa regler för sanktioner vid överträdelse av bestämmelserna i förordningen. Medlemsstaterna skall vidare vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna genomförs. Sanktionerna skall vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Dessa sanktioner skall inte vara straffrättsliga.

Naturgaslagen innehåller inte några bestämmelser om sanktioner som skall tillämpas vid överträdelser av naturgasförordningen. Naturgasförordningens bestämmelser riktar sig till Svenska kraftnät i egenskap av systemansvarig myndighet för naturgas. Svenska kraftnät innehar dock inte något transmissionsnät utan detta innehas av privata aktörer på naturgasmarknaden. Naturgasförordningens bestämmelser riktar sig också till dem som innehar transmissionsnät, vilket är privata aktörer på den svenska naturgasmarknaden. Dessa privata aktörer står under tillsyn av Energimarknadsinspektionen. Tillsynen omfattar enligt 10 kap. 1 § efterlevnaden av naturgaslagen och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen. Som framgått ovan skall tillsynen enligt artikel 10 i naturgasförordningen även omfatta bestämmelserna i förordningen och detta är direkt tillämpligt i Sverige. Tillsynsmyndigheten får enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen meddela de förelägganden som behövs

för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite. För att tydliggöra att dessa sanktioner även omfattar efterlevnaden av naturgasförordningen bör 10 kap. 1 § kompletteras så att det där även anges att tillsynen omfattar naturgasförordningen.

I egenskap av systemansvarig myndighet för naturgas har Svenska kraftnät bl.a. ansvaret för den övergripande balanseringen och för den ekonomiska balansavräkningen. De metoder som har använts för att fastställa villkoren för balanstjänsten skall enligt 7 kap. 5 § naturgaslagen godkännas på förhand av Energimarknadsinspektionen och är således underkastad inspektionens tillsyn och sanktionsmöjligheter. I sin egenskap av statlig myndighet står Svenska kraftnät också under Justitiekanslerns och Riksdagens ombudsmäns tillsyn. De sanktioner som de uppräknade instanserna kan göra gällande gentemot Svenska kraftnät torde vara tillräckliga för att säkerställa att förordningens bestämmelser efterlevs.

10 Genomförande av gasförsörjningsdirektivet

10.1 Bakgrund

Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) trädde i kraft den 19 maj 2004. Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt den 19 maj 2006.

Gasförsörjningsdirektivet innebär i korthet att medlemsstaterna skall genom att utarbeta en nationell strategi innehållande dels miniminormer för en tryggad naturgasförsörjning, dels en tydlig roll- och ansvarfördelning mellan marknadsaktörerna på naturgasområdet säkerställa naturgasförsörjningen. Medlemsstaterna väljer själva hur högt kraven på försörjningstrygghet skall ställas och de har stor frihet i valet av instrument för att åstadkomma en trygg naturgasförsörjning. Under vissa omständigheter skall dock gasförsörjningen till hushållskunder säkras i lämplig utsträckning.

Medlemsstaterna skall vidare utarbeta strategier med planer för kris-situationer på naturgasområdet. Vid betydande försörjningsavbrott, eller om en medlemsstat påkallar det, träder en krismekanism på gemenskapsnivå i kraft. Direktivet återges i bilaga 4.

Regeringen gav i februari 2005 Energimyndigheten i uppdrag att lämna ett förslag på hur gasförsörjningsdirektivet bör genomföras i svensk rätt. Energimyndigheten har bedrivit arbetet i samråd med Svenska kraftnät. En sammanfattning av rapporten finns i bilaga 5. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 7.

10.2 Det svenska naturgassystemet

Naturgasnätet

All naturgas som används i Sverige har hittills nästan uteslutande levererats från de danska fälten Tyra och Harald i Nordsjön eftersom Sverige inte innehar någon inhemsk utvinning av naturgas. Tillförseln av naturgas till Sverige sker via en ledning från Dragör i Danmark till Klagshamn söder om Malmö. Från Danmark går ledningar till kontinenten, vilket innebär att Sverige är sammankopplat med det kontinentala systemet. Naturgasnätet sträcker sig för närvarande från Trelleborg i söder till Stenungsund i norr med förgreningar inåt land till Småland.

Naturgassystemet i Sverige kan delas in i transmissions- och distributionssystem samt lager. Enligt rapporten bestod år 2004 det svenska naturgassystemet av cirka 650 kilometer transmissionsledning och cirka 3 000 kilometer distributionsledning. I transmissionsledningarna sker de långväga transportererna under högt tryck.

Ledningarna i transmissionssystemet är dimensionerade för 80 bars tryck men under normal drift varierar trycket mellan 50 och 65 bar. Transmissionsledningarna är markförlagda och vanligen utförda i stål. Transmissionssystemet indelas i stamledning och grenledningar, de senare fördelar naturgasen till de områden där naturgasen skall distribueras. Efter en tryckreducering i så kallade mät- och reglerstationer tar det lokala distributionsnätet vid för transport till slutkunder.

Distributionssystemet är normalt dimensionerat för ett tryck mellan 4 och 30 bar, beroende på kundens behov. Även distributionsledningarna är markförlagda men är vanligen utförda i polyetenplast. Vissa fördelningsledningar i distributionsnätet och ledningar till kunder som har önskemål om leveranser med högre tryck, kan dock vara utförda i stål.

Naturgassystemet skiljer sig från elsystemet som alltid måste vara i momentan balans, dvs. inmatning och uttag måste vid varje givet tillfälle balansera varandra. Naturgassystemet är trögt och gas som lagras i transmissionsledning hjälper till att balansera inmatning och uttag. Mängden lagrad naturgas varierar med trycket i systemet och trycket varierar över tiden. Vissa förbrukare har också speciella krav på tryck för att deras anläggningar skall fungera. I en allvarig bristsituation och när en stor del av marknaden kopplats bort bedöms transmissionsnätet kunna drivas ned till 10 bars tryck. Myndigheterna har i sin rapport, utifrån dagens förhållanden, redovisat att den i transmissionsledningen lagrade gasen kan försörja hela den svenska gasmarknaden i 1 – 2 dygn. Denna tid blir betydligt längre om försörjningen enbart avser kunder som inte kan ställa om till annan förbrukning, s.k. gasspecifika kunder. Utifrån framtida förhållanden kan det ökande inslag av den kraftvärme som byggs och planeras i Göteborg respektive Malmö påverka bilden. Enligt rapporten har dock åtgärder vidtagits för att öka tillförselkapaciteten vid mottagningsstationen i Dragör.

Reparationsberedskap

Innan ledningen i Öresund byggdes gjordes omfattande undersökningar för att fastställa hur passagen över sundet skulle utföras. Det resulterade i en lösning med ett förstärkt skydd runt ledningen, i stället för ett utförande med dubbla ledningar. Sjöförlagda ledningar har förutom ett speciellt ytskydd på såväl in- som utsida, även ett yttre betongskydd med en tjocklek på cirka 50 millimeter. För att ytterligare skydda Öresundsledningen mot yttre påverkan valdes en lösning som innebar att ledningen förlades i en ledningsgrav och täcktes med ett gruslager med en minsta täckning på en meter. De riskstudier som utfördes i samband med planeringen av Öresundsledningen gav en beräknad sannolikhet för skada på ledningen och ett påföljande leveransavbrott till en gång på 500 år.

Det svenska transmissionssystemet är således markförlagt och ledningarna är täckta med återfyllnadsmassor. Transmissionssystemet har ett stort antal linjeventilstationer som möjliggör stängning av hela eller delar av systemet, till exempel vid avbrott för reparationer, underhåll eller vid en skada. Avståndet mellan dessa stationer regleras i byggnormer och varierar mellan 8 och 32 kilometer beroende på bebyggelsetäthet.

De mät- och reglerstationer som finns mellan transmissions- och distributionsnäten är dubblerade. Behöver en linje tas ur drift för reparation eller underhåll kan den andra linjen kopplas in.

I det svenska transmissionssystemet, inklusive transitledningen i Danmark, har det inte inträffat några oplanerade avbrott under de tjugo år som det svenska systemet har varit i drift. De planerade avbrott som genomförts har i mycket begränsad omfattning påverkat naturgasleveranserna. I samband med dessa planerade avbrott har förberedelser vidtagits så att gasleveranserna har kunnat fortgå. Linjeventiler har stängts runt reparationsområdet och leveranserna har kunnat upprätthållas genom att den i transmissionsledningar lagrade gasen har tagits i anspråk. Det finns även en beredskap för att kunna svetsa in en provisorisk ledning och föra gasen förbi en eventuell skada.

Ledningsskador kan i många fall repareras under drift. Mer omfattande skador kan emellertid förorsaka driftavbrott.

Om Öresundsledningen havererar helt eller delvis är det en händelse som kan leda till ett avbrott i den nationella gasförsörjningen som i en ogynnsam situation kan få en varaktighet på upp till åtta veckor. I dagsläget finns det i en sådan situation inte några tillförselalternativ för att försörja den svenska marknaden. Vid ett partiellt avbrott på Öresundsledningen är det under vissa omständigheter möjligt att upprätthålla naturgasleveranserna till konsumenterna och, beroende på omfattning, även till andra delar av gasmarknaden.

Enligt rapporten har ledningsägaren, Nova Naturgas AB, beredskap i form av reparationsavtal med marinfunktionen hos det danska företaget Dong A/S för reparation av skador på sjöledningen. Marinfunktionen svarar för besiktningar och haveriberedskap för Dongs egna offshoreledningar samt vissa övriga danska sjöledningar. Det finns en specifik framtagen reparationsmanual samt specifik reparationsutrustning för Öresundsledningen. Speciellt för Öresundsledningen förvarar Dong A/S

så kallade haverirör som räcker för minst en omfattande skada på ledningen.

Gasproduktionen i Danmark kan minska vid problem på Nordsjön eller vid störningar i överföringen från plattform till fastlandet. Den danska naturgasmarknaden försätts då i ett beredskapsläge, vilket kan påverka leveranserna av naturgas till Sverige. Danmark har väl utvecklade system för att hantera avbrott på Nordsjöledningen.

En situation kan dock uppstå då det genom avbrott av tekniska, kommersiella eller politiska skäl uppkommer en akut brist på naturgas på den europeiska naturgasmarknaden, vilket kan påverka överföringen från Danmark till Sverige.

Om tillförseln av naturgas upphör till den svenska marknaden, och kunder måste kopplas bort, krävs särskilda åtgärder av säkerhetsskäl och för att driften skall kunna återupptas så snabbt och säkert som möjligt.

Enligt rapporten finns i Sverige i dag en reparationsberedskap som innebär att ledningar som är förlagda på land skall kunna repareras inom 24 timmar. Skador i distributionssystemet avhjälpas i regel på några timmar. Konsekvenserna av sådana avbrott blir ofta obetydliga och berör i normalfallet endast ett fåtal kunder.

Drift och underhåll

Sedan Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG (naturgasmarknadsdirektivet) genomförts i svensk rätt framgår av 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 § naturgaslagen de allmänna skyldigheter som åvilar innehavare av naturgasledningar, lagrings- eller förgasningsanläggningar. Bland dessa skyldigheter ingår att svara för att infrastrukturen är säker, tillförlitlig och effektiv. En innehavare av en naturgasledning svarar dessutom för att ledningssystemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas.

Innehavare av sådan naturgasinfrastruktur är också av säkerhetsskäl, framför allt brandrisk, angelägna om att naturgassystemen inte läcker. Detta leder till att drift och underhåll prioriteras mycket högt. Naturgasen tillsätts också luktämnen, s.k. odörisering, för att eventuella läckage snabbt skall kunna upptäckas.

Drift och övervakning av ledningar och stationer sker via ett styr- och övervakningssystem som sköts från en driftledningscentral. Enligt rapporten besiktigas transmissionsnätet med helikopter sex gånger per år. Ledningar vid tätorter med ett tryck över 4 bar markbesiktigas med jämna mellanrum.

Även inifrån inspekteras ledningarna med så kallade ”intelligent pigs”. Härmed avses en utrustning som via speciella rensdonsstationer kan skickas in i systemet och följa gasströmmen för att mäta förändringar i godstjocklek och ytskydd utefter ledningen, utan att gastransporten störs. Enligt rapporten undersöks ledningar av regional eller nationell vikt, som t.ex. Öresundsledningen, på detta sätt minst vart tionde år.

10.3 Allmänt om direktivet och svensk rätt

Regeringens förslag: Naturgaslagens tillämpningsområde utökas till att även avse bestämmelser om trygg naturgasförsörjning.

Rapportens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har inte specifikt kommenterat förslaget i denna del.

Skälen för regeringens förslag

De nu gällande reglerna för att säkra beredskapen på naturgasområdet finns angivna i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet samt delvis i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK) och lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Närmare föreskrifter finns i förordningen (1985:636) om försörjningsberedskap på naturgasområdet, förordningen (1995:971) om beredskapslagring av olja och kol respektive förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Energimyndigheten är tillsynsmyndighet för beredskaps- och försörjningstrygghet på naturgasområdet enligt nämnda regelverk och Krisberedskapsmyndigheten är central förvaltningsmyndighet för frågor om samhällets säkerhet när det gäller krishantering och civilt försvar.

Förordningen om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap reglerar de årliga risk- och sårbarhetsanalyser som vissa myndigheter skall göra inom sina respektive ansvarsområden för att stärka den fredstida krishanteringsförmågan. Förordningen reglerar också dessa myndigheters skyldighet att planera och vidta förebyggande åtgärder för att motverka och begränsa sådan sårbarhet och sådana risker som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området. Därutöver finns bestämmelser om beredskapsplanering och åtgärder vid höjd beredskap och krig. Förordningen ansluter till bestämmelserna i lagen om totalförsvaret och höjd beredskap. I en bilaga till förordningen uppräknas de myndigheter som har att fullgöra skyldigheterna i förordningen. Följande myndigheter har ett ansvar inom samverkansområdet Teknisk infrastruktur: Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Krisberedskapsmyndigheten, Livsmedelsverket, Post- och telestyrelsen, Statens energimyndighet och Statens kärnkraftsinspektion.

Lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet tillkom 1985 i samband med att naturgas började distribueras i Sydsverige. Lagen är utformad på samma sätt som LBOK. Det finns dock väsentliga skillnader mellan bestämmelserna i lagarna beroende på att lagring av naturgas är väsentligt mer tekniskt komplicerat och kostsamt än lagring av olja eller kol. De beredskapsåtgärder som föreskrivs i lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet avser därför hållande av beredskapslager med lämpligt ersättningsbränsle i stället för naturgas. Lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet togs fram som en provisorisk lösning i avvaktan på att tekniskt och ekonomiskt godtagbara metoder för lagring av naturgas skulle bli tillgängliga. I förarbetena till lagen bestämdes att beredskapsåtgärderna enligt lagen skulle vidtas enbart för krig och avspärrning och inte för fredskriser (prop. 1994/95:176 s. 55).

På grund av Sveriges förändrade säkerhetspolitiska situation beslöt 2002 att permanenta krigslager inte längre behöver hållas (regerings-

beslut 2002-06-06 N 2000/9195 ESB). De lager och den utrustning som hölls enligt lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet har därför, enligt rapporten, avvecklats. Vidare framgår av rapporten att lagen inte heller i övriga avseenden tillämpas längre.

Den 1 juli 2005 trädde naturgaslagen (2005:403) i kraft som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG (naturgasmarknadsdirektivet). Lagen ersatte den gamla naturgaslagen (2000:599). I nya naturgaslagen finns bestämmelser om bland annat ökad marknadsöppning, krav på juridisk åtskillnad mellan överföringsverksamhet och handel med naturgas samt systemansvar och balansansvar på naturgasmarknaden. Den nya lagen innebär att marknadsaktörer och myndigheter får nya roller jämfört med vad som har gällt tidigare. Närmare föreskrifter finns i naturgasförordningen (2000:673), förordningen (2000:672) om naturgasavgift och förordningen (2000:671) om redovisning och revision av överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning.

Svenska Kraftnät är systemansvarig myndighet och Energimarknadsinspektionen som finns inom Energimyndigheten är tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen.

Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) trädde i kraft den 19 maj 2004. Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt den 19 maj 2006. Direktivet innehåller bestämmelser om åtgärder för att säkerställa en lämplig nivå för en tryggad naturgasförsörjning inom Europeiska unionen. I direktivet fastställs en gemensam ram för naturgasförsörjningen. Inom denna ram skall medlemsstaterna definiera en nationell allmän strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en tryggad naturgasförsörjning (artikel 3). I den nationella strategin skall medlemsstaten klargöra de olika marknadsaktörernas roller och ansvarsområden för att fullfölja strategin samt ange de miniminormer för en tryggad naturgasförsörjning som aktörerna på den nationella naturgasmarknaden måste uppfylla. Enligt direktivet skall särskilt naturgasförsörjningen för hushållskonsumenter säkras (artikel 4). I direktivet finns även bestämmelser om offentliggörande av nationella normer (artikel 3, 4 och 8) samt om rapportering till kommissionen (artikel 5). Enligt direktivet skall krissituationer i naturgasförsörjningen hanteras nationellt och medlemsstaterna skall utarbeta särskilda planer med åtgärder för dessa situationer. Vid betydande försörjningsavbrott kan en särskild gemenskapsmekanism bistå medlemsstaterna.

I förarbetena till naturgaslagen informerades om behovet av en översyn av lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet och förordningen om försörjningsberedskap på naturgasområdet med anledning av gasförsörjningsdirektivet (prop. 2004/05:62 s. 147).

I rapport med förslag till genomförande av gasförsörjningsdirektivet gjordes ingen översyn av lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet och förordningen om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Istället föreslog myndigheterna att ett uppdrag att göra en sådan översyn borde lämnas till Krisberedskapsmyndigheten.

Av Krisberedskapsmyndighetens remissvar framgår att de ställer sig frågande inför rapportens förslag i denna del.

Regeringen konstaterar att behovet av en översyn kvarstår och ett uppdrag om översyn av detta regelverk kommer att lämnas.

Som tidigare nämnts tillkom lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet som ett provisorium och tillämpas inte längre. Enligt regeringens bedömning bör naturgasförsörjningen på den svenska marknaden tryggas genom andra åtgärder och av andra aktörer än de som anvisas i denna lag.

I dag finns inga bestämmelser om försörjningstrygghet på naturgasområdet i naturgaslagen. Däremot regleras alla övriga naturgasfrågor i naturgaslagen och naturgasförordningen. Eftersom den ansvarsfördelning som fastställts mellan olika aktörer på naturgasmarknaden i naturgaslagen även är lämplig vid genomförande av gasförsörjningsdirektivet gör regeringen bedömningen att naturgaslagens tillämpningsområde bör utökas till att även avse försörjningstrygghet. De nya bestämmelserna om en trygg naturgasförsörjning bör placeras i ett nytt kapitel.

I följande avsnitt lämnas en närmare redovisning av kraven på allmänna försörjningsstrategier och planer, ansvarsfördelning mellan naturgasmarknadsaktörerna, minimikrav för konsumenter, planer för krissituationer samt rapportering till kommissionen enligt artiklarna 3-5 och 8 i gasförsörjningsdirektivet samt förslag till hur dessa krav på medlemsstaterna bör genomföras i naturgaslagen. Förslagen tillgodoser enligt regeringens bedömning gasförsörjningsdirektivets krav.

10.4 Allmän strategi för en tryggad naturgasförsörjning och allmänt om ansvarsfördelning

I gasförsörjningsdirektivets artikel 3 anges att medlemsstaterna skall fastställa en allmän strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en tryggad naturgasförsörjning samt klargöra de olika aktörernas roller och ansvarsområden för att fullfölja strategin. Medlemsstaterna skall också ange tillräckliga miniminormer för en tryggad naturgasförsörjning. Miniminormerna skall uppfyllas av aktörerna på den nationella naturgasmarknaden. De åtgärder som föreslås skall inte medföra en orimlig eller oproportionerlig börda för aktörerna.

Av naturgaslagen framgår de olika aktörernas roller och skyldigheter på naturgasområdet. Bestämmelser med skyldigheter att upprätta strategier och vidta åtgärder för att trygga den nationella naturgasförsörjningen saknas dock. För att uppfylla direktivets krav föreslår regeringen därför, i avsnitt 10.3, att bestämmelser om detta införs i naturgaslagen.

Enligt regeringens bedömning finns följande aktörer på den nationella naturgasmarknaden; innehavare av naturgasledningar som överför naturgas för annans räkning, innehavare av lager- och förgasningsanläggningar, producenter och naturgashandelsföretag, balansansvariga företag, naturgaskunder samt berörda myndigheter på naturgasområdet.

Av 1 kap. 6 § naturgaslagen framgår att med överföring av naturgas avses överföring av naturgas för annans räkning. Vid användning av termen innehavare av naturgasledningar i detta förslag avses således endast sådana innehavare av naturgasledningar som överför naturgas för annans räkning.

Regeringen gör bedömningen att tillsynsmyndigheten för beredskap och försörjningstrygghet på naturgasområdet bör vara den myndighet som har till uppgift att upprätta en allmän nationell strategi för att trygga naturgasförsörjningen på naturgasområdet. Vidare gör regeringen bedömningen att den systemansvariga myndigheten bör upprätta en plan för att säkerställa naturgasförsörjningen inom ramen för sitt systemansvar. Även innehavare av naturgasledningar och lagrings- och förgasningsanläggningar bör vara skyldiga att upprätta planer med åtgärder för att säkra försörjningen av naturgas. Några särskilda krav på naturgas-handelsföretag och större naturgasförbrukare med anledning av gasförsörjningsdirektivet bör däremot inte ställas.

Utgångspunkten för regeringens förslag till roll- och ansvarsfördelning för att upprätta strategier och vidta åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen enligt gasförsörjningsdirektivet, är att så långt som möjligt följa den uppdelning av uppgifter och ansvar som redan gäller enligt naturgaslagen. Förslagen följer också den uppdelning som finns för att trygga försörjningen på elmarknaden enligt elberedskapslagen (1997:288). Därmed skapas förutsättningar för en tydlig och effektiv ansvars- och rollfördelning mellan å ena sidan aktörer och myndigheter, och å andra sidan mellan berörda myndigheter. I avsnitt 10.4.2 till och med avsnitt 10.4.4 följer en redogörelse av de berörda aktörernas gällande roller och ansvar på energiområdet samt det förslag till ny eller ändrad roll- och ansvarsfördelning som regeringen föreslår med anledning av gasförsörjningsdirektivet.

10.4.1 Minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter

Regeringens förslag: En upplysning om att regeringen får meddela närmare föreskrifter om särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter förs in i naturgaslagen.

Om den systemansvariga myndigheten beordrat begränsning eller avbrytande av överföring av naturgas till kunder skall denna genomföras så att naturgasförsörjningen i första hand säkras för konsumenter.

Definitionen av konsument i 8 kap. 1 § naturgaslagen flyttas till 1 kap. naturgaslagen.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens med den skillnaden att inget förslag har lämnats om att flytta definitionen av konsument i 8 kap.

Remissinstanserna instämmer i hur miniminormerna har beskrivits och slutsatsen att Sverige saknar förutsättningar för en utvidgning av dessa till andra kundgrupper än konsumenter. *Krisberedskapsmyndigheten* har dock föreslagit att termen grundläggande säkerhet används i stället för termen miniminormer. Myndigheten förklarar att konceptet grundläggande säkerhet innebär att man koncentrerar sig på samhällsviktig verksamhet av särskild betydelse för att förebygga och hantera allvarliga kriser och att man vid bedömningen av vilka krav som bör ställas på sådana verksamheter utgår från en helhetssyn på samhällets säkerhet och beredskap. Nivån på de grundläggande säkerhetskraven bör

enligt myndighetens uppfattning avvägas så att den omfattar åtgärder mot vanligen förekommande olyckor och störningar, dvs. sådant som den verksamhetsansvarige bör hantera i sin ordinarie verksamhet. *Konsumentverket och Villaägarnas riksförbund* har föreslagit att avbrottsersättning motsvarande den som har införts för konsumenter på elmarknaden även införs på naturgasmarknaden.

Skälen för regeringens förslag

I gasförsörjningsdirektivets artikel 3 anges att medlemsstaterna skall fastställa tillräckliga miniminormer för en tryggad naturgasförsörjning. Dessa miniminormer måste uppfyllas av aktörerna på naturgasmarknaden. Normerna får inte medföra en orimlig eller oproportionerlig börda för aktörerna på naturgasmarknaden och skall vara förenliga med kraven för en konkurrenskraftig inre marknad. Normerna skall uppfyllas på ett icke diskriminerande och öppet sätt. Vidare anges i artikel 4.1 i gasförsörjningsdirektivet att medlemsstaten skall se till att naturgasförsörjningen för hushållskonsumenter säkras i lämplig utsträckning och åtminstone i följande fall:

- a) vid ett partiellt avbrott i den nationella gasförsörjningen under en period som skall fastställas av medlemsstaterna med beaktande av nationella förhållanden,
- b) vid extrem kyla under en nationellt fastställd period med hög förbrukning,
- c) under perioder med exceptionellt hög efterfrågan på naturgas under de kallaste perioderna som statistiskt inträffar vart tjugonde år.

I direktivet benämns dessa kriterier ”normer för försörjningstrygghet”. Enligt artikel 4.3 i gasförsörjningsdirektivet finns i bilagan till direktivet exempel på instrument som kan användas för att uppnå normerna för försörjningstrygghet.

I gällande naturgaslag finns bestämmelser om överföring och leverans av naturgas till kunder samt bestämmelser om begränsning och avbrytande av överföringen av naturgas till konsumenter. Naturgaslagen innehåller däremot inga bestämmelser som särskilt tryggar naturgasförsörjningen för hushållskonsumenter eller andra naturgaskunder.

Förutsättningarna för att sätta miniminormer för den svenska naturgasförsörjningen skiljer sig i flera avseenden från dem som gäller inom övriga EU. Den svenska marknaden ligger i utkanten av det europeiska naturgassystemet och Sverige saknar naturliga förutsättningar för naturgaslager.

Med beaktande av Sveriges särskilda förutsättningar för att trygga försörjning av naturgas gör regeringen bedömningen att de miniminormer som bör uppfyllas i Sverige bör sammanfalla med direktivets minimikrav på normer för försörjningstrygghet.

En remissinstans har föreslagit att termen miniminormer i gasförsörjningsdirektivet byts ut mot termen grundläggande säkerhet vid genomförandet av direktivet i svensk rätt. Regeringen väljer att varken använda termen miniminormer eller termen grundläggande säkerhet vid genomförandet av direktivet. Istället används begreppet särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter, som tydliggör vad artikel 4 i direktivet och de nationella föreskrifterna handlar om.

Enligt gasförsörjningsdirektivets normer för försörjningstrygghet skall naturgasförsörjningen i första hand säkras för hushållskonsumenter. 8 kap. naturgaslagen innehåller särskilda bestämmelser om överföring av naturgas till konsumenter. I 8 kap. 1 § definieras konsument såsom fysisk person till vilken naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Definitionen överensstämmer med begreppet hushållskonsument i gasförsörjningsdirektivet och det är därför lämpligt att låta direktivets begrepp hushållskonsument motsvara begreppet konsument i den svenska lagstiftningen.

De nya bestämmelserna om trygg naturgasförsörjning införs i ett nytt kapitel i naturgaslagen. Begreppet konsument i de nya bestämmelserna om försörjningstrygghet kommer att ha samma innebörd som begreppet har i befintliga bestämmelser i 8 kap. För att tydliggöra att begreppet konsument har samma innebörd i hela naturgaslagen föreslår regeringen att definitionen av konsument flyttas till 1 kap.

I artikel 4.2 i gasförsörjningsdirektivet ges medlemsstaten möjlighet att utvidga normerna för försörjningstrygghet till att omfatta små och medelstora företag och andra konsumenter som inte kan ställa om sin naturgas-konsumtion till andra energikällor, inklusive åtgärder för att säkra det nationella elsystemet om detta är beroende av gasförsörjning. Regeringen gör bedömningen att Sverige inte har förutsättningar för en sådan utvidgning.

För att uppfylla direktivets krav på normer för försörjningstrygghet för hushållskonsumenter kommer regeringen att meddela föreskrifter om särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter.

Myndigheterna har i rapporten formulerat normerna för försörjningstrygghet i artikel 4.1 gasförsörjningsdirektivet, anpassade efter svenska förhållanden, enligt följande.

Gasförsörjningen för konsumenter skall säkras i lämplig utsträckning och upprätthållas i vart fall:

- a) vid ett partiellt avbrott i den nationella naturgasförsörjningen som inte överstiger 24 timmar,
- b) under vinterperioden december till och med februari,
- c) under s.k. tjugooårsvintrar.

Myndigheterna har föreslagit att konsumenter skall undantas från bortkoppling under en 24 timmarsperiod, i de fall bortkoppling av viss anläggning aktualiseras när ett partiellt avbrott uppstått i den svenska naturgasförsörjningen. Enligt rapporten finns i Sverige i dag en reparationsberedskap som innebär att ledningar som är förlagda på land skall kunna repareras inom 24 timmar.

Myndigheterna har vidare föreslagit att den nationellt fastställda perioden med hög förbrukning bör vara vinterperioden från och med december till och med februari. Under denna period skall konsumenter undantas från bortkoppling i de fall bortkoppling av viss anläggning aktualiseras. Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot hur den nationella perioden med hög förbrukning definierats.

Myndigheterna har föreslagit att konsumenternas naturgasförsörjning skall tryggas under s.k. tjugooårsvintrar. Förslaget om tjugooårsvintrar överensstämmer med direktivets krav. Med tjugooårsvinter avser myndigheterna den vintertemperatur som underskrids i genomsnitt vart tjugonde år och som är 4-5 grader kallare än en normalvinter.

För att tillgodose eventuella behov av justeringar och förbättringar i takt med att tekniken utvecklas eller att marknaden förändras kommer föreskrifterna med de särskilda minimikraven för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter, som nämnts ovan, att meddelas av regeringen.

I 8 kap. naturgaslagen finns särskilda bestämmelser om överföring och leverans av naturgas till konsumenter. Där regleras bl.a. hur planerade avbrott skall aviseras och konsumentens rätt till ersättning för skada som uppkommer genom avbrott i överföringen. Överföringen av naturgas till konsument får enligt detta kapitel avbrytas om det är motiverat av säkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Regeringen föreslår inga ändringar i dessa bestämmelser med anledning av gasförsörjningsdirektivet.

Enligt 7 kap. 2 § andra stycket naturgaslagen får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgasledningar att begränsa eller avbryta överföringen till kunder. Vissa kriterier måste härvid iakttas. Det första kriteriet är att en minskning bara får genomföras i syfte att upprätthålla balansen inom systemet. Övriga kriterier får beaktas endast då dessa inte hotar det övergripande målet, vilket är att upprätthålla balansen. I den utsträckning det är möjligt skall minskningen av förbrukningen genomföras så rättvist som möjligt. Under samma förutsättningar skall även ledningsinnehavarens åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas. För att uppfylla direktivets krav om försörjningstrygghet för konsumenter föreslår regeringen en komplettering av 7 kap 2 § med en skyldighet att, i den utsträckning systemansvaret så medger, i första hand beakta att minskningen av förbrukningen skall genomföras så att naturgasförsörjningen till konsumenter säkras.

I artiklarna 4.4 – 4.6 i gasförsörjningsdirektivet ges medlemsstaterna möjlighet att vidta ytterligare åtgärder för lagring av naturgas för att på nationell nivå kunna uppnå normerna för försörjningstrygghet i gasförsörjningsdirektivet.

Regeringen konstaterar att Sverige saknar naturliga geologiska förutsättningar för lagring av naturgas. Ett mindre naturgaslager med en kapacitet på cirka 10 miljoner kubikmeter naturgas har dock byggts med tillämpning av spjutspetsteknologi. Lagret väntas inom kort kunna tas i kommersiell drift och kommer företrädesvis att användas för att utjämna de variationer som förekommer mellan vinter- och sommarförbrukning av naturgas i Sverige.

Regeringen konstaterar vidare att det svenska naturgassystemet ligger i utkanten av det europeiska naturgassystemet och att Sverige försörjs med naturgas via endast en tillförselledning. Bilateral avtal med överenskommelse om lagring av naturgas i en annan medlemsstat bidrar därför inte till ökad försörjningstrygghet i Sverige om tillförselledningen havererar.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det i dagsläget saknas förutsättningar att vidta ytterligare nationella åtgärder för att genom lagring av naturgas uppnå normerna för försörjningstrygghet i gasförsörjningsdirektivet.

Två remissinstanser har anfört att samma regler för avbrottsersättning och leveranskrav som nu finns på elmarknaden bör införas på natur-

gasmarknaden. Myndigheterna har i sin rapport föreslagit att frågan om avbrottsersättning och andra ekonomiska styrmedel utreds på naturgasmarknaden på motsvarande sätt som frågan har utretts på elmarknaden. Regeringen konstaterar att gasförsörjningsdirektivet inte innehåller några krav på avbrottsersättning motsvarande dem som nationellt införts på elmarknaden. Det ingår i Energimyndighetens uppgifter att följa utvecklingen av naturgasmarknaden och föreslå de åtgärder som kan behövas för att främja en vidareutveckling av gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens kan etableras. Frågan om att införa en avbrottsersättning på naturgasmarknaden bör hanteras inom ramen för detta uppdrag.

10.4.2 Tillsynsmyndighetens roll för att trygga naturgasförsörjningen

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten skall ta fram och upprätthålla en nationell strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en trygg naturgasförsörjning samt, inom ramen för tillsynsansvaret, vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag med den skillnaden att tillsynsmyndighetens planering och vidtagande av åtgärder föreslås avse ett säkerställande av naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

Remissinstanserna tillstyrker rapportens förslag till ansvarsfördelning för att trygga naturgasförsörjningen mellan olika aktörer på naturgasområdet. *Boverket* har dock påpekat att beredskaps- och försörjningsfrågorna bör studeras bredare än på det sätt som gasförsörjningsdirektivet aktualiserar och att hela energisystemets förändring bör beaktas.

Skälen för regeringens förslag

Energimyndigheten är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör användning och tillförsel av energi. Myndigheten verkar för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi. Energimyndigheten är också beredskapsmyndighet och svarar för att samordna försörjningen av bränslen, drivmedel och elkraft om det inträffar en försörjningskris för ett eller flera energislag.

Energimarknadsinspektionen inom Energimyndigheten har bland annat till uppgift att hantera tillsyn enligt el- och naturgaslagstiftningen samt att följa utvecklingen på el-, naturgas- och värmemarknaderna.

Med beaktande av att beredskaps- och ransoneringsfrågor enligt förordningen (2004:1299) med instruktion för Statens energimyndighet faller inom Energimyndighetens och inte Energimarknadsinspektionens ansvarsområde gör regeringen bedömningen att Energimyndigheten bör vara den myndighet som ansvarar för tillsyn avseende försörjningstrygghetsfrågor i naturgaslagen. En begränsning med denna innebörd av Energimarknadsinspektionens tillsynsansvar för efterlevnaden av bestämmelserna i naturgaslagen kommer därför att göras i förordningen med instruktion för Statens energimyndighet.

Med anledning av planerings- och åtgärdskraven i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet har myndigheterna i rapporten föreslagit att tillsynsmyndigheten skall upprätta en nationell strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en trygg gasförsörjning samt vidta de överordnade, planläggningsmässiga, samordnande och övriga åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

Regeringen konstaterar att varken termen försörjningskris eller termen kris används i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet. Eftersom direktivet inte har begränsat planerings- och åtgärdskraven i denna artikel till försörjningskriser är det regeringens uppfattning att inte heller nationell rätt bör begränsa kraven i detta avseende vid genomförandet av artiklarna. Regeringen är dessutom generellt av uppfattningen att termen kris skall användas med försiktighet.

Regeringen föreslår att Energimyndigheten får till uppgift att ta fram och upprätthålla Sveriges allmänna nationella strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en trygg naturgasförsörjning enligt gasförsörjningsdirektivet. Energimyndigheten skall också, inom ramen för tillsynsansvaret, vidta de åtgärder i övrigt som myndigheten bedömer nödvändiga för att säkerställa naturgasförsörjningen på nationell nivå. Energimyndigheten bör vidare godkänna de planer med förslag till åtgärder som innehavare av naturgasledningar och lager- och förgasningsanläggningar upprättar samt ha rätt att ta del av de strategier och planer som upprättas av den systemansvariga myndigheten.

För att säkerställa att de strategier och planer som upprättas av den systemansvariga myndigheten, innehavarna av naturgasledningar och innehavarna av lagrings- eller förgasningsanläggningar utformas på ett enhetligt och adekvat sätt bör regeringen eller Energimyndigheten meddela närmare föreskrifter med krav på planläggningen.

Vid egen planering och vidtagande av åtgärder skall Energimyndigheten beakta de ytterligare föreskrifter med krav på planering och åtgärder som regeringen meddelar.

10.4.3 Den systemansvariga myndighetens ansvar för att trygga naturgasförsörjningen

Regeringens förslag: Den systemansvariga myndigheten skall vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som inom ramen för myndighetens systemansvar behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

Den systemansvariga myndigheten får i det enskilda fallet förelägga en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning att vidta åtgärder i ledningar eller anläggningar för att säkerställa naturgasförsörjningen. Om det kan anses lämpligt får den systemansvariga myndighetens föreläggande om åtgärder riktas mot ägaren av ledningen eller anläggningen i stället för innehavaren.

Den systemansvariga myndighetens föreläggande får inte avse en åtgärd som är mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse för naturgasförsörjningen. Den systemansvariga myndigheten får förena föreläggandena med vite.

De naturgasföretag som har förelagts att vidta en åtgärd för att säkerställa naturgasförsörjningen har rätt till ersättning för skäliga kostnader för åtgärden. Rätten till ersättning omfattar inte naturgasföretagets kostnader för att lämna uppgifter eller för egen planering av verksamheten för att trygga naturgasförsörjningen. Ersättning betalas av staten. Den systemansvariga myndigheten prövar frågor om ersättning.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får meddela närmare föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i naturgasledningar och lagrings- eller förgasningsanläggningar.

Den systemansvariga myndigheten har på begäran rätt, att av den som kan åläggas att utföra åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen, få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för att ta ställning till om åtgärder skall vidtas.

Den systemansvariga myndighetens beslut om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och den systemansvariga myndighetens beslut om ersättning till de naturgasföretag som beordrats att vidta åtgärd för att trygga naturgasförsörjningen skall kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätten.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag med den skillnaden att den systemansvariga myndighetens planering och vidtagande av åtgärder föreslås avse säkerställande av naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt förslaget. *Svensk Energi, Svenska Gasföreningen och Nova Naturgas AB* har påtalat att Svenska kraftnät inte innehar något transmissionsnät och därför inte kan ha samma roll som på elmarknaden. *Hovrätten för Västra Sverige* har påtalat att om den systemansvariga myndigheten skall ha samma möjlighet som tillsynsmyndigheten att förena förelägganden med vite bör detta

framgå av lagen. Domstolen har vidare påpekat att det bör framgå av naturgaslagen om den systemansvariga myndighetens beslut om åtgärder skall kunna överklagas. *Kammarrätten i Stockholm* har generellt kritiserat rapportens förslag till författningstexter. Domstolen menar att författningsförslagen saknar juridisk precision. Enligt domstolen är det bland annat svårt att överblicka följderna av den föreslagna besvärsträtten av den systemansvariga myndighetens beslut om ersättning vid beslut om åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen i vissa anläggningar. Enligt domstolen framstår det som naturligt att en ändring av överklagandebestämmelsen i 11 kap. 4 § även avser den systemansvariga myndighetens beslut om åtgärder och inte endast den systemansvariga myndighetens beslut om ersättning med anledning av tidigare meddelade beslut om åtgärder.

Skälen för regeringens förslag

Svenska kraftnät sköter stamnätet för el och är systemansvarig myndighet för den svenska elförsörjningen enligt ellagen. Ansvar innebär att Svenska kraftnät skall se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert. Svenska kraftnät är också ansvarig myndighet för landets elberedskap. Detta innebär att myndigheten skall planera, leda och samordna elförsörjningens resurser för att tillgodose samhällets behov av el i händelse av krig eller svåra påfrestningar på samhället i fred.

Från och med den 1 juli 2005 är Svenska kraftnät även systemansvarig myndighet för det nationella naturgassystemet enligt naturgaslagen. Svenska kraftnäts systemansvar enligt naturgaslagen innebär framför allt att myndigheten skall säkerställa att den kortsiktiga balansen upprätthålls i naturgassystemet. För att kunna utöva sitt systemansvar får Svenska kraftnät uppgifter från innehavare av naturgasledningar och balansansvariga företag. Svenska kraftnät ansvarar inte för den fysiska driften av systemet men i systemansvaret ingår att återföra systemet i normal drift vid onormala driftförhållanden.

Med anledning av planerings- och åtgärdskraven i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet har myndigheterna i rapporten föreslagit att den systemansvariga myndigheten skall ombesörja nödvändig planläggning och vidta nödvändiga åtgärder för att inom ramen för sitt systemansvar säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

Regeringen konstaterar att varken termen försörjningskris eller termen kris används i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet. Eftersom direktivet inte har begränsat planerings- och åtgärdskraven i denna artikel till försörjningskriser är det regeringens uppfattning att inte heller nationell rätt bör begränsa kraven i detta avseende vid genomförandet av artiklarna. Regeringen är dessutom generellt av uppfattningen att termen kris skall användas med försiktighet.

Regeringen föreslår i stället att Svenska kraftnät, inom ramen för sitt systemansvar, skall ha ett centralt ansvar för att vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen enligt gasförsörjningsdirektivet. I samband härmed bör Svenska kraftnät ta fram en plan med förslag till åtgärder för att upprätthålla balansen i systemet vid olika störnings- och avbrottsituationer. Vid planeringen skall Svenska kraftnät beakta föreskrivna minimikrav för en

trygg naturgasförsörjning för konsumenter samt övriga föreskrivna krav på planeringen.

Planen bör delges Energimyndigheten.

Enligt 7 kap. 2 § naturgaslagen får Svenska kraftnät beordra innehavare av naturgaslager och förgasningsanläggningar att, mot marknadsmässig ersättning, öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas från överföringsledningarna och anläggningarna. Vid utövandet av denna befogenhet skall Svenska kraftnät se till att begränsning och avbrytande av överföring av naturgas sker med beaktande av rättvisekravet samt att också ledningsinnehavarnas åtaganden beträffande leveranssäkerhet, om möjligt, beaktas. För att Sverige skall kunna uppfylla gasförsörjningsdirektivets krav på normer om försörjningstrygghet för konsumenter föreslår regeringen i avsnitt 10.4.1 en ny skyldighet att, vid vidtagande av dessa åtgärder, i första hand beakta de nya bestämmelserna med minimikraven för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter.

För att garantera en fortsatt hög driftsäkerhet hos naturgasanläggningarna föreslår regeringen vidare en ny bestämmelse i naturgaslagen enligt vilken Svenska kraftnät ges särskild befogenhet att förelägga innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar att vidta de åtgärder som behöver vidtas i naturgasledningar och lagrings- och förgasningsanläggningar för att säkerställa naturgasförsörjningen. Svenska kraftnät får därmed samma befogenheter för att trygga naturgasförsörjningen som myndigheten redan har för att trygga elförsörjningen. Fråga kan vara om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder som till exempel förstärkning av byggnadskonstruktioner och lagring av reservdelar. Avgörande är bland annat förhållandena vid anläggningen, anläggningens placering och roll i naturgassystemet.

Svenska kraftnäts förelägganden bör i första hand riktas mot det naturgasföretag som innehar ledningen eller anläggningen. Om det kan anses lämpligt får Svenska kraftnäts förelägganden i stället riktas mot ägaren av anläggningen. Huvudregeln är att det är den som driver den aktuella verksamheten som skall vara skyldig att vidta åtgärder. Normalt torde det vara ägaren som själv driver verksamheten. I de fall där annan än ägaren driver verksamheten kan föreläggandet i stället riktas till ägaren. Detta kan vara lämpligt om åtgärderna kräver mer eller mindre omfattande ingrepp i egendom. Om föreläggandet riktas mot ägaren av anläggningen är det ägaren istället för naturgasföretaget som har att iakttä de rättigheter och skyldigheter som följer med föreläggandet.

Svenska kraftnäts förelägganden får inte avse åtgärder som är mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse för naturgasförsörjningen. Detta innebär att åtgärder som hindrar ett naturgasföretags tillkomst eller utveckling inte får föreskrivas. Det kan också uttryckas så att Svenska kraftnät inte får förelägga om åtgärder som medför att ändamålet med företaget inte kan tillgodoses eller att förutsättningarna för företaget rubbas avsevärt. Vid bedömningen av skäligheten bör utöver vad som ovan nämnts bland annat även beaktas företagets storlek och framtida avkastningsförmåga samt konkurrensförhållandena på marknaden. Utrymmet för att bedöma en åtgärd som mer betungande än som kan an-

ses skäligt är dock litet eftersom ersättning för kostnader som huvudregel kommer att utges.

Enligt regeringens bedömning bör Svenska kraftnät i detta sammanhang ges samma möjlighet att meddela vite som tillsynsmyndigheten redan har enligt 10 kap. 3 § naturgaslagen. Regeringen föreslår därför att Svenska kraftnäts förelägganden om åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen får förenas med vite. Närmare bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten.

De naturgasföretag som förelagts att vidta åtgärder i ledningar och anläggningar för att säkerställa naturgasförsörjningen ges rätt till ersättning från staten för den kostnad som genomförandet av åtgärden medfört. Med ersättning avses i detta sammanhang full ersättning för kostnaderna. Ersättning skall dock inte betalas för naturgasföretagens kostnader för uppgiftslämnande eller egen planering av verksamheten för att trygga naturgasförsörjningen. Svenska kraftnät skall pröva frågan om ersättning.

Regeringen eller Svenska kraftnät bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i naturgasledningar och lagrings- och förgasningsanläggningar.

För att Svenska kraftnät skall kunna ta ställning till om åtgärder behöver vidtas införs vidare en ny bestämmelse enligt vilken Svenska kraftnät ges rätt att på begäran av den som kan åläggas att utföra åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen få de upplysningar och ta del av de handlingar som Svenska kraftnät behöver. Sådana upplysningar och handlingar kan till exempel vara ritningar, anläggningsbeskrivningar, organisations-, drift- eller investeringsplaner.

I likhet med Svenska kraftnäts beslut om ersättning enligt 7 kap. 2 § gör regeringen bedömningen att Svenska kraftnäts beslut om ersättning till naturgasföretag som drabbats av beslut med skyldighet att vidta åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen skall vara överklagbara till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd skall krävas för överklagande till kammarrätten.

Två remissinstanser har ifrågasatt om inte även Svenska kraftnäts beslut om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen skall vara överklagbara. Rapporten innehåller inte något förslag om detta eller motivering till varför Svenska kraftnäts beslut om åtgärder inte bör vara överklagbara.

Regeringen gör bedömningen att beslut med föreläggande att vidta åtgärder i ledningarna och anläggningar kan vara mycket ingripande för innehavaren eller ägaren av verksamheten. Regeringen konstaterar vidare att beslut att vidta åtgärder för att säkerställa elförsörjningen enligt elberedskapslagen (1997:288) är överklagbara till allmän förvaltningsdomstol.

Sammantaget anser regeringen att det är lämpligt att Svenska kraftnäts beslut med föreläggande att vidta åtgärder i ledningar och anläggningar för att säkerställa naturgasförsörjningen skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol och föreslår därför en ändring med denna innebörd i 11 kap. 4 § naturgaslagen.

Prövningstillstånd skall krävas för överklagande till kammarrätten både avseende Svenska kraftnäts beslut med föreläggande att vidta åtgärder och beslutet om ersättning.

Enligt regeringens bedömning gör Svenska kraftnäts samordnande roll på naturgasområdet det lämpligt att myndigheten även ansvarar för att ta fram rutiner för informationsutbyte vid störningar i naturgasleveranserna samt att informera i förebyggande syfte. Denna fråga behandlas även i avsnitt 10.5.

10.4.4 Ansvar för innehavare av naturgasledningar och lager- och förgasningsanläggningar för att trygga naturgasförsörjningen

Regeringens förslag: Innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar skall, i den utsträckning det är möjligt för dem, vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen.

Rapportens förslag överensstämmer med regeringens förslag med den skillnaden att nödvändig planläggning och vidtagande av nödvändiga åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen föreslås ombesörjas av naturgasföretag och avse försörjningskriser.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på föreslaget.

Skälen för regeringens förslag

I 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 § naturgaslagen anges de allmänna skyldigheter som åvilar innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- samt förgasningsanläggningar. I skyldigheterna ingår att svara för driften och säkerheten av anläggningen. En innehavare av naturgasledning svarar dessutom för att ledningssystemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av naturgas. Verksamheterna står under överinseende av Energimarknadsinspektionen.

Med anledning av planerings- och åtgärdskraven i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet har myndigheterna i rapporten förslagit att naturgasföretag skall ombesörja nödvändig planläggning och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

Enligt 1 kap. 7 § naturgaslagen avses med naturgasföretag företag som överför eller bedriver handel med naturgas samt innehavare av lagrings- och förgasningsanläggningar.

Enligt regeringens bedömning är det endast innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar som kan åläggas skyldighet att i enlighet med artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet upprätta planer med åtgärder som skall säkra att i artikel 4 i direktivet föreskrivna miniminormer för försörjningstrygghet skall kunna upprätthållas. Enligt regeringens bedömning i avsnitt 10.4 bör företag som bedriver handel med naturgas inte omfattas av detta krav. Mot bakgrund härav finner regeringen att det inte är lämpligt att generellt hänvisa till naturgasföretag i detta sammanhang.

Regeringen konstaterar vidare att varken termen försörjningskris eller termen kris används i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet. Eftersom direktivet inte har begränsat planerings- och åtgärdskraven i denna artikel till försörjningskriser är det regeringens uppfattning att inte heller nationell rätt bör begränsa kraven i detta avseende vid genomförandet av

artiklarna. Regeringen är dessutom generellt av uppfattningen att termen kris skall användas med försiktighet.

Enligt regeringens förslag skall innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- och förgasningsanläggningar vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Innehavarna skall vidta åtgärder i den utsträckning det är möjligt för dem och deras ansvar bör därför begränsas till att omfatta driften och säkerheten av den egna anläggningen.

Planerna bör godkännas av Energimyndigheten.

Innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar bör i planerna framför allt redovisa hur de avser att åtgärda en skada samt hur erforderliga skyddsåtgärder skall kunna vidtas.

Eftersom kunder som är konsumenter skall värnas särskilt, skall innehavarna av anläggningarna kunna ta fram uppgifter om var i nätet konsumenter och eventuella andra gasspecifika kunder finns i händelse av att en bortkoppling blir nödvändig. Information om detta samt om hur stor volym som är bortkopplingsbar i olika delar av nätet skall kunna lämnas till Svenska kraftnät. Frågan om avbrytande av överföring av naturgas till konsumenter behandlas i avsnitt 10.4.1.

I avsnitt 10.4.3 föreslår regeringen att Svenska kraftnät skall kunna förelägga innehavarna av naturgasledningar och innehavarna av lagrings- eller förgasningsanläggningar att vidta de åtgärder i ledningar och anläggningar som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Innehavarna, och i vissa fall ägarna av sådana anläggningar, är skyldiga att vidta de åtgärder som Svenska kraftnät har meddelat föreläggande om. Staten ersätter de berörda företagen för de skäligena kostnader för åtgärder som vidtagits med anledning av Svenska kraftnäts förelägganden. Rätten till ersättning omfattar dock inte dessa naturgasföretags kostnader för att lämna uppgifter eller för egen planering av verksamheten för att trygga naturgasförsörjningen.

10.5 Planering för krissituationer

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten skall ta fram och upprätthålla en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen vid fredstida krissituationer. Innan tillsynsmyndigheten beslutar om den nationella planen eller en ändring i den, skall myndigheten samråda med den systemansvariga myndigheten.

Rapportens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag med den skillnaden att förslag om samrådsskyldighet med Svenska kraftnät vid upprättandet av planen saknas.

Remissinstanserna *Krisberedskapsmyndigheten* har ifrågasatt hur begreppet kris används i rapporten. Myndigheten anser att begreppet kris bör förbehållas allvarigare händelser och rekommenderar istället att termerna försörjningsbrist, försörjningsstörning och betydande försörjningsavbrott används. Myndigheten har vidare ställt sig frågande inför rapportens förslag att myndigheten bör göra en översyn av lagen och förordningen om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Myndigheten menar att den inte besitter rätt kompetens för en sådan översyn och

föreslår att uppdraget att utföra översynen i stället ges till Energimyndigheten eller det statliga utredningsväsendet.

Skälen för regeringens förslag

I gasförsörjningsdirektivets artikel 8 anges att medlemsstaterna på förhand skall utarbeta och, i förekommande fall, uppdatera sina nationella åtgärder för krissituationer och underrätta kommissionen om dessa. Medlemsstaterna skall också offentliggöra sina nationella åtgärder för krissituationer. Medlemsstaternas åtgärder för krissituationer skall säkerställa att marknadsaktörerna i förekommande fall ges tillräckliga möjligheter till en första reaktion på krissituationen. Om medlemsstaterna inte kan hantera situationen på ett lämpligt sätt genom nationella åtgärder, på grund av händelsens omfattning eller exceptionella karaktär, kan medlemsstaten lämna uppgifter till ordföranden i den grupp för samordning av naturgasförsörjning som enligt artikel 7 i direktivet skall inrättas på gemenskapsnivå. Av artiklarna 2 och 9 i gasförsörjningsdirektivet framgår vidare att denna grupp på gemenskapsnivå, vid försörjningsavbrott där gemenskapen riskerar att förlora mer än 20 procent av sina gasleveranser från tredje land under avsevärd tid, kan bistå medlemsstater med att samordna de åtgärder som vidtas på nationell nivå för att hantera försörjningsavbrottet.

Enligt rapporten uppstår, ur ett svenskt perspektiv, en krissituation enligt artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet i följande fall:

- a) om Öresundsledningen havererar, vilket kan leda till ett totalt avbrott på tillförseln av gas till den svenska marknaden,
- b) om ett partiellt avbrott uppkommer på Öresundsledningen som leder till kraftigt sänkta leveranser till Sverige,
- c) om störningar i produktionen i den danska delen av Nordsjön uppkommer,
- d) om leveranser till Europeiska gemenskapen från tredje land upphör eller reduceras, vilket kan påverka leveransmöjligheterna till Sverige från Danmark.

Om Öresundsledningen havererar helt eller delvis är det en händelse som kan leda till ett avbrott i den nationella naturgasförsörjningen som i en ogynnsam situation bedöms kunna få en varaktighet på upp till åtta veckor, beroende på vad som har hänt och under vilka omständigheter ledningen måste åtgärdas. I dagsläget finns det i en sådan situation inga alternativa försörjningsvägar för naturgas till den svenska marknaden.

Vid ett partiellt avbrott på Öresundsledningen är det under vissa omständigheter möjligt att upprätthålla naturgasleveranserna till konsumenter och, beroende på omfattning, även till andra delar av naturgasmarknaden. Viss bortkoppling av kunder kan dock visa sig bli nödvändig.

Gasproduktionen i Danmark kan minska vid problem på Nordsjön eller vid störningar i överföringen från plattformen till fastlandet. Den danska naturgasmarknaden försätts då i ett beredskapsläge, vilket kan påverka leveranserna av naturgas till Sverige. Danmark har väl utvecklade system för att hantera avbrott på Nordsjöledningen.

En situation kan också uppstå då det genom tekniska avbrott eller politiska händelser uppkommer en akut brist på naturgas på den europeiska naturgasmarknaden. Även om Nordsjöledningen fungerar som

den skall, kan en sådan brist eventuellt påverka de danska naturgasleveranserna till Sverige.

Om tillförseln av naturgas upphör till den svenska marknaden, och kunder måste kopplas bort, krävs särskilda åtgärder av säkerhetsskäl och för att driften skall kunna återupptas så snabbt och säkert som möjligt.

Enligt rapporten finns i Sverige i dag en reparationsberedskap som innebär att ledningar som är förlagda på land skall kunna repareras inom 24 timmar. Skador i distributionssystemet avhjälpas i regel på några timmar. Konsekvenserna av sådana avbrott blir ofta obetydliga och berör i normalfallet endast ett fåtal kunder.

Bestämmelser om beredskapsplanering och vidtagande av förebyggande åtgärder på naturgasområdet vid krig och höjd beredskap finns i förordningen om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap samt i viss utsträckning i lagen och förordningen om försörjningsberedskap på naturgasområdet.

Bestämmelser om planering och vidtagande av åtgärder på naturgasområdet för fredstida kriser finns för Energimyndigheten och Svenska kraftnät i förordningen om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap samt avseende lagringsskyldigheter i viss utsträckning även i LBOK.

Gasförsörjningsdirektivet ställer krav på upprättande av en specifik krisplan för det nationella naturgasområdet som kommissionen skall underrättas om. Regeringen gör bedömningen att nuvarande allmänna bestämmelser om beredskapsplanering för fredstida krishantering i förordningen om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap behöver kompletteras med en ny naturgasspecifik bestämmelse med krav på upprättande av en nationell plan med åtgärder för att hantera fredstida krissituationer på naturgasområdet. Regeringen föreslår därför att en ny bestämmelse med denna innebörd förs in i naturgaslagen.

Regeringen konstaterar att begreppet krissituation i artikel 8 gasförsörjningsdirektivet, till skillnad från begreppet betydande försörjningsavbrott, inte är definierat i direktivet. Regeringen gör bedömningen att en tolkning av vilka situationer som skall vara att betrakta som driftstörningar av mer normal karaktär respektive krissituationer på naturgasområdet måste avgöras från fall till fall utifrån nationella förutsättningar. Regeringen instämmer dock i att de i rapporten uppräknade situationerna, som tidigare redovisats, kan utgöra exempel på krissituationer på den svenska naturgasmarknaden. Regeringen gör bedömningen att det är just sådana allvarliga situationer som avses i artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet och ser därför ingen anledning till att, som en remissinstans föreslår, byta ut direktivets begrepp krissituation mot något annat begrepp vid genomförande av artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet.

Regeringen föreslår att skyldigheten att ta fram och upprätthålla en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen i fredstida krissituationer skall ligga på Energimyndigheten i dess roll som tillsynsmyndighet för beredskap och försörjningstrygghet på energiområdet.

Den nationella planen bör ingå som en del i den allmänna nationella strategi som Energimyndigheten skall upprätta enligt förslag i avsnitt 10.4.2. I avsnitt 10.6 redovisas hur regeringen och kommissionen bör informeras om den nationella planen.

Som ansvarig myndighet för utarbetandet och upprätthållandet av planen bör Energimyndigheten se till att i planen föreslagna förebyggande åtgärder vidtas. Energimyndigheten bör också ansvara för att planen genomförs i en uppkommen krissituation.

Regeringen föreslår att Energimyndigheten skall samråda med Svenska kraftnät innan myndigheten beslutar om den nationella planen. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet på naturgasområdet och har liksom Energimyndigheten särskilda uppgifter inom samverkansområdet Teknisk infrastruktur enligt förordningen om åtgärder för fredstida kris hantering och höjd beredskap.

Svenska kraftnäts del i krisplaneringen bör bland annat avse upprättandet av en informationsstrategi med förslag till ansvarsfördelning för informationsutbyte mellan berörda myndigheter samt till marknaden och de olika marknadsaktörerna vid krissituationer på naturgasområdet.

En upplysning om att regeringen eller tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter med krav på Energimyndighetens plan förs in i naturgaslagen.

10.6 Rapportering

Regeringens förslag: Den årliga rapport som tillsynsmyndigheten, i samråd med den systemansvariga myndigheten, sammanställer till regeringen med anledning av artikel 5 i naturgasmarknadsdirektivet bör utökas med de uppgifter som föreskrivs i artikel 5 i gasförsörjningsdirektivet.

Tillsynsmyndigheten bör vidare ansvara för att den plan som avses i artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet lämnas till regeringen.

Regeringen bör ansvara för rapportering till kommissionen.

Rapportens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte kommenterat frågan.

Skälen för regeringens förslag

Av artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (naturgasmarknadsdirektivet), framgår att medlemsstaterna skall se till att frågor som rör försörjningstryggheten skall övervakas. Resultaten av övervakningen skall redovisas i en rapport som skall offentliggöras senast den 31 juli varje år och sedan överlämnas till kommissionen. Genomförandet av denna rapportering behandlas i förarbetena till naturgaslagen (prop. 2004/05:62 s. 184). Genomförandet innebär att Energimyndigheten i samråd med Svenska kraftnät tar fram en årlig rapport till regeringen med de krav som uppställs i artikel 5 i gasmarknadsdirektivet. Regeringen rapporterar därefter till kommissionen.

Enligt artikel 5 i gasförsörjningsdirektivet skall rapporteringen enligt naturgasmarknadsdirektivet nu kompletteras med uppgifter om vidtagna åtgärders påverkan på naturgasmarknaden, nivåer på lagringskapacitet, omfattningen av långsiktiga avtal och särskilda åtgärder för att gynna investeringar i de fall sådana har vidtagits.

Regeringen bedömer att nu gällande rapporteringskrav enkelt kan utökas med de uppgifter som föreskrivs i artikel 5 i gasförsörjningsdirek-

tivet. Energimyndighetens uppdrag enligt nu gällande ordning kommer således att utökas så att det omfattar rapportering enligt både artikel 5 i naturgasmarknadsdirektivet och artikel 5 i gasförsörjningsdirektivet. Uppgiften bör även fortsatt utföras i samråd med Svenska kraftnät. Regeringen bör fortsatt ansvara för rapportering till kommissionen.

Av artikel 8.1 i gasförsörjningsdirektivet framgår att medlemsstaterna skall utarbeta nationella åtgärder för krissituationer som kommissionen skall underrättas om.

I avsnitt 10.5 föreslår regeringen att Energimyndigheten, i samråd med Svenska kraftnät, ansvarar för utarbetandet av den nationella krisplanen på naturgasområdet. Regeringen gör bedömningen att Energimyndigheten bör ansvara för att planen lämnas till regeringen. Regeringen ansvarar därefter för att kommissionen underrättas om planen.

10.7 Finansiering

Regeringens förslag: Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter den systemansvariga myndigheten har enligt det nya kapitlet om försörjningstrygghet i naturgaslagen.

Rapporten har inte föreslagit något i denna del.

Remissinstanserna *Svensk Energi* och *Svenska Gasföreningen* har uttryckt en förhoppning om att kostnaderna blir så låga som rapporten utgår ifrån men framhåller att dessa måste bäras av högre priser, vilket försämrar naturgasens konkurrenskraft. *Swedish International Gas Consortium* (SIGC) har noterat att för alla övriga inblandade, förutom för Energimyndigheten, bedöms åtgärderna kunna rymmas inom befintliga ramar och anser att den tillfälliga arbetstopp som kommer i fråga inte bör lösas med en heltidstjänst utan med omprioriteringar. *Krisberedskapsmyndigheten* har anfört att Svenska kraftnäts ökade kostnader bör täckas av elberedskapsavgiften. Myndigheten har vidare hänvisat till propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158) samt propositionen Nya regler om elberedskap (prop. 1996/97:86) enligt vilka avgifter och verksamheter skall vara i balans. Enligt *Krisberedskapsmyndigheten* bör avgiftsuttagen även täcka beredskapsåtgärder för gas och skall inte finansieras via anslagsmedel. Alternativt menar myndigheten att en avgift för gasberedskap skulle kunna införas för att täcka denna kostnad. *Kammarrätten i Stockholm* har, i likhet med *Länsrätten i Södermanlands län*, efterlyst en analys av vilka konsekvenser förslagen medför för förvaltningsdomstolarna.

Skälen för regeringens förslag

Energimyndigheten kommer att få utökade uppgifter som tillsynsmyndighet för försörjningstrygghet för naturgas. Myndigheten kommer också att bemyndigas att utfärda föreskrifter om de planer som innehavare av naturgasledningar, lagrings- eller förgasningsanläggningar blir skyldiga att ta fram.

Enligt rapporten bör myndigheten tillföras ytterligare en heltidstjänst för att fullgöra dessa uppgifter. Något förslag till finansiering har inte lämnats i rapporten.

Energimyndighetens nuvarande verksamhet som tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen finansieras genom en offentligrättslig avgift som tas ut av Sveriges sju innehavare av naturgasledningar. Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, har i naturgaslagen bemyndigats att utfärda närmare föreskrifter om avgifter för tillsynsmyndighetens uppgifter enligt naturgaslagen. Avgiften beräknas på den mängd naturgas som överförs i ledningarna. I Sverige finns det endast en lagringsanläggning. Några förgasningsanläggningar finns ännu inte i Sverige, men det har förekommit planer på att introducera flytande naturgas (LNG).

Regeringen bedömer att de tillkommande uppgifterna initialt innebär viss ökad arbetsbelastning, men att det finns goda förutsättningar att samordna verksamheten med nuvarande tillsynsuppgifter på naturgas- och beredskapsområdet. Behovet av resursförstärkning bör därför vara begränsat. Regeringen bedömer att eventuella ökade kostnader ryms inom befintliga finansieringsramar. Det nuvarande avgiftssystemet är ändamålsenligt men regeringen avser att i förordningen (2000:672) om naturgasavgift, utvidga avgiftsskyldigheten till att omfatta även innehavare av lagrings- och förgasningsanläggningar. Avgiften kommer därför fortsatt att uteslutande finansiera uppgifter som kan betecknas som en kollektiv motprestation gentemot de avgiftsskyldiga.

De föreslagna åtgärderna innebär även utökade arbetsuppgifter för Svenska kraftnät. Enligt rapporten ryms detta arbete till stor del inom uppgiften att vara systemansvarig myndighet för naturgasmarknaden. Svenska kraftnät får enligt sin instruktion i affärsverksamheten ta ut avgifter, besluta om avgifternas storlek och disponera inkomsterna. Svenska kraftnäts kostnader för att vara systemansvarig myndighet för naturgasmarknaden finansieras genom avgifter från de balansansvariga d.v.s. av de aktörer på naturgasmarknaden som handlar med naturgas.

Regeringen konstaterar att en del av Svenska kraftnäts nya uppgifter för att trygga naturgasförsörjningen går utöver systemansvaret. Dessa uppgifter kan därför inte finansieras med de avgifter Svenska kraftnät har rätt att ta ut för att täcka kostnader för uppgifter inom ramen för systemansvaret.

Myndigheterna har i sin rapport föreslagit att den utökade administrationen till följd av gasförsörjningsdirektivet samt de åtgärder som kan behöva vidtas i anläggningar hos innehavare av naturgasledningar, lagringsanläggningar eller förgasningsanläggningar finansieras genom en omprioritering av tillgängliga medel inom ramen för Elberedskapsanslaget.

Elberedskapslagen (1997:288), med tillhörande elberedskapsförordning (1997:294) syftar dock till åtgärder som vidtas vid förhöjd beredskap på elområdet. Verksamheten finansieras genom en elberedskapsavgift som tas ut av den som innehar nätkoncession enligt ellagen och således inte av aktörerna på naturgasmarknaden. Myndigheterna har i sin rapport inte lämnat något förslag till hur nämnda författningar skall anpassas till att även omfatta försörjningstrygghet för naturgas. Regeringen bedömer att förslaget inte kan läggas till grund för finansiering av Svenska kraftnäts verksamhet för att trygga naturgasförsörjningen.

I myndigheternas rapport anges att viss administration kan tillkomma vid krav på åtgärder i naturgasledningar, lager eller förgasningsanläggningar. Någon redovisning av kostnaderna för denna administration eller de kostnader som kan beräknas uppkomma till följd av att ersättning utbetalas för sådana åtgärder har inte lämnats i rapporten. Svenska kraftnät har under hand meddelat att en kartläggning av behovet av åtgärder behöver göras innan kostnader för ersättningar kan preciseras. Svenska kraftnät uppskattar att resursbehovet för kartläggning och behovet av åtgärder i anläggningar och hanteringen av ansökningar om ersättning kommer att uppgå till 0,5 – 1 miljon kronor per år.

Regeringen har föreslagit ovan att tillkommande uppgifter för Energimyndigheten hanteras inom nuvarande avgiftssystem med stöd av 10 kap. 5 § naturgaslagen. Det bemyndigande att ta ut avgifter som i dag finns i 10 kap. 5 § naturgaslagen omfattar endast Energimyndighetens verksamhet. Därför är det inte möjligt att finansiera Svenska kraftnäts kostnader i samma avgiftssystem. För att täcka Svenska kraftnäts kostnader för nya uppgifter med anledning av de nya bestämmelserna om försörjningstrygghet föreslår regeringen att en ny bestämmelse med ett motsvarande bemyndigande för Svenska kraftnät införs i 10 kap. naturgaslagen.

Med stöd av det föreslagna bemyndigandet kommer regeringen att meddela föreskrifter om avgifter i förordningen om naturgasavgift. Avgifter kommer att kunna tas ut av innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar.

Med hänsyn till det begränsade antalet aktörer på naturgasmarknaden gör regeringen bedömningen att verksamhetsökningen vid de allmänna förvaltningsdomstolarna med anledning av överklaganden av Svenska kraftnäts beslut med föreläggande om åtgärder i ledningar och anläggningar respektive Svenska kraftnäts beslut om ersättning med anledning av dessa förelägganden om åtgärder kommer att bli ringa. Eventuella merkostnader skall kunna rymmas inom befintliga anslag.

11 Konsekvensanalys

Regeringens förslag till ändringar i ellagen påverkar främst elhandels- och elnätsföretagen samt Energimyndigheten. I viss mån kan även de allmänna förvaltningsdomstolarna beröras.

När det gäller Energimyndighetens något utökade uppgifter som tillsynsmyndighet över elhandelsföretagen och elnätsföretagen samt arbetet med att utfärda nya föreskrifter rymms kostnaderna för dessa inom ramen för den befintliga verksamheten.

Regeringens förslag till ändringar i naturgaslagen påverkar främst innehavare av naturgasledningar, innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar, Svenska kraftnät, Energimyndigheten och i viss mån allmänna förvaltningsdomstolar.

Miljöpåverkan med anledning av lagrådsremissens förslag bedöms som ringa.

Avseende konkurrensen mellan naturgas och andra energislag kommer tillkommande kostnader att påverka priset på naturgas. Detta kan leda till

att naturgasens konkurrenskraft gentemot andra energislag försämras. Samtidigt kommer förslagen i naturgaslagen att leda till ökad leveranssäkerhet för naturgas vilket är en konkurrensfördel. Sammantaget bör förslagens påverkan på konkurrensen mellan olika energislag komma att bli marginell.

Elnätsföretagen

Det föreslagna kravet på att en innehavare av nätkoncession, som anvisar en elleverantör till en elanvändare, skall informera elanvändaren om vilken elleverantör som anvisats och hur elanvändaren skall förfara om han vill byta elleverantör kommer att innebära en något ökad administration för nätföretagen. Det kan emellertid antas att den nödvändiga informationen kommer att kunna tas fram enligt en standardmall. De ökade kostnaderna bör därför vara ytterst modesta och i huvudsak vara begränsade till ökade portokostnader samt till en viss ökad administration.

Förslaget att korta tiden för leverantörsbyten bedöms inte öka kostnaderna för elnätsföretagen.

Elhandelsföretagen

De föreslagna informationskraven på elleverantörerna kommer att medföra en ökad administrativ hantering hos elhandelsföretagen. Även i denna del kan det antas att den nödvändiga informationen kommer att lämnas enligt standardiserade mallar. De ökade kostnaderna bör därför även här vara ytterst modesta och i huvudsak begränsas till ökade portokostnader samt viss ökad administration.

Kravet på att elleverantörerna skall lämna information om sina priser kommer att innebära en ökad administration för elhandelsföretagen. Den nytta kunderna kommer att ha av att ha tillgång till en samlad bild över vilka elleverantörer som är verksamma på marknaden samt vilka priser dessa tar uppväger dock vida elhandelsföretagens kostnader.

Innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar

De föreslagna kraven på planering och vidtagande av åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen kommer att medföra en begränsad ökning i verksamheten för innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar.

Svenska kraftnät

De föreslagna åtgärderna i naturgaslagen innebär utökade arbetsuppgifter för Svenska kraftnät. Förslag till finansiering lämnas i avsnitt 10.7.

Energimyndigheten

Energimyndigheten kommer att få ett något utökat tillsynsområde samt ansvar för att säkerställa att elhandelsföretagen kommer att fullgöra sin skyldighet att lämna in uppgifter om sina priser och villkor för försäljning av el. Kostnaderna för detta bedöms dock kunna hanteras inom ramen för det befintliga anslaget.

Energimyndigheten kommer också att få utökade uppgifter som tillsynsmyndighet för att trygga naturgasförsörjningen. Frågan om finansiering av denna verksamhet behandlas i avsnitt 10.7.

De allmänna förvaltningsdomstolarna

De allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms endast ytterst marginellt påverkas av de förslag som nu lämnas i ellagen och naturgaslagen.

12 Övriga frågor

Regeringens förslag: Felaktiga hänvisningar i ellagen och naturgaslagen korrigeras.
--

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har uppmärksammat att ansvarsbestämmelsen i 13 kap. 1 § första stycket 3 ellagen innehåller en felaktig hänvisning. Enligt nämnda lagrum skall den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 8 kap. 1 § tredje stycket i samma lag dömas till böter eller fängelse i högst två år. 8 kap. 1 § innehåller emellertid numera, sedan den 1 juli 2005, endast två stycken och det stycke som förut var stycke tre är numera stycke två. Regeringen föreslår att hänvisningen korrigeras.

Ett liknande förhållande har upptäckts i 6 kap 1 § första stycket naturgaslagen. Där stadgas att avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 4 § skall vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande. Det lagrum som hänvisas till handlar emellertid om revision. Korrekt hänvisning är till 3 kap. 5 § naturgaslagen som handlar om anslutning av naturgasledning m.m. Regeringen föreslår att hänvisningen rättas till.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till ändring i ellagen

8 kap.

4c §

Ändringen innebär att skyldigheten för den systemansvarige myndigheten att anvisa en balansansvarig tas bort.

4 d §

Paragrafen är ny och lagfäster en regel som hittills funnits i de allmänna avtalsvillkoren för försäljning av el till konsument som tagits fram av Svensk Energi efter överenskommelse med Konsumentverket. För att elleverantören skall kunna sluta avtal om leverans av el i en viss uttagspunkt krävs att elanvändaren har ett giltigt avtal med en innehavare av nätkoncession om rätt att ta ut el för förbrukning i punkten.

När ett avtal om elleverans slutits skall elleverantören underrätta innehavaren av nätkoncessionen om det. Vad underrättelsen skall innehålla framgår av 8 kap 6 § ellagen samt av Energimyndighetens föreskrifter. Enligt dessa bestämmelser skall underrättelsen innehålla uppgifter om elleverantören, elanvändaren, uttagspunkten och nätområdet. Är anmälan korrekt skickar nätkoncessionshavaren en bekräftelse till avsändaren om att bytet kan genomföras på avsedd dag. Ett av problemen vid leverantörsbyten är att en kund tecknar ett avtal om elleverans med en elleverantör utan att kunden har ett avtal med en nätägare. Detta medför att det blir svårt att identifiera vilken elanvändare som är knuten till den aktuella uttagspunkten, något som i sin tur kan medföra att ett leverantörsbyte inte kan genomföras vid avsedd tidpunkt. Denna bestämmelse avser att avhjälpa detta. Är anmälan felaktig eller inkorrekt kommer leverantörsbytet inte att registreras hos nätkoncessionshavaren.

Förhållandet mellan elleverantören och elanvändaren regleras enligt gällande civilrättsliga regler och eventuella tvister får avgöras av allmän domstol.

5 §

I tredje stycket har intagits en bestämmelse om att de elleverantörer som ingått tidsbestämda elleveransavtal är skyldiga att i god tid påminna elanvändaren om när avtalet upphör. Informationen kan lämnas i t.ex. fakturan. Dessutom skall elleverantören informera elanvändaren om vad som gäller om denne inte träffar ett nytt elavtal som tar vid när det gamla upphör. I korthet innebär detta att elleverantören skall informera kunden om att denne även fortsättningsvis, såvida han inte aktivt träffar ett nytt elleveransavtal, kommer att vara kund hos elleverantören och få sina elleveranser av denne samt på vilka villkor detta kommer att ske. Av

12 kap. 1 § följer att informationsskyldigheten i tredje stycket omfattas av nätmyndighetens tillsyn. Sista stycket innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer utfärdar närmare föreskrifter om informationsskyldigheten. Paragrafen är i övrigt oförändrad.

6 §

I andra stycket har tiden för elleverantörens anmälan till nätkoncessionshavaren förkortats. En sådan anmälan skall nu göras senast den femtonde dagen i kalendermånaden innan övertagandet skall ske.

8 §

I första stycket har tydliggjorts att en elanvändare som har en elleverantör som saknar balansansvarig skall anvisas en ny elleverantör. Bestämmelsen sammanhänger med förbudet för elleverantörer att leverera el utan någon balansansvarig i 8 kap. 4 §. Av bestämmelsen i 8 kap. 5 § andra stycket framgår att leveransskyldigheten upphör när någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagspunkten.

I andra stycket stadgas en skyldighet för nätkoncessionshavaren att omedelbart underrätta en elanvändare som anvisats en elleverantör om anvisningen och om de bestämmelser som finns i ellagen om byte av elleverantör, dvs. att leverantörsbyte endast kan ske vid månadsskifte och att elleverantören senast den femtonde dagen i kalendermånaden innan övertagandet skall ske måste anmäla bytet till innehavaren av nätkoncessionen.

Tredje stycket innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer utfärdar närmare föreskrifter om informationsskyldigheten.

I fjärde stycket återfinns bestämmelser om den anvisade elleverantörens underrättelseskyldighet. Stycket, som har genomgått vissa redaktionella förändringar, är i sak oförändrat.

11 a §

Paragrafen är ny och innebär att en elleverantör träder in i den ställning som en balansansvarig skulle ha haft gentemot den systemansvariga myndigheten om sådan hade funnits. Elleverantören blir, på samma villkor som en balansansvarig skulle ha varit, skyldig att ekonomiskt ersätta myndigheten för bl.a. inköp av all typ av balanskraft.

11 b §

Paragrafen är ny. En elleverantör skall lämna information till nätmyndigheten om de priser och leveransvillkor som elleverantören tillämpar mot elanvändare. Samtidigt utvidgas tillsynsparagrafen i 12 kap. 1 § till att avse även denna paragraf. Om en elleverantör underlåter att lämna prisuppgifter kan tillsynsmyndigheten förelägga elleverantören vid vite att lämna uppgifterna. Andra stycket innehåller en uppgift om att

regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer utfärdar närmare föreskrifter om hur uppgiftsskyldigheten skall fullgöras. Exempel på sådana föreskrifter är när och hur ofta uppgifter skall lämnas, vilka uppgifter det är fråga om samt på vilket sätt de skall lämnas.

12 kap.

1 §

Av tredje stycket framgår att tillsynsmyndigheten, utöver vad som tidigare har gällt, även skall utöva tillsyn över elleverantörernas nya skyldigheter att dels enligt 8 kap. 5 § tredje stycket lämna information till elanvändare med tidsbestämda elleveransavtal, dels enligt 8 kap. 11 b § lämna uppgift om de priser och övriga villkor för elleverans som de tillämpar mot elanvändare. Paragrafen är i övrigt oförändrad.

2 §

I första stycket har införts en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran omedelbart få de handlingar och ta del av de uppgifter som behövs för tillsynen skall gälla. Ett sådant beslut kan enligt 13 kap. 5 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Av 28 § förvaltningsprocesslagen följer att domstolen har möjlighet att inhibera verkställigheten av beslutet.

Det andra stycket är i sak oförändrat.

3 a §

Paragrafen, som genomgått vissa redaktionella förändringar, reglerar inom vilka tidsfrister nätmyndigheten måste dels underrätta nätkoncessionshavaren om att myndigheten avser att utöva tillsyn över nättariffen för ett visst räkenskapsår, dels meddela det föreläggande som tillsynen kan utmynna i.

Huvudregeln är alltså att nätmyndigheten skall underrätta nätkoncessionshavaren om att myndigheten avser att utöva tillsyn över dennes nättariffer inom ett år efter utgången av det räkenskapsår som nättariffen avser. Som nyhet införs i första stycket andra punkten en förlängd frist för att utöva tillsyn. Denna frist gäller endast om nätkoncessionshavaren lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter vilka varit av avgörande betydelse för nätmyndighetens beslut om att inte utöva tillsyn. I dessa fall är tidsfristen fem år efter utgången av det räkenskapsår nättariffen avser.

Nätmyndighetens beslut om tillsyn grundar sig i hög utsträckning på uppgifter som innehavare av nätkoncession själva lämnat till myndigheten. Vilka dessa uppgifter är framgår av förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet samt Energimyndighetens närmare föreskrifter (STEMFS 2003:3).

Av andra stycket i paragrafen framgår att nätmyndigheten måste meddela det eventuella föreläggande som följer av tillsynen inom samma

tidsram som gäller för underrättelsen att inleda tillsyn, dvs. ett respektive fem år från det räkenskapsår nättariffen avser.

Energimyndighetens beslut att utöva tillsyn över en koncessionshavares nättariff enligt 12 kap. 3a §, liksom myndighetens beslut att utfärda förelägganden enligt 12 kap. 3 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

13 kap.

1 §

Ändringen av hänvisningen till andra stycket i 8 kap. 1 § är en korrigering.

13.2 Förslaget om ändring i naturgaslagen

1 kap.

1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Ändringen föranleds av att rådets direktiv 2004/67/EG om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (gasförsörjningsdirektivet) genomförs i svensk rätt genom nya bestämmelser om försörjningstrygghet i naturgaslagen.

7 a §

Paragrafen är ny och innebär att definitionen av termen konsument flyttas från 8 kap. till 1 kap. Tidigare var definitionen placerad i 8 kap. 1 § för att tydliggöra att kapitlets tillämpningsområde avser överföring av naturgas till konsument. Termen förekom då inte heller i något annat kapitel i lagen. Med införandet av de nya bestämmelserna om försörjningstrygghet i nya 8 a kap. förekommer termen konsument i två kapitel i lagen och har samma innebörd i båda kapitlen. Därför flyttas definitionen till 1 kap.

6 kap.

1 §

I *första stycket* har en korrigering gjorts av hänvisningen till 3 kap 5 §.
Andra och tredje styckena är oförändrade.

7 kap.

2 §

Innehållet i *första stycket* är oförändrat. Som framgår av första stycket kan det i vissa fall visa sig omöjligt att klara balanshållningen i naturgassystemet genom åtgärder enligt första stycket. Den möjlighet som då återstår är att minska förbrukningen, dvs. att begränsa eller helt avbryta överföringen av naturgas inom vissa områden.

Enligt gällande bestämmelser i *andra stycket* skall vissa kriterier iakttas vid en minskning av förbrukningen. Det första kriteriet är att en minskning bara får genomföras i syfte att upprätthålla balansen inom systemet. Övriga kriterier får beaktas endast då dessa inte hotar det övergripande målet, vilket är att upprätthålla balansen. I den utsträckning det är möjligt skall minskningen av förbrukningen genomföras så rättvist som möjligt. Under samma förutsättningar skall även ledningsinnehavarens åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas.

I artikel 4.1 i gasförsörjningsdirektivet ställs krav på uppfyllande av särskilda normer för försörjningstrygghet för hushållskonsumenter. För att detta krav skall kunna beaktas vid tillämpning av denna paragraf införs i *andra stycket* ett krav på att, vid begränsning och avbrytande av överföring av naturgas till kunder, i första hand trygga försörjningen av naturgas för konsumenter. Tidigare föreskrivna kriterier vid beslut om begränsning och avbrytande av naturgas i *andra stycket* gäller fortfarande men skall tillämpas först sedan försörjningen av naturgas för konsumenter har säkerställts. Fortfarande gäller dock som ett första kriterium att en minskning endast får genomföras i syfte att upprätthålla balansen inom systemet.

I samband med ändringen i *andra stycket* har även vissa redaktionella ändringar gjorts i stycket.

Tredje stycket är oförändrat.

8 kap.

1 §

Ändringen i paragrafen är en följdändring av att definitionen av konsument flyttas till 1 kap. 7 a §.

8 a kap.

Detta kapitel är nytt. I kapitlet införs åtta nya paragrafer om försörjningstrygghet på naturgasområdet. Bestämmelserna om försörjningstrygghet föranleds av genomförandet av gasförsörjningsdirektivet i svensk rätt.

Det nya kapitlet ges rubriken Trygg naturgasförsörjning.

1 §

I paragrafen regleras en skyldighet för innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar att vidta de planeringsåtgärder och de åtgärder i övrigt som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Skyldigheten följer av nya krav på planläggning för att säkerställa en trygg naturgasförsörjning i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet. Skyldigheten att vidta åtgärder enligt denna bestämmelse åvilar innehavarna i den utsträckning det är möjligt för dem och bör begränsas till driften och säkerheten av den egna anläggningen.

Vid planering och vidtagande av åtgärder skall innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar beakta föreskrivna minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter samt övriga föreskrivna krav för planläggningen enligt 4 §.

2 §

Skyldigheten i första stycket följer av nya krav på planläggning för att säkerställa en trygg naturgasförsörjning i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet.

Den systemansvariga myndighetens planering och vidtagande av åtgärder enligt denna bestämmelse avser inte den direkta driften av hela naturgassystemet. Av förarbetena till naturgaslagen framgår att driftansvaret för ledningarna och anläggningarna ligger på var och en som bedriver verksamhet i dessa (prop. 2004/05:62 s. 140). Den systemansvariga myndigheten har dock det övergripande ansvaret, vilket innebär en övervakande och samordnande roll. Den systemansvariga myndigheten ansvarar vidare för att en kortsiktig balans upprätthålls i naturgassystemet och skall återföra systemet i normal drift vid onormala förhållanden.

3 §

I *första stycket* regleras tillsynsmyndighetens uppgifter för att trygga naturgasförsörjningen.

Enligt första punkten skall tillsynsmyndigheten ta fram och upprätthålla en allmän nationell strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en trygg naturgasförsörjning. Skyldigheten följer av nya krav på planläggning för att säkerställa en trygg naturgasförsörjning i artikel 3 i gasförsörjningsdirektivet. Vid planeringen skall tillsynsmyndigheten beakta föreskrivna minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenter samt övriga föreskrivna krav för planläggningen enligt 4 §.

Enligt andra punkten skall tillsynsmyndigheten, i dess roll som tillsynsmyndighet för beredskap och försörjningstrygghet på energiområdet, ta fram och upprätthålla en nationell plan med åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen vid fredstida krissituationer. Kravet på en nationell plan med nationella åtgärder för krissituationer följer av artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet.

Vid framtagandet och upprätthållandet av planen skall tillsynsmyndigheten beakta föreskrivna krav för planläggning enligt 4 §.

Begreppet krissituation följer av artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet, men är inte definierat i direktivet. Tolkningen av vilka situationer som skall vara att betrakta som krissituationer på naturgasområdet får istället avgöras från fall till fall utifrån nationella förutsättningar. Ur svenskt perspektiv kan en krissituation på naturgasområdet enligt artikel 8 i gasförsörjningsdirektivet uppstå exempelvis om Öresundsledningen havererar, om ett partiellt avbrott uppkommer på Öresundsledningen, om störningar uppkommer i naturgasproduktionen i den danska delen av Nordsjön eller om leveranser av naturgas till Europeiska gemenskapen från tredje land upphör eller reduceras.

Enligt tredje punkten skall tillsynsmyndigheten vidta de åtgärder i övrigt som inom ramen för tillsynsansvaret behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Även vid vidtagande av dessa åtgärder skall tillsynsmyndigheten beakta föreskrivna minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenterna enligt 4 §.

Enligt *andra stycket* skall tillsynsmyndigheten samråda med den systemansvariga myndigheten innan den nationella planen beslutas eller en ändring görs i densamma. Svenska kraftnät, som är systemansvarig myndighet på naturgasområdet, har liksom Energimyndigheten, som är tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen särskilda uppgifter inom samverkansområdet Teknisk infrastruktur enligt förordningen om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

4 §

I *första stycket* bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om särskilda minimikrav för en trygg naturgasförsörjning för konsumenterna. Kravet följer av artikel 4 i gasförsörjningsdirektivet och innebär att konsumenternas försörjning av naturgas skall säkerställas på nationell nivå före andra kunders i lämplig utsträckning och åtminstone i vissa angivna situationer. Enligt direktivet avses följande situationer:

- vid ett partiellt avbrott i den nationella gasförsörjningen under en period som skall fastställas av medlemsstaterna med beaktande av nationella förhållanden,
- vid extrem kyla under en nationellt fastställd period med hög förbrukning,
- under perioder med exceptionellt hög efterfrågan på naturgas under de kallaste perioderna som statistiskt inträffar vart tjugonde år.

I *andra stycket* upplyses om att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten, med stöd av restkompetensen i 8 kap. 13 § regeringsformen, kan komma att meddela ytterligare föreskrifter dels med krav på den planläggning och de åtgärder som den systemansvariga myndigheten och innehavare av naturgasledningar och innehavare av lagrings- eller förgasningsanläggningar skall vidta enligt 1 och 2 §§, dels med krav på den planläggning och de åtgärder som tillsynsmyndigheten skall vidta enligt 3 §.

5 §

För att garantera en fortsatt hög driftsäkerhet hos naturgasanläggningar ges den systemansvariga myndigheten i *första stycket* möjlighet att i det enskilda fallet förelägga en innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen. Den systemansvariga myndigheten enligt naturgaslagen får därmed samma befogenheter för att trygga naturgasförsörjningen som myndigheten redan har för att trygga elförsörjningen.

Fråga kan vara om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder som till exempel förstärkning av byggnadskonstruktioner och lagring av reservdelar. Avgörande är bland annat förhållandena vid anläggningen, anläggningens placering och roll i naturgassystemet samt anläggningens betydelse för användarna.

I första hand skall föreläggandet riktas mot det naturgasföretag som innehar ledningen eller anläggningen. Om det kan anses lämpligt får föreläggandet, i stället riktas mot ägaren av ledningen eller anläggningen.

Huvudregeln är att det är den som driver den aktuella verksamheten som skall vara skyldig att vidta åtgärder. Normalt torde det vara ägaren som själv driver verksamheten. I de fall där annan än ägaren driver verksamheten kan föreläggandet även riktas mot ägaren. En förutsättning för att så skall få ske är att det kan anses lämpligt. Som riktlinje kan anges att om åtgärderna kräver mer eller mindre omfattande ingrepp i egendom bör beslutet riktas mot ägaren och i övrigt mot den som driver verksamheten.

I *andra stycket* specificeras att föreläggandena enligt första stycket inte får vara mer betungande än vad som kan anses skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse för naturgasförsörjningen. Detta innebär att åtgärder som hindrar ett naturgasföretags tillkomst eller utveckling inte får föreskrivas. Det kan också uttryckas så att åtgärder inte får beslutas som medför att ändamålet med företaget inte kan tillgodoses eller att förutsättningarna för företaget rubbas avsevärt. Vid bedömningen av skäligheten bör, utöver vad som nämnts ovan, bland annat även beaktas företagets storlek och framtida avkastningsförmåga samt konkurrensförhållandena på marknaden. Utrymmet för att bedöma en åtgärd som mer betungande än som kan anses skäligt är dock litet eftersom ersättning för kostnader som huvudregel kommer att utges.

I *tredje stycket* ges den systemansvariga myndigheten en möjlighet att förena förelägganden med vite.

Bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten.

6 §

I *första stycket* regleras möjligheten att få ersättning från staten för kostnader för åtgärder som vidtagits med anledning av förelägganden enligt 5 § första stycket. Med ersättning avses full ersättning för kostnaderna. Det är ofta svårt att i förväg ange kostnaderna och därmed ersättningens storlek på annat sätt än att en kostnadsram anges.

8 §

De upplysningar och handlingar som det kan vara fråga om är till exempel ritningar, anläggningsbeskrivningar, organisations-, drift- eller investeringsplaner.

10 kap.

1 §

I första stycket anges att tillsynsmyndigheten som regeringen utsett enligt 1 kap 8 § naturgaslagen också utövar tillsyn över efterlevnaden av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 av den 28 september 2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (gasförordningen). Detta är bara en upplysning. Av artikel 10 i gasförordningen följer att den myndighet som inrättats till följd av direktiv 2003/55/EG, för Sveriges del Energimyndigheten, också är tillsynsmyndighet över att förordningens föreskrifter följs.

5 a §

Paragrafen motsvarar den bestämmelse med bemyndigande som finns för regeringen och Energimyndigheten i 5 §.

11 kap.

4 §

Ändringen i *första stycket* innebär att den systemansvariga myndighetens beslut om ersättning enligt 8 a kap. 6 §, precis som tidigare myndighetens beslut om ersättning enligt 7 kap 2 §, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut om att vidta åtgärder i ledningarna och anläggningar kan vara mycket ingripande. Sådana beslut skall därför kunna överklagas.

Andra stycket är oförändrat.

Sammanfattning av el- och gasmarknadsutredningens slutbetänkande (El- och naturgasmarknaderna Energimarknader i utveckling, SOU 2004:129)

Vår uppgift

Utredningen har haft i uppdrag att analysera behovet av förbättringar av de svenska el- och naturgasmarknaderna, samt att lämna förslag till sådana. Uppdraget har också omfattat vissa frågor om elmarknadens funktion, såsom att analysera utformningen av specifika krav på elleverantören, att utreda behovet av sanktionssystem mot nätföretag som inte följer ellagens föreskrifter om leverantörsbyten, att analysera möjligheter till effektivare tillsyn av anslutningsavgifter, att utreda behovet av offentlig upphandling av anvisad elleverantör, samt att bedöma effekterna av ett borttagande av en särbestämmelse om de småskaliga elproducenternas nättariff samt att göra en kompletterande analys av frågan om skärpning av kravet på åtskillnad mellan elnätsverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet. Utredningen har även haft i uppdrag att analysera frågor om ett centralt anläggningsregister och en alternativ elmarknadsmodell.

Elmarknaden

Elproduktion och råkraftsmarknaden

Nord Pool

En analys av prisutvecklingen på Nord Pool under 2002 och 2003 visar att det finns naturliga förklaringar till de höga prisnivåerna. De mest betydelsefulla faktorerna har varit den låga tillrinningen till vattenmagasinen och liten vattenkraftsproduktion. Prisökningen under veckorna 48 till 50 var dock snarast ett resultat av en förändrad bedömning av vattenvärdet hos producenterna.

Elproduktion och råkraftsmarknaden

Vid en sammantagen bedömning av elproduktion och råkraftsmarknaderna har utredningen funnit att dessa marknader fungerar relativt bra. Enligt utredningens bedömning är prisbildningen på Nord Pool i det stora hela trovärdig både vad gäller fysisk handel och finansiell handel. Likviditeten på Nord Pool kan ses som tillräcklig, även om ytterligare förstärkningar inte skulle vara negativa. Trots de senaste årens ökade belastningar har marknaden fungerat kontinuerligt och hanterat de situationer som uppstått.

Förtroendet för Nord Pool som en gemensam nordisk marknadsplats är viktig för marknadens funktion. Nord Pools verksamhet omfattar den nordiska marknaden och berör därmed flera länder med deras respektive lagstiftning och övervakning. För att stärka övervakningen och

därigenom bidra till att bevara förtroendet för Nord Pools funktion föreslår utredningen att en nordisk samrådsgrupp bildas. Gruppens syfte är att motverka olikheter i regelverken mellan de nordiska länderna samt att ge berörda myndigheter möjlighet att utbyta erfarenheter.

Marknadsstruktur

Den svenska elproduktionen är koncentrerad med tre aktörer som har närmare 90 procent av marknaden. Utredningen diskuterar riskerna med en sådan marknadsstruktur. Den ökande koncentrationsgraden på den svenska elmarknaden utgör ett orosmoment för marknads framtida utveckling och funktion. Utredningen förutsätter att berörda konkurrensmyndigheter noga granskar ytterligare koncentratendenser. Ytterligare en problematik i detta sammanhang är företagens bristande möjligheter att investera i ny konkurrenskraftig elproduktionskapacitet.

Förstärkning av den nordiska marknaden

På den nordiska marknaden finns dock fler större aktörer med mer jämnt fördelade marknadsandelar. Denna struktur minskar riskerna med den höga koncentrationsnivån på den svenska delen av marknaden. För att stärka den nordiska marknaden, så att den fungerar som en integrerad nordisk marknad under en allt större del av tiden, anser utredningen att överföringskapaciteten mellan de nordiska länderna skall förstärkas. Vid bedömningen av vilka förstärkningar av nätet som är viktigast bör de kostnader som följer av skiftande marknadsgränser beaktas vid planeringen av nya förbindelser. För att ytterligare stärka den nordiska marknaden bör Sverige även verka för en harmonisering av reglerna för hantering av överföringsförbindelserna.

Statens roll som ägare

Staten är ägare till Vattenfall som är den största aktören på både den svenska och den nordiska marknaden. Staten bör i sin roll som ägare av Vattenfall se över de samarbeten företaget deltar i. För att värna om den avreglerade marknads trovärdighet bör staten avstå från en sådan styrning av Vattenfall som gör att företagets affärsmissighet kan ifrågasättas.

Nätverksamhet

Utredningen har analyserat behovet av nya sanktioner mot innehavare av nätkoncession. Den undersökning som utredning låtit göra tyder på att nätföretagens hantering av leverantörsbyten förbättrats. Kvarstående problem rör främst avläsning av elmätare. Enligt undersökningen uppstod problem vid leverantörsbytena vanligen p.g.a. problem med uppgifter rörande kund- och anläggningsidentitet. En fortsatt utveckling av ersättningsreglerna i branschens allmänna avtalsvillkor, införande av

en nationell standard för anläggningsidentiteter, person- och organisationsnummer som kundidentiteter och ett centralt anläggningsregister utgör tillsammans med den förväntade ökningen av fjärravläsning av elmätare lämpligare metoder för att åstadkomma en förbättrad hantering av leverantörsbyten och mätaravläsningar hos nätföretagen än ett nytt sanktionssystem.

Utredningen bedömer att befintliga sanktioner är effektiva tillsynsinstrument, men också att en aktiv tillsyn är viktig. För att öka Energimyndighetens möjligheter att bedriva en effektiv tillsyn förslår utredningen att en begäran från Energimyndigheten om uppgifter eller handlingar som behövs för att utöva tillsyn skall gälla omedelbart. Utredningen föreslår även en förlängd tidsfrist för Energimyndigheten att utfärda förelägganden om ett nätföretag lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter. Utredningen lämnar inga förslag rörande tillsyn över villkoren för anslutning.

Elhandel

Slutkundsmarknaden för el är i huvudsak nationell. De strukturella förändringarna har varit stora. År 1996 fanns 221 elhandelsföretag i Sverige, nu finns 97 stycken. Framför allt har antalet kommunalt ägda företag minskat, från 143 år 1996 till 56 år 2004.

Det utländska ägandet av elleverantörer har ökat. År 1996 var ca 10 procent av företagen utlandsägda, medan det gäller ca 40 procent i dag. De två stora utlandsägda elleverantörerna är Sydkraft och Fortum.

1996 hade de tre största företagen en marknadsandel på drygt 30 procent. I dag har de tre största företagen knappt 50 procent av kunderna. Om även kunderna till intresseföretag och företag med partnerskapsavtal medräknas uppgår marknadsandelarna till ca 66 procent.

Förkortad tid för leverantörsbyten

Enligt Svensk Energis senaste enkätundersökning hösten 2004 hade för första gången en majoritet av de tillfrågade antingen bytt leverantör eller omförhandlat sitt avtal (54 procent).

Ett byte av elleverantör sker oftast i samband med att elanvändaren själv aktiverar sig och väljer att byta. Den elanvändare som byter bostad kan behålla den tidigare leverantören eller byta till en ny. Om elanvändaren inte har kontaktat någon elleverantör, vilket är det vanligaste vid bostadsbyten, skall nätägaren anvisa elanvändaren en elleverantör.

Leverantörsbyten bör kunna ske snabbare. Utredningen anser att den totala ansökningstiden bör kunna minskas från i dag ofta över två månader till ca en månad. Det bör ske genom bl.a. en kortare minsta ansökningstid till nätföretaget. Dessutom föreslås en möjlighet att dessutom byta elleverantör mitt i månanden för de som anvisats en elleverantör. Bytestiden förkortas därmed avsevärt för denna grupp.

Utredningen lämnar i övrigt flera förslag som gäller informationsplikt och tider för mätaravläsning. Förslagen syftar till att underlätta för elkunderna att byta elleverantör.

Särskilt tillstånd för elleverantör

Utredningen föreslår att det skall krävas särskilt tillstånd för att vara verksam som elleverantör. För att få tillstånd skall sökanden uppfylla vissa grundläggande krav på balansansvar, tillgång till nödvändiga IT-system, registrering för energiskatt och innehav av F-skattsedel. Tillstånd skall beviljas av Energimyndigheten och får återkallas bl.a. om tillståndshavaren i väsentlig mån inte uppfyller kraven för att få tillståndet.

Den som fått tillstånd att verka som elleverantör skall vidare regelbundet lämna information till myndigheten om de priser (för olika typer av leveranser, tillsvidare pris, rörligt pris, bundet pris för ett år, etc.) och övriga villkor som leverantören tillämpar för sina leveranser.

Den nuvarande bestämmelsen i ellagen om skyldigheten för Affärsverket Svenska kraftnät (Svenska kraftnät) att anvisa ett balansansvarigt företag till en elleverantör som saknar sådan föreslås upphöra. Enligt utredningens förslag måste elleverantören själv säkerställa balansansvaret för att kunna inneha tillstånd.

Åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet

Utredningen lämnade i sitt delbetänkande förslag om en skärpt åtskillnad mellan nätverksamhet och produktion/handel med el. Förslaget innebar att en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett nätföretag inte samtidigt får ha en motsvarande ledningsfunktion i ett elproduktions- eller elhandelsföretag. Regeringen har i en remiss till Lagrådet lämnat ett förslag med samma innebörd, dock med undantag för företag med mindre än 100 000 anslutna nätkunder.

Utredningen har låtit genomföra en undersökning som pekar på ett nära samarbete på företagsledningsnivå mellan nät- och elhandelsverksamheter. Detta måste anses strida mot det grundläggande syftet med ellagens krav på åtskillnad mellan dessa. Utredningen understryker att de motiv för en skärpt åtskillnad mellan nätverksamhet och produktion/handel med el som tidigare framförts alltså är lika angelägna och aktuella.

Utredningen föreslår att nätföretagen i sina årsrapporter skall lämna upplysningar om kostnaderna för styrelse och verkställande direktör, och huruvida dessa personer också har ledningsfunktioner i företag som är verksamma inom elproduktion eller elhandel.

Effekterna för konsumenterna

De flesta konsumenter påverkades relativt lite av elmarknadsreformen fram till 1 november 1999. Ett förväntat resultat vid elmarknadsreformens genomförande var lägre priser för de konsumenter som utnyttjar möjligheterna att omförhandla avtal med sina leverantörer eller

byta leverantör. Utredningen kan konstatera att prisnivån har stigit för samtliga konsumenter oavsett avtalsform.

Flera undersökningar har visat att elkonsumenterna har ett lågt förtroende för elbranschen. Detta har bl.a. lett till att fem elföretag har inrättat kundombud.

Flera problem med elmarknaden har identifierats av ansvariga myndigheter och organisationer. Ett sådant är utebliven årsavstämning. Bakgrunden förefaller vara utebliven avläsning, brister i kommunikationen av mätvärden eller i företagens faktureringsystem. Problem i samband med byte av elleverantör har bland annat gällt att ett byte genomförts senare än förväntat men att konsumenten inte fått information om att det skett och inte heller några fakturor från den nye leverantören. Ett annat problem är att det tar för lång tid att få en slutfaktura från den tidigare elleverantören efter ett leverantörsbyte. Information om elavbrott eller tillhörande ersättningsfrågor förefaller vara ett mindre omfattande problem.

Skattnedsättningskommittén har föreslagit att skattskyldigheten för elskatt förs över från elleverantörerna till nätföretagen. Ett viktigt motiv för en sådan förändring är att kunden därigenom skulle få en tydlig elfaktura. Utredningen föreslår därför att förslaget behandlas med förtur.

Centralt anläggningsregister

Utredningen föreslår att ett centralt anläggningsregister skall införas. Ett sådant register har föreslagits från olika håll och utredningen har fört omfattande diskussioner om nyttan med ett sådant register samt hur det skulle kunna utformas. Det föreslagna registret förväntas bidra till en effektivisering av bytesprocessen till nytta för konsumenterna samt leda till kostnadsminskningar för de berörda företagen genom ett minskat behov av att hantera problem i samband med leverantörsbyten.

Utredningens föreslår att registret skall omfatta samtliga uttagspunkter för el. För varje uttagspunkt skall följande uppgifter finnas registrerade: unik anläggningsidentitet, nätföretag, elleverantör, balansansvarig och kundidentitet. Anläggningsidentiteten skall anges med en EAN- kod och kundidentiteten skall anges med personnummer eller organisationsnummer. Uppgiftslämnandet till registret är obligatoriskt för samtliga nät- och elhandelsföretag. Registret skall därmed omfatta samtliga anläggningar och samtliga företag skall fortlöpande uppdatera uppgifterna i registret så snart dessa förändras för den enskilda anläggningen. All inmatning av uppgifter skall hanteras av nätföretagen.

För att nyttan med ett centralt anläggningsregister skall kunna optimeras skall vissa förutsättningar vara uppfyllda. Exempelvis bör samma kund ha både nätavtal och avtal om elleverans för en viss anläggning. Detta gör det möjligt att matcha kunduppgifterna mot varandra samt mot anläggningsidentiteten, vilket kommer att minska problemen med felaktig information i samband med leverantörsbyten.

Registret omfattar uppgifter om nätföretag, elhandelsföretag och balansföretag. En förutsättning för registret är att respektive aktör enbart får tillgång till information som är nödvändig för företagets verksamhet. För att säkerställa marknadens förtroende för registret bör det ägas av

staten och förvaltas av Svenska kraftnät. En kund har rätt att få tillgång till de uppgifter som är kopplade till dennes person- eller organisationsnummer i registret.

Marknadsövervakning

Elmarknaden övervakas av ett flertal myndigheter som har sina egna respektive ansvarsområden. Till dessa myndigheter hör Energimyndigheten, Konkurrensverket, Finansinspektionen, Svenska kraftnät och Konsumentverket. Antalet berörda myndigheter innebär en risk för en splittrad övervakningsstruktur. Utredningen föreslår därför att det skall inrättas ett mer formaliserat samarbete genom en samrådsgrupp mellan Energimyndigheten, Konkurrensverket, och Finansinspektionen. Ett sådant samarbete skulle bidra till att effektivisera arbetet inom myndigheterna bl.a. genom att öka möjligheterna att utnyttja existerande expertis hos respektive organisation och genom att underlätta erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring mellan de berörda myndigheterna. Det nordiska marknadsperspektivet är viktigt varför utredningen även föreslår en nordisk samrådsgrupp.

De föreslagna samrådsgrupperna kommer att bidra till den kompetensuppbyggnad som är viktig för en effektiv övervakning. Det är också betydelsefullt att säkerställa att de berörda myndigheterna har möjlighet att bygga upp och bevara en kompetens, t.ex. i form av branschkunskaper, som möjliggör en effektiv övervakning av elmarknaden.

Norden och Europa

Utredningen har diskuterat frågan om elmarknadens omfattning och kommit fram till att det inte finns någon enkel avgränsning av råkraftsmarknaden. Underlaget visar att elmarknaden under en relativt stor del av tiden är att se som nordisk, men visar också på att elmarknaden under andra perioder är av mindre omfattning. Den nordiska marknaden finns alltså redan, men det finns utrymme för förbättringar. Utredningen lämnar förslag i denna del, och noterar också att det pågår ett omfattande arbete för att stärka integrationen. Det sker bl.a. i samarbete mellan myndigheter och branschorganisationer. Nordel, som är de nordiska systemoperatörernas organisation, har en viktig roll i utvecklingsprocessen.

Vad gäller den inre marknaden för el är utbytet mellan den nordiska elmarknaden och övriga Europa på väg att utvecklas. Det återstår dock mycket arbete innan de olika nationella och regionala marknaderna utvecklats till en gemensam inre marknad för el. För den nordiska marknaden kan utvecklingen i första hand väntas ske i kontakterna med närliggande marknader med befintliga överföringsförbindelser, där nordiska aktörer redan är verksamma. Inom EU utgör den nordiska marknaden i dag en förhållandevis väl fungerande regional marknad.

En innehavare av en småskalig elproduktionsanläggning, dvs. en anläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kW, är undantagen vissa nätavgifter. Utredningen har enligt sina direktiv haft i uppdrag att kartlägga konsekvenserna av att ta bort bestämmelsen. Utredningens förslag är, mot bakgrund av utvärderingar av elcertifikatsystemet, att bestämmelsen upphävs. Likaså föreslås att den bestämmelse i 3 kap. 14 § ellagen upphävs, som innebär att kostnaden för mätning i inmatningspunkten hos en småskalig elproducent inte skall debiteras denne.

De berörda produktionsanläggningarna är i huvudsak vind- och vattenkraftverk samt biobränsleanläggningar. Det är utredningens bedömning att prisnivån på elcertifikat framgent kommer att ligga på en nivå som möjliggör investeringar i nya anläggningar, också utan avgiftsbefrielsen. Analysen visar också att det inte krävs särskilda stödsatser för vissa kraftslag, som exempelvis vindkraft. Systemet kan i stort väntas fungera som avsett. En förutsättning för denna slutsats är att elcertifikatsystemet förlängs efter år 2010 och att systemets ambitionsnivå och kvoter fastställs långsiktigt.

En alternativ elmarknadsmodell

Utredningen har särskilt analyserat en i debatten föreslagen radikal omorganisering av elmarknaden. Grundtanken bakom denna alternativa elmarknadsmodell är att spotmarknadspriserna skall ges fullt genomslag i konsumentledet. Dagens nätägare skall ta över ansvaret för de fysiska elleveranserna till slutkunder, och leveranserna skall alltid ske till rörligt spotpris.

Utredningen slår inledningsvis fast att modellen skulle strida mot det gällande elmarknadsdirektivet på ett flertal punkter, liksom mot EU:s generella regler för den inre marknaden och konkurrensen på denna. Utredningen har ändå granskat modellen närmare. I sammanfattning pekar det mesta på att den alternativa modellen, om den i praktiken skulle införas i Sverige, påtagligt skulle skada konkurrensen på elmarknaden. Det skulle krävas ytterligare reglering och övervakning för att den omorganiserade elmarknaden skulle kunna fungera. Vidare skulle det, åtminstone initialt, ställas betydligt starkare krav på elkonsumenten att vara aktiv på marknaden och tillägna sig större kunskaper om elmarknadens funktionssätt än vad som är nödvändigt i dag.

Den sammanfattande slutsatsen är att det inte finns anledning att tillråda en övergång till den föreslagna alternativa elmarknaden, inte ens om detta vore möjligt utan formella hinder.

Naturgasmarknaden

Naturgasmarknaden har sedan år 2000 övergått från lokala monopol till en delvis konkurrensutsättning. De stora företagen har haft en tradition av att diktera villkoren på marknaden, vilket i viss mån lever kvar. Vid flera tillfällen har utredningen mötts av att de mindre

leverantörerna inte vill uttala sig av oro för relationen till det företag som säljer naturgas till dem. Konkurrenssituationen på naturgasmarknaden kan därför beskrivas som outvecklad. Det finns ett antal bidragande förklaringar till detta.

Infrastruktur

I dagsläget produceras nästan all gas till den svenska marknaden i Danmark, men det förekommer även viss import från Tyskland. Sedan introduktionen av naturgasen i Sydsverige har nackdelarna med bara en tillförselväg och stora dominerande aktörer påtalats av bl.a. naturgasanvändarna. Regeringen har nyligen beviljat tillstånd att bygga en tillförselledning från Tyskland till Sverige. Sannolikt ökar konkurrensen på marknaden eftersom möjligheterna för att köpa in naturgas från flera håll kommer att kunna skapa prispress. Detta talar för en gynnsam utveckling av en fungerande naturgasmarknad.

Prisbildning

Prissättningen mot användarens alternativkostnad är inte lika stark som när naturgasen introducerades i Sverige 1985. Trots detta är det ett rimligt antagande att oljan kommer att ha fortsatt betydelse för prissättningen under den kommande tioårsperioden.

Flera naturgasföretag som utredningen varit i kontakt med vittnar om att ytterligare en viktig faktor för priserna på naturgas är förhandlingsmöjligheterna. Företagen anser inte att det råder konkurrens på marknaden och att det således inte finns alternativa leverantörer av naturgas. Bl.a. hänvisas till leveransavtalens utformning med grossisterna som innehåller ensamrätter genom marknadsdelning. Utredningen utgår från att naturgasföretagen känner till de nya reglerna i konkurrenslagstiftningen och att de konkurrensbegränsande delarna i avtalen omförhandlas. Eftersom nya leveransavtal har tecknats och kommer att tecknas inom kort förutsätts att Konkurrensverket följer denna utveckling.

Marknadsstruktur

Under 2004 sålde Nova naturgas sin handelsverksamhet (Nova supply) till det danska företaget DONG. Förvärvet godkändes av Konkurrensverket efter en fördjupad granskning i oktober samma år. Den dansk- svenska grossistmarknaden är mycket koncentrerad och Energimyndigheten har uttryckt en oro för effekterna av att marknaden koncentrerats ytterligare till följd av förvärvet. Utredningen instämmer i myndighetens oro och förutsätter att Konkurrensverket följer effekterna av marknadskoncentrationen.

Sedan år 2000 då den svenska marknaden konkurrensutsattes har hittills endast en slutförbrukare bytt leverantör. Naturgasmarknaden karaktäriseras av långa leveransavtal, vilket medför att berättigade kunder under löpande avtalsperioder är förhindrade att byta leverantör. Avtalen upphör dessutom vid olika tidpunkter varför det normalt sett inte

finns stora volymer utsatta för konkurrens vid ett och samma tillfälle. Detta försvårar för potentiella leverantörer att etablera sig och att snabbt ta marknadsandelar. När det gäller de avtal som nyligen har tecknats för naturgasförsäljning från år 2005 kan konstateras att DONG tecknat samtliga kontrakt med detaljhandlarna.

Områdeskoncession

En områdeskoncession möjliggör för företagen att planera en utbyggnad av naturgasnäten på ett rationellt sätt. Samtidigt kan den koncessionsgivande myndigheten säkerställa att också det allmännas och konsumenternas intressen beaktas i tillräcklig utsträckning vid en utbyggnad genom att vid beviljande av koncession dels ställa villkor, dels bestämma vad som är ett lämpligt område för distribution av naturgas. Utredningen föreslår att undantaget från koncessionsplikt för naturgasledningar belägna efter en mät- och reglerstation avskaffas och att en områdeskoncession för naturgasnät införs. Områdeskoncessionen bör kunna förenas med villkor och kunna återkallas om koncessionshavaren bryter mot naturgaslagen eller föreskrifter eller villkor utfärdade med stöd av lagen. Områdeskoncessionen bör gälla i 25 år.

Marknadsövervakning

Tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen (SFS 2000:599) och av föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen utövas av Energimyndigheten. Beskrivningen av tillsynens omfattning i naturgaslagens förarbeten skiljer sig från indelningen i Energimyndighetens regleringsbrev. Detta skapar osäkerhet om vad som omfattas av myndighetens tillsyn. Vidare försvåras bedömningar av tillsynsverksamhetens effektivitet och som en följd av detta även behoven av resursförstärkning. Sedan marknadsöppningen har Energimyndighetens tillsyn varit av begränsad omfattning. Tillsynsverksamheten kommer dock att utökas under kommande år och utredningen föreslår därför att regeringens återrapporteringskrav för verksamhetsområdet "Tillsyn enligt naturgaslagen" bör återspegla lagstiftarens avsikter med tillsyn över naturgasmarknaden. Om annan verksamhet skall återrapporteras inom samma verksamhetsområde bör detta i sådana fall tydligt framgå. Vidare föreslår utredningen att uppställda mål för Energimyndighetens tillsyn bör utvecklas och konkretiseras av myndigheten, bl.a. vad som omfattas och hur tillsynen skall bedrivas av myndigheten. Metoderna för tillsynen bör utvärderas fortlöpande av tillsynsmyndigheten.

Den fortsatta utvecklingen

En väl fungerande konkurrensutsatt naturgasmarknad verkar dämpande på prisnivån för naturgas. Denna finns inte i dag. Utredningen har pekat på flera faktorer som hindrar uppkomsten av en effektiv naturgasmarknad. Begränsningar i kapacitet, avtal som låser in kunder under lång tid och den vertikala integrationen med insyn i

konkurrenternas prissättning är exempel på sådana faktorer. När ett nytt regelverk träder i kraft och marknaden öppnas ytterligare torde dock förutsättningarna öka för att Sverige skall få en fungerande konkurrensutsatt marknad. I kommande lagstiftning blir fler kunder berättigade att välja leverantör samtidigt som handel och överföring skiljs åt. Dessutom försvinner fördelarna med överföring för egen räkning. Den fortsatta utvecklingen på naturgasmarknaden ser därför bättre ut än vad den har varit. Något oroande för den framtida utvecklingen är dock att samtliga nya avtal tecknats med en och samma leverantör.

Bilaga 1

1. Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Häri genom föreskrivs såvitt gäller ellagen (1997:857)
dels att 4 kap. 10 § och 8 kap. 5–8 §§ skall upphävas,
dels att två nya kapitel skall införas, 5 och 6 kap.,
dels att 1 kap. 4 §, 8 kap. 4 §, 4 a § och 9 §, 9 kap. 2 §, 10 kap. 1 §, 12 kap. 1 §,
2 § och 3 a § samt 13 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med nätverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Med anslutning av elektriska anläggningar avses också återinkoppling av en befintlig anläggning och höjning av avtalad effekt i inmatnings- eller uttagspunkt.

Lag (1999:770).

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Med nätverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Med anslutning av elektriska anläggningar avses också återinkoppling av en befintlig anläggning och höjning av avtalad effekt i inmatnings- eller uttagspunkt.

Lag (1999:770).

Med balansansvar avses det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i uttagspunkt.

Med uttagspunkt avses därvid den punkt där elanvändare, enligt avtal med innehavaren av nätkoncession, tar ut el för förbrukning.

5 kap. Anläggningsregister**1 §**

För att främja konkurrensen på elmarknaden skall samtliga aktörer och myndigheter på ett effektivt sätt ges tillgång till säkra och entydiga uppgifter om överföring och leverans av el. Ett centralt register över uttagpunkter (anläggningsregister) fört med automatisk databehandling skall därför finnas hos den myndighet regeringen bestämmer (registermyndigheten).

Innehavare av nätkoncession skall i anläggningsregistret föra in uppgifter enligt 3 § om samtliga uttagpunkter belägna i anslutning till koncessionshavarens ledningar.

Ändamål i fråga om personuppgifter**2 §**

Registret skall i fråga om personuppgifter ha till ändamål att tillhandahålla uppgifter för

1. verksamhet för vilken innehavare av nätkoncession, elleverantörer eller balansansvariga svarar enligt denna lag eller föreskrift utfärdad med stöd av lagen

2. verksamhet för vilken staten ansvarar enligt denna lag eller föreskrift utfärdad med stöd av lagen

a) som avser sådant förhållande som registrerats

b) som för att kunna utföras förutsätter tillgång till registrerade uppgifter, eller

c) som avser fullgörande av underrättelseskyldighet

Med personuppgift avses i denna lag detsamma som i personuppgiftslagen (1998:204).

3 §

Anläggningsregistret skall för varje uttagspunkt i landet innehålla uppgift om anläggningsidentitet, innehavare av nätkoncession, elleverantör, balansansvarig, och elanvändarens person- eller organisationsnummer samt tidpunkt för uppgiftens registrering.

Med anläggningsidentitet avses därvid en för uttagspunkten unik beteckning utformad enligt ett av regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, föreskrivet system.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om undantag från första stycket samt närmare föreskrifter om uppgifter enligt första stycket.

Registrering**4 §**

Innehavare av nätkoncession skall fortlöpande registrera uppgifter enligt 3 §.

Registermyndigheten får medge annan att registrera uppgifter för koncessionshavarens räkning.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om tid och sätt för registrering av uppgifter.

5 §

Den som registrerar uppgifter skall lämna registermyndigheten de upplysningar som behövs för att myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag och föreskrifter utfärdade med stöd av lagen.

6 §

Registermyndigheten skall bereda elleverantörer möjlighet att ta del av uppgift om anläggningsidentitet och innehavare av nätkoncession för de uttagspunkter som en särskild elanvändare finns registrerad för. För de uttagspunkter vilka elleverantören själv är registrerad för skall han beredas möjlighet att ta del av samtliga uppgifter med undantag av uppgift om övertagande elleverantör.

Registermyndigheten skall bereda balansansvariga möjlighet att ta del av samtliga uppgifter om de uttagspunkter som de är registrerade för med undantag av uppgift om elanvändare och anläggningsidentitet.

Personuppgiftsansvarig

7 §

Innehavare av nätkoncession är personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen (1998:204) för de personuppgifter denne registrerat.

Skadestånd

8 §

För skada till följd av tekniskt fel i anläggningsregistret svarar registermyndigheten. Skadeståndsansvar föreligger dock inte, om myndigheten visar att felaktigheten beror på en omständighet utanför dess kontroll vars följder myndigheten inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Motsvarande gäller om felaktigheten beror på någon som har anlåtats av myndigheten.

9 §

Utöver vad som följer av 8 § gäller bestämmelserna i 48 § personuppgiftslagen (1998:204)

om skadestånd vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

10 §

Den som tar del av uppgifter i registret och därvid finner en uppgift felaktig skall snarast anmäla detta till den innehavare av nätkoncession som är registrerad för uttagspunkten.

6 kap. Leverans av el mm

Tillstånd

1 §

För att få leverera el i uttagspunkter krävs tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

2 §

Avtal om leverans av el i en viss uttagspunkt skall ingås med den elanvändare som enligt avtal med innehavaren av nätkoncession, tar ut el för förbrukning i punkten.

3 §

Leverans av el får bara ske i uttagspunkter där någon åtagit sig balansansvar.

4 §

Tillstånd enligt 1 § får endast ges till den som

1. själv eller genom annan gjort ett åtagande om balansansvar för de uttagspunkter i vilka leverans av el kommer att ske,

2. har tillgång till de tekniska system som krävs för att kunna inhämta och lämna information i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag eller i föreskrifter utfärdade med stöd av lagen,

3. är registrerad som producent eller leverantör av elektrisk kraft enligt skattebetalningslagen (1997:483) och

4. innehar F-skattsedel.

5 §

En ansökan om tillstånd skall vara skriftlig och innehålla uppgifter om sökandens identitet och verksamhetens organisation samt uppgifter som styrker att kraven i 4 § uppfylls.

Närmare föreskrifter om ansökan meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

6 §

Den som erhållit tillstånd enligt 1 § skall lämna uppgift om de priser han tillämpar för leverans av el till elanvändare. Om de förhållanden som tillståndshavaren lämnat uppgift om i en ansökan enligt 5 § förändras skall detta meddelas nätmyndigheten.

Närmare föreskrifter om lämnande av uppgifter enligt första stycket meddelas av regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer.

Leveransskyldighet

7 §

En elleverantör som levererar el till en elanvändare i en viss uttagpunkt är skyldig att fortsätta leverera el tills leveransskyldigheten upphör enligt andra eller tredje stycket.

Leveransskyldigheten upphör om elanvändaren slutar att ta ut el i uttagpunkten, om någon annan elleverantör börjar leverera el till elanvändaren i uttagpunkten eller om överföringen av el enligt 11 kap. 3 eller 4 § eller enligt avtal får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören.

Leveransskyldigheten upphör också när tillstånd enligt 1 § upphör att gälla.

Den som är skyldig att leverera el enligt denna paragraf och har ett tidsbestämt avtal med elanvändaren om leverans av el

skall med minst 30 dagars varsel meddela elanvändaren att avtalet löper ut.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte de elleverantörer som avses i 9 §.

Anmälan om elleverans

8 §

En elleverantör, som skall börja leverera el i en uttagspunkt skall omedelbart anmäla detta till berörd innehavare av nätkoncession. Anmälan skall även innehålla en uppgift om vem som har åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

En elleverantör som övertar leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt får bara göra detta från och med den första dagen i en kalendermånad. Anmälan enligt första stycket skall därvid ske senast den femtonde dagen i kalendermånaden innan övertagandet skall ske.

En elleverantör som övertar leveranserna till en elanvändare i dennes uttagspunkt får dock göra detta också från och med den femtonde dagen i en kalendermånad om den elleverantör som är leveransskyldig i uttagspunkten enligt 7 §, första stycket anvisats enligt 10 § första stycket och övertagandet sker inom tre månader från dagen för anvisning. Anmälan enligt första stycket skall därvid ske senast den första dagen i kalendermånaden då övertagandet skall ske.

Bestämmelserna i första, andra och tredje stycket gäller inte de elleverantörer som avses i 9 §.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket skall sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten.

Regeringen eller, efter

regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om elleverantörers skyldigheter enligt första stycket.

9 §

En elleverantör som avser att under en angiven tid leverera en fastställd mängd el till en elanvändare skall anmäla detta till den elleverantör som enligt 7 § första stycket är leveransskyldig i elanvändarens uttagspunkt och till den som åtagit sig balansansvaret i uttagspunkten.

Anvisningsskyldighet

10 §

Elanvändare som saknar elleverantör med erforderligt tillstånd skall av berörd innehavare av nätkoncession anvisas en elleverantör, som gentemot nätkoncessionshavaren har åtagit sig att leverera el till sådana elanvändare.

Nätkoncessionshavaren skall omedelbart underrätta elanvändaren om anvisning enligt denna paragraf och om innebörden av bestämmelserna i 8 §, andra och tredje stycket.

Den anvisade elleverantören skall omedelbart underrätta elanvändaren om de villkor för leveransen han avser att tillämpa och om den dag då han avser att påbörja leveransen enligt avtalet.

För förbrukningen av den el som inte levererats enligt ett leveransavtal med en elleverantör som innehar erforderligt tillstånd skall elanvändaren betala till den anvisade elleverantören enligt de villkor som denne tillämpar.

11 §

För förbrukningen av el som sker i uttagspunkter där ingen har åtagit sig balansansvar skall den elleverantör som är leveransskyldig i uttagspunkten enligt 7 §, första stycket betala till den systemansvariga myndigheten

enligt de villkor som myndigheten tillämpar mot balansansvariga.

Återkallande av tillstånd

12 §

Ett tillstånd enligt 1 § skall återkallas om elleverantören i väsentlig mån inte längre uppfyller kraven i 4 §.

Ett tillstånd får också återkallas om tillståndshavaren begär det.

Frågor om återkallelse av tillstånd prövas av nätmyndigheten.

13 §

Ett ärende eller mål om återkallande av tillstånd skall handläggas skyndsamt.

8 kap.

4 §

En elleverantör får bara leverera el i uttagspunkter där någon åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Ett sådant åtagande skall göras genom avtal med den systemansvariga myndigheten.

Med uttagspunkt avses därvid den punkt där en elanvändare, enligt avtal med innehavaren av nätkoncession, tar ut el för förbrukning.

Ett åtagande om balansansvar skall göras genom ett avtal med den systemansvariga myndigheten.

4 a §

När den systemansvariga myndigheten får kännedom om att ett avtal med myndigheten om balansansvar enligt 4 § första stycket skall upphöra att gälla skall myndigheten utan dröjsmål underrätta de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av nätkoncession skall utan dröjsmål underrätta

När den systemansvariga myndigheten får kännedom om att ett avtal med myndigheten om balansansvar enligt 4 § skall upphöra att gälla skall myndigheten utan dröjsmål underrätta nätmyndigheten och de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla. Innehavarna av nätkoncession skall utan dröjsmål underrätta

berörda elleverantörer.

När någon, som i ett avtal med en elleverantör har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där elleverantören levererar el, får kännedom om att detta avtal skall upphöra att gälla skall den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systemansvariga myndigheten och de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla.

Om en elleverantör saknar eller det kan befaras att han kan komma att sakna någon som har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där han, enligt 5 § första stycket, är leveransskyldig skall den systemansvariga myndigheten anvisa honom någon som gentemot myndigheten har åtagit sig balansansvaret i sådana uttagspunkter. Detta åtagande skall gälla från det att det tidigare balansansvaret upphörde att gälla.

Den systemansvariga myndigheten skall omedelbart underrätta berörda nätkoncessionshavare om vem som har anvisats som balansansvarig.

Nätkoncessionshavarna skall utan dröjsmål underrätta berörda elleverantörer om vem som har anvisats som balansansvarig i uttagspunkterna. Lag (2002:653).

berörda elleverantörer.

När någon, som i ett avtal med en elleverantör har åtagit sig balansansvaret i de uttagspunkter där elleverantören levererar el, får kännedom om att detta avtal skall upphöra att gälla skall den balansansvarige utan dröjsmål underrätta den systemansvariga myndigheten, *nätmyndigheten* och de innehavare av nätkoncession på vars ledningsnät de uttagspunkter är belägna där balansansvaret sålunda kommer att upphöra att gälla.

9 §

Den som övertar balansansvaret i en elanvändares uttagspunkt får bara göra det från och med den första dagen i en kalendermånad. Den elleverantör som enligt 5 § första stycket är leveransskyldig i uttagspunkten skall enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddelar

Den som övertar balansansvaret i en elanvändares uttagspunkt får bara göra det från och med den första *eller femtonde* dagen i en kalendermånad. Den elleverantör som enligt 6 *kap.* 7 §, första stycket är leveransskyldig i uttagspunkten skall enligt de närmare föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens

underrätta berörd innehavare av nätkoncession om övertagandet senast *en månad* innan det skall ske.

Den systemansvariga myndigheten får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagspunkt skall börja gälla tidigare än vad som följer av första stycket.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket skall sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Lag (1999:770).

bemyndigande, nätmyndigheten meddelar underrätta berörd innehavare av nätkoncession om övertagandet senast *den första dagen i kalendermånaden då övertagandet skall ske respektive den femtonde dagen i kalendermånaden* innan det skall ske.

Den systemansvariga myndigheten får, om det finns särskilda skäl, i det enskilda fallet medge att balansansvaret i en uttagspunkt skall börja gälla tidigare än vad som följer av första stycket.

En innehavare av nätkoncession som tar emot en anmälan enligt första stycket skall sända underrättelser i anledning därav enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Lag (1999:770).

9 kap.

2 §

Om en elektrisk anläggning genom inverkan på en redan befintlig sådan anläggning kan vålla person- eller sakskada eller störning i driften, svarar innehavaren av den förstnämnda anläggningen för de åtgärder som behövs vid hans anläggning för att förebygga sådan skada eller störning.

Vad som sägs i första stycket gäller också då en elektrisk anläggning kan vålla sakskada genom inverkan på en redan befintlig naturgasledning, för vilken det krävs koncession enligt naturgaslagen (2000:599). Lag (2000:602).

Om en elektrisk anläggning genom inverkan på en redan befintlig sådan anläggning kan vålla person- eller sakskada eller störning i driften, svarar innehavaren av den förstnämnda anläggningen för de åtgärder som behövs vid hans anläggning för att förebygga sådan skada eller störning.

Vad som sägs i första stycket gäller också då en elektrisk anläggning kan vålla sakskada genom inverkan på en redan befintlig naturgasledning, för vilken det krävs koncession *för naturgasledning* enligt naturgaslagen (2000:599). Lag (2000:602).

10 kap.

1 §

Har någon tillfogats person- eller sakskada genom inverkan av el från en starkströmsanläggning, skall skadan, även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser, ersättas av innehavaren av den starkströmsanläggning från vilken elen senast kommit.

Ansvar enligt första stycket gäller inte

1. den som innehar en starkströmsanläggning för produktion av el där generatoren har en märkeffekt om högst 50 kilovoltampere,

2. den som innehar en starkströmsanläggning som är avsedd för användning av el och som tillförs el med en spänning av högst 250 volt mellan en ledare och jord eller, vid icke direkt jordat system, mellan två ledare,

3. om skadan skett på en annan elektrisk anläggning eller en naturgasledning, för vilken det krävs koncession enligt naturgaslagen (2000:599), eller

4. om den elektriska anläggningen utgörs av en inrättning för godsbefordran eller är avsedd för en sådan inrättnings behov och skada uppkommit på egendom som har blivit mottagen för sådan befordran. Lag (2000:602).

Har någon tillfogats person- eller sakskada genom inverkan av el från en starkströmsanläggning, skall skadan, även om det inte följer av allmänna skadeståndsbestämmelser, ersättas av innehavaren av den starkströmsanläggning från vilken elen senast kommit.

Ansvar enligt första stycket gäller inte

1. den som innehar en starkströmsanläggning för produktion av el där generatoren har en märkeffekt om högst 50 kilovoltampere,

2. den som innehar en starkströmsanläggning som är avsedd för användning av el och som tillförs el med en spänning av högst 250 volt mellan en ledare och jord eller, vid icke direkt jordat system, mellan två ledare,

3. om skadan skett på en annan elektrisk anläggning eller en naturgasledning, för vilken det krävs koncession *för naturgasledning* enligt naturgaslagen (2000:599), eller

4. om den elektriska anläggningen utgörs av en inrättning för godsbefordran eller är avsedd för en sådan inrättnings behov och skada uppkommit på egendom som har blivit mottagen för sådan befordran. Lag (2000:602).

12 kap.**Tillsyn m.m.**

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte efterlevnaden av *elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. och* av bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap.

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet. Lag (2002:121).

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta.

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt första stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår. Lag (2002:121).

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte efterlevnaden av bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap.

2 §

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

En begäran gäller omedelbart.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet. Lag (2002:121).

3 a §

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta.

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt första stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår. Lag (2002:121).

Ett sådant föreläggande får dock meddelas inom fem år från utgången av det aktuella räkenskapsåret om nätkoncessionshavaren lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter vilka varit av avgörande betydelse för nätmyndighetens beslut om att inte utöva tillsyn.

13 kap.

5 §

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3 §, 6–8 §§, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3 §, 6–8 §§, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6 och 7 §§, 6 kap. 1 och 12 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006. Bestämmelserna i 5 kap. 6 § och 6 kap. 1 § tillämpas dock först från och med den 1 januari 2007.

2. Har en ansökan om tillstånd enligt 6 kap. 1 § ingetts senast den 31 december 2006 får verksamheten, utan hinder av vad som sägs i 6 kap. 1 §, fortsätta att bedrivas, Detta gäller dock längst till dess att lagakraftvunnet avslagsbeslut föreligger.

2 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2000:599)

Härigenom föreskrivs såvitt gäller naturgaslagen (2000:599)

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 kap. 1 a §, 1 b §, 2 a §, 4 a § och 9 a § samt 3 kap. 4 a §.

dels att 2 kap. 1 §, 5–8 och 10–11 §§, 3 kap. 8 § samt 11 kap. 4 §, skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

En naturgasledning får inte byggas eller användas utan

En naturgasledning får inte byggas eller användas utan

tillstånd (koncession) av regeringen. Åtgärder för att bereda plats för en naturgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession meddelats.

Koncession krävs inte för en naturgasledning som uteslutande skall användas inom hamn- eller industriområde.

Regeringen får föreskriva undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar.

tillstånd (koncession) av regeringen. Åtgärder för att bereda plats för en naturgasledning, såsom sprängning, schaktning, skogsavverkning, markberedning eller liknande åtgärder, får inte vidtas innan koncession meddelats.

Koncession krävs inte för en naturgasledning som uteslutande skall användas inom hamn- eller industriområde.

Regeringen får föreskriva undantag från kravet på koncession enligt första stycket i fråga om vissa slag av naturgasledningar eller vissa slag av åtgärder med naturgasledningar. *En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.*

Regeringen får bemyndiga tillsynsmyndigheten att pröva frågor om nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet meddela ett bindande besked om huruvida en eller flera naturgasledningar omfattas av föreskrifter om undantag från kravet på koncession.

1 a §

En koncession skall avse en naturgasledning med i huvudsak bestämd sträckning (koncession för naturgasledning) eller ett nät av naturgasledningar inom ett visst område (koncession för område).

1 b §

En koncession för naturgasledning får endast om det finns särskilda skäl meddelas inom ett område som omfattas av koncession för område.

2 a §

En anläggning för kondenserad naturgas får inte byggas eller användas utan tillstånd

(koncession) av regeringen.

Koncession krävs inte för en anläggning för kondenserad naturgas som inte ansluts till en naturgasledning eller som ansluts till en naturgasledning för vilken det inte krävs koncession för naturgasledning.

4 a §

Koncession för område får meddelas endast om området utgör en med hänsyn till överföringsverksamheten lämplig enhet. Koncession får inte meddelas för område som helt eller delvis sammanfaller med ett annat koncessionsområde.

5 §

Koncession får inte strida mot en detaljplan eller mot områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Koncession för naturgasledning, naturgaslager eller anläggning för kondenserad naturgas får inte strida mot en detaljplan eller mot områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

6 §

Vid prövning av frågor om meddelande av koncession skall bestämmelserna i 2–4 kap., 5 kap. 3 § och 16 kap. 5 § miljöbalken tillämpas.

Vid prövning av frågor om meddelande av koncession för naturgasledning, naturgaslager eller anläggning för kondenserad naturgas skall bestämmelserna i 2–4 kap., 5 kap. 3 § och 16 kap. 5 § miljöbalken tillämpas.

En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om koncession. När det gäller förfarandet, kraven på miljökonsekvensbeskrivningen samt planer och planeringsunderlag gäller 6 kap. miljöbalken. Vad som där sägs om tillståndsmyndighet skall gälla regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om koncession för naturgasledning, naturgaslager eller anläggning för kondenserad naturgas. När det gäller förfarandet, kraven på miljökonsekvensbeskrivningen samt planer och planeringsunderlag gäller 6 kap. miljöbalken. Vad som där sägs om tillståndsmyndighet skall gälla regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

7 §

En koncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva den verksamhet som avses med koncessionen. Härvid skall särskilt beaktas om sökanden kan antas ha vilja och förmåga att dels utöva den verksamhet som avses med koncessionen, dels utöva verksamheten enligt de föreskrifter och villkor som kommer att gälla för verksamheten.

En koncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva den verksamhet som avses med koncessionen. Härvid skall särskilt beaktas om sökanden kan antas ha vilja och förmåga att dels utöva den verksamhet som avses med koncessionen, dels utöva verksamheten enligt de föreskrifter och villkor som kommer att gälla för verksamheten. *Koncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva överföring av naturgas i det begärda området.*

8 §

En koncession för en naturgasledning skall ange rörledningens huvudsakliga sträckning.

En koncession för en naturgasledning eller ett naturgaslager skall förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt. Den skall också förenas med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller som behövs för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Det får anges som villkor för en koncession att naturgasledningen eller naturgaslagret skall vara färdigställt inom en viss tid. Om det finns särskilda skäl kan den angivna tiden förlängas. Ansökan om förlängning skall göras före utgången av den angivna tiden.

En koncession skall förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt. Den skall också förenas med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller som behövs för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Det får anges som villkor för en koncession att naturgasledningen, naturgaslagret eller *anläggningen för kondenserad naturgas* skall vara färdigställd inom en viss tid. Om det finns särskilda skäl kan den angivna tiden förlängas. Ansökan om förlängning skall göras före utgången av den angivna tiden.

Koncession för område får villkoras av att en utbyggnad av

naturgasnätet i området utförs inom viss tid.

Bilaga 2

9 a §

Gränserna för en koncession för område får ändras av tillsynsmyndigheten, om det behövs för ändamålsenlig överföring av naturgas och det kan ske utan synnerlig olägenhet för koncessionshavaren.

En koncession skall meddelas för fyrtio år. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas.

10 §

En koncession för naturgasledning, naturgaslager och anläggning för kondenserad naturgas skall meddelas för fyrtio år. En koncession för område skall meddelas för tjugofem år. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas.

Koncessionens giltighetstid får på ansökan av koncessionshavaren förlängas med fyrtio år i taget. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas.

11 §

Koncessionens giltighetstid får på ansökan av koncessionshavaren förlängas med fyrtio år i taget eller med tjugofem år i taget om koncessionen avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får dock kortare tid bestämmas.

I ett ärende om förlängning av giltighetstiden skall 4-8 §§ tillämpas.

Ansökan om förlängning av giltighetstiden bör göras senast två år före koncessionstidens utgång. Koncessionen gäller till dess att ansökningen har prövats slutligt.

I ett ärende om förlängning av giltighetstiden skall 4-8 §§ tillämpas.

Ansökan om förlängning av giltighetstiden bör göras senast två år före koncessionstidens utgång. Koncessionen gäller till dess att ansökningen har prövats slutligt.

3 kap.

Mätning av transporterad naturgas

Skyldighet att ansluta ledning

4 a §

Vill någon ansluta en naturgasledning som innehas av en berättigad kund till en naturgasledning som omfattas av en koncession för naturgasledning istället för till ett ledningsnät som

omfattas av en koncession för område, får den som har koncession för naturgasledning göra anslutningen endast efter medgivande från den som har koncession för området.

Om sådant medgivande inte lämnas får tillsynsmyndigheten, om det finns särskilda skäl, meddela tillstånd till anslutningen.

Anskaffande av energi för drift av naturgasledningar

8 §

Den som innehar koncession för naturgasledning skall på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt anskaffa den energi som behövs för att bedriva överföring av naturgas.

11 kap.

4 §

Beslut av en myndighet enligt 2 kap. 14 och 15 §§ samt 6 kap. 3,6 och 9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Beslut av en myndighet enligt 2 kap. 14 och 15 §§, 3 kap. 4 a §, 6 kap. 3 §, 10 kap. 3,6 och 9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. Innehavare av naturgasledning byggd innan den 1 juli 2006, för vilken koncession krävs enligt denna lag, och som vid ikraftträdandet saknar koncession, skall inge ansökan om koncession senast sex månader efter lagens ikraftträdande. Regeringen, eller den myndighet regeringen bemyndigar, får för sådan ansökan om koncession meddela undantag från bestämmelser om vad som skall ingå i en koncessionsansökan.

Har ansökan om koncession ingivits i föreskriven tid får naturgasledningen, utan hinder av vad som sägs i 2 kap. 1 §, få fortsätta att användas. Detta gäller dock längst till dess att lagakraftvunnet avslagsbeslut föreligger.

3 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 23 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Tillstånd skall lämnas till följande vattenverksamhet, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,

2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,

3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

4. verksamhet som bearbetningskoncession har meddelats för enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,

5. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt naturgaslagen (2000:599). Lag (2000:600).

Föreslagen lydelse

11 kap.

23 §

Tillstånd skall lämnas till följande vattenverksamhet, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,

2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,

3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

4. verksamhet som bearbetningskoncession har meddelats för enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,

5. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession *för naturgasledning* har meddelats för enligt naturgaslagen (2000:599). Lag (2000:600).

4 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs såvitt gäller sekretesslagen (1980:100) att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 8 kap. 30 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

30 §

Sekretess gäller i myndighets verksamhet som avser hållande av anläggningsregister enligt ellagen (1997:857) för uppgift om registrerad, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

Trots sekretessen får uppgift lämnas till den som ingått avtal om elleverans, balansansvar eller överföring av el med den som uppgiften berör. Uppgift om anläggningsidentitet och innehavare av nätkoncession får dessutom utlämnas till den som innehar tillstånd enligt 6 kap. 1 § ellagen. Den registerhållande myndigheten skall lämna ut uppgift i anläggningsregistret till nätmyndigheten.

Förteckning över remissinstanserna

El- och gasmarknadsutredningens slutbetänkande har tillställts 48 remissinstanser. Yttrande har lämnats av följande remissinstanser: Miljööverdomstolen vid Svea Hovrätt, Länsrätten i Södermanlands län, Räddningsverket, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Konkurrensverket, Glesbygdsverket, Affärsverket svenska kraftnät, Statens energimyndighet, Svenskt Näringsliv, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svensk Energi, Svensk Fjärrvärme, Landsorganisationen i Sverige (LO), HSB Riksförbund, Hyresgästernas Riksförbund, Oberoende elhandlare, Svensk Elbrukarförening, Svenska Gasföreningen, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Villaägarnas Riksförbund, Vindkraftens Investering och Projektörer ekonomiska förening, Vindkraftsleverantörerna i Sverige ekonomiska förening, Sveriges Kommuner och Landsting. Härutöver har Fortum, Nova Naturgas AB, Justitiekanslern, Hallands Vattenkraftförening, Vebro Industri AB, VEGAB, Finansinspektionen och Svensk Vindkraftförening inkommit med skrivelser.

Riksrevisionen, Handelshögskolan i Stockholm, Elsäkerhetsverket, Företagarna, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) samt Företagarförbundet har avstått från att yttra sig.

Kammarrätten i Stockholm, Kungliga tekniska högskolan, Svenska Naturskyddsföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Näringslivets Regelnämnd, Föreningen Sveriges Energirådgivare, Konsumenternas Elrådgivningsbyrå, Nord Pool ASA, Plast- och Kemiföretagen, Riksbyggen, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, Sveriges Fastighetsägareförbund, Sveriges Konsumenter i Samverkan, Sveriges Konsumentråd, SIGC- Swedish Industrial Gas Consortium samt Vindkraftsleverantörerna har inte inkommit med svar.

RÅDETS DIREKTIV 2004/67/EG
av den 26 april 2004
om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning
(Text av betydelse för EES)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 100 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag ⁽¹⁾,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽²⁾,

efter att ha hört Regionkommittén,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande ⁽³⁾, och

av följande skäl:

(1) Naturgas (nedan kallat "gas") svarar för en allt större andel av gemenskapens energiförsörjning och, som framgår av grönboken Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning, förväntas Europeiska unionen på lång sikt bli alltmer beroende av gasimport från källor utanför EU.

(2) Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG av den 22 juni 1998 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas ⁽⁴⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG ⁽⁵⁾ håller gemenskapens gasmarknad på att liberaliseras. Därför kan, i fråga om försörjningstrygghet, varje problem som leder till att gasförsörjningen minskar orsaka allvarliga störningar i gemenskapens ekonomiska verksamhet; det blir därför allimer nödvändigt att trygga gasförsörjningen.

(3) Fullbordandet av den inre marknaden för gas förutsätter, för att snedvridningar av marknaden skall undvikas, gemensamma minimibestämmelser för försörjningstryggheten, särskilt genom öppna och icke-diskriminerande strategier för försörjningstryggheten, vilka är förenliga med en sådan marknads krav. Det är därför mycket viktigt att klart och tydligt fastställa alla marknadsaktörers roller och ansvarsområden för att säkerställa en tryggad gasförsörjning och för att den inre marknaden skall fungera väl.

(4) De skyldigheter som åläggs företagen avseende en tryggad försörjning bör inte hämma en väl fungerande inre marknad och bör inte heller medföra en orimlig och oproportionerlig börda för aktörerna på gasmarknaden, inbegripet nya och små marknadsaktörer.

(5) Med tanke på den växande marknaden för gas i gemenskapen är det viktigt att upprätthålla en tryggad gasförsörjning, särskilt när det gäller hushållskonsumenter.

(6) Ett stort urval instrument finns tillgängliga för branschen och i förekommande fall för medlemsstaterna för att uppfylla kraven på försörjningstrygghet. Bilaterala avtal mellan medlemsstater kan vara ett sätt att bidra till att uppnå miniminormerna för försörjningstrygghet med beaktande av fördraget och sekundärätten, i synnerhet artikel 3.2 i direktiv 2003/55/EG.

(7) Minimivärdena för lagring av gas kan fastställas antingen på nationell nivå eller av branschen. Naturligtvis bör inga ytterligare investeringskrav följa av detta.

(8) Med hänsyn till vikten av att trygga gasförsörjningen, bl.a. genom långtidskontrakt, bör kommissionen bevaka utvecklingen på gasmarknaden på grundval av rapporter från medlemsstaterna.

(9) För att bemöta den växande efterfrågan på gas och för att diversifiera gasförsörjningen som en förutsättning för en konkurrenskraftig inre marknad för gas måste gemenskapen under de kommande årtiondena uppbåda stora tillskott till gasförsörjningen, vilka till stor del måste komma från avlägsna källor och transporteras långa sträckor.

(10) Gemenskapen, de gasproducerande länderna och transitländerna har ett stort gemensamt intresse av att säkerställa fortsatta investeringar i infrastruktur för gasförsörjning.

(11) Långsiktiga avtal har haft mycket stor betydelse för en trygg gasförsörjning i Europa och kommer att ha det även i framtiden. Den nuvarande användningen av långsiktiga kontrakt i gemenskapen är tillräcklig, och sådana kontrakt förväntas fortsättningsvis stå för en stor andel av den totala gasförsörjningen eftersom företagen kommer att behålla dem i sin samlade kontraktspportfölj.

⁽¹⁾ EUT C 331 E, 31.12.2002, s. 262.

⁽²⁾ EUT C 133, 6.6.2003, s. 16.

⁽³⁾ Ännu ej offentliggjort i EUT.

⁽⁴⁾ EGT L 204, 21.7.1998, s. 1.

⁽⁵⁾ EUT L 176, 15.7.2003, s. 57.

- (12) Det har gjorts stora framsteg inom utvecklingen av plattformar för likvid handel och genom program för överlättelse av gas på nationell nivå. Denna trend förväntas fortsätta.
- (13) Det är viktigt att upprätta verklig solidaritet mellan medlemsstaterna vid större försörjningskriser, ännu viktigare som medlemsstaterna blir alltmer beroende av varandra när det gäller försörjningstryggheten.
- (14) Medlemsstaternas suveräna rättigheter att bestämma över sina egna naturresurser påverkas inte av detta direktiv.
- (15) En grupp för samordning av gasförsörjningen bör inrättas, som bör underlätta samordningen av åtgärder för försörjningen på gemenskapsnivå om ett betydande försörjningsavbrott skulle inträffa och även få bistå medlemsstaterna med samordningsåtgärder på nationell nivå. Gruppen bör dessutom regelbundet utväxla upplysningar av intresse om tryggad gasförsörjning och bör reflektera över aspekter som kan ha betydelse vid ett betydande försörjningsavbrott.
- (16) Medlemsstaterna bör anta och offentliggöra nationella bestämmelser för krissituationer.
- (17) I detta direktiv bör det finnas regler för den händelse att ett större avbrott inträffar; ett sådant avbrott i leveranserna bör förväntas sträcka sig över avsevärd tid, minst åtta veckor.
- (18) När det gäller hantering av betydande försörjningsavbrott bör det i detta direktiv föreskrivas en mekanism som grundar sig på en strategi i tre steg. Det första steget skulle avse industrins reaktion på avbrottet i leveranserna, och, om detta inte är tillräckligt, bör medlemsstaterna vidta åtgärder för att avhjälpa avbrottet i leveranserna. Lämpliga åtgärder på gemenskapsnivå bör endast vidtas i det fall att de åtgärder som vidtagits i det första och det andra steget har misslyckats.
- (19) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att säkerställa en lämplig nivå för tryggad gasförsörjning — särskilt vid ett större avbrott i leveranserna — och samtidigt bidra till att den inre marknaden för gas fungerar väl, inte, under alla omständigheter, i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, särskilt med tanke på det ökande ömsesidiga beroendet mellan medlemsstaterna när det gäller försörjningstryggheten, och det därför, på grund av åtgärdens omfattning och verkningar, bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Mål

I detta direktiv fastställs åtgärder för att säkerställa en lämplig nivå för tryggad gasförsörjning. Dessa åtgärder bidrar också till en väl fungerande inre marknad för gas. Detta direktiv innehåller bestämmelser om en gemensam ram inom vilken medlemsstaterna skall definiera allmänna, öppna och icke-diskriminerande strategier för försörjningstryggheten, vilka är förenliga med kraven för en konkurrenskraftig inre marknad för gas, klargöra de olika marknadsaktörernas allmänna roller och ansvarsområden samt tillämpa särskilda icke-diskriminerande förfaranden för att säkerställa en tryggad gasförsörjning.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. långsiktiga avtal om gasleveranser: avtal om gasleveranser med en löptid på mer än tio år,
2. betydande försörjningsavbrott: en situation där gemenskapen riskerar att förlora mer än 20 % av sina gasleveranser från tredjeland och situationen på gemenskapsnivå troligtvis inte kan hanteras på lämpligt sätt med nationella åtgärder.

Artikel 3

Strategi för att säkerställa gasförsörjningen

1. När medlemsstaterna fastställer sin allmänna strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en tryggad gasförsörjning skall de klargöra de olika marknadsaktörernas roller och ansvarsområden för att fullfölja denna strategi och ange tillräckliga miniminormer för tryggad försörjning som måste uppfyllas av aktörerna på gasmarknaden i medlemsstaten i fråga. Normerna skall genomföras på ett icke-diskriminerande och öppet sätt och skall offentliggöras.
2. Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder och steg för att säkerställa att de åtgärder som anges i detta direktiv inte medför en orimlig och oproportionerlig börda för aktörer på gasmarknaden och att de är förenliga med kraven för en konkurrenskraftig inre marknad för gas.
3. En icke uttömmande förteckning över instrument för att trygga gasförsörjningen återfinns i bilagan.

Artikel 4

Försörjningstrygghet för särskilda kunder

1. Medlemsstaterna skall inom respektive territorium se till att gasförsörjningen för hushållskonsumenter säkras i lämplig utsträckning, i varje fall

- a) vid ett partiellt avbrott i den nationella gasförsörjningen under en period som skall fastställas av medlemsstaterna med beaktande av nationella förhållanden,
- b) vid extrem kyla under en nationellt fastställd period med hög förbrukning,
- c) under perioder med exceptionellt hög efterfrågan på gas under de kallaste perioderna som statistiskt inträffar vart tjugonde år.

Dessa kriterier benämns i detta direktiv "normer för försörjningstrygghet".

2. Medlemsstaterna får utvidga räckvidden för punkt 1 särskilt till att omfatta små och medelstora företag och andra konsumenter som inte kan ställa om sin gaskonsumtion till andra energikällor, inklusive åtgärder för att säkra det nationella elsystemet om detta är beroende av gasförsörjning.

3. I den icke uttömmande förteckningen i bilagan anges exempel på sådana instrument som kan användas för att uppnå normerna för försörjningstrygghet.

4. Medlemsstaterna kan, med beaktande av de geologiska förhållandena på sitt territorium och vad som är tekniskt och ekonomiskt genomförbart, även vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att anläggningar för lagring av gas inom territoriet i lämplig grad bidrar till att uppnå normerna för försörjningstrygghet.

5. Om en tillräcklig sammankopplingsgrad är tillgänglig kan medlemsstaterna i samarbete med en annan medlemsstat vidta lämpliga åtgärder, inbegripet bilaterala avtal, för att uppnå normerna för försörjningstrygghet genom att använda anläggningar för lagring av gas i den andra medlemsstaten. Dessa åtgärder, särskilt bilaterala avtal, får inte utgöra ett hinder för en väl fungerande inre marknad för gas.

6. Medlemsstaterna kan fastställa eller kräva att industrin fastställer minimiriktvärden för eventuella framtida bidrag till försörjningstryggheten från lager inom eller utanför medlemsstatens territorium. Dessa riktvärden skall offentliggöras.

Artikel 5

Rapportering

1. Den rapport som medlemsstaterna i enlighet med artikel 5 i direktiv 2003/55/EG skall offentliggöra, skall även omfatta följande:

- a) Konkurrenspåverkan av de åtgärder som vidtas enligt artiklarna 3 och 4 på samtliga aktörer på gasmarknaden.
- b) Nivåer på lagringskapacitet.
- c) Omfattningen av de långsiktiga avtal om gasleveranser som ingåtts av företag som är etablerade och registrerade på medlemsstaternas territorium, särskilt avtalens återstående löptid, på grundval av uppgifter från de berörda företagen, dock med undantag för kommersiellt känsliga uppgifter, samt uppgifter om gasmarknadens likviditetsgrad.
- d) Ett regelverk som ger tillräckliga incitament till nyinvesteringar för prospektering och produktion, lagring, LNG och transport av gas, även med beaktande av artikel 22 i direktiv 2003/55/EG i den mån det genomförts i medlemsstaten.

2. Denna information skall beaktas av kommissionen i de rapporter som den lägger fram enligt artikel 31 i direktiv 2003/55/EG mot bakgrund av det direktivets konsekvenser för hela gemenskapen och för en allmänt säker och effektiv inre marknad för gas.

Artikel 6

Övervakning

1. Kommissionen skall på grundval av de rapporter som anges i artikel 5.1 övervaka följande:

- a) I vilken omfattning det ingås nya långsiktiga avtal om gasimport från tredjeländer.
- b) Om det finns tillräcklig likviditet vad gäller gasförsörjning.
- c) När det gäller arbetsgas och uttagskapaciteten från gaslager.
- d) Graden av sammankoppling mellan medlemsstaternas nationella gassystem.
- e) Den förutsebara gasförsörjningssituationen mot bakgrund av efterfrågan, försörjningsautonomi och tillgängliga försörjningskällor på gemenskapsnivå när det gäller särskilda geografiska områden i gemenskapen.

2. Om kommissionen finner att gasleveranserna i gemenskapen kommer att vara otillräckliga för att möta en förutsebar efterfrågan på gas på lång sikt, får den lägga fram förslag i enlighet med fördraget.

3. Kommissionen skall senast den 19 maj 2008 lämna en översynsrapport till Europaparlamentet och rådet om erfarenheterna av tillämpningen av denna artikel.

Artikel 7

Grupp för samordning av gasförsörjningen

1. En grupp för samordning av gasförsörjningen inrättas härmed för att underlätta samordningen av åtgärder för att trygga försörjningen (nedan kallad "gruppen").
2. Gruppen skall bestå av företrädare för medlemsstaterna och representativa organ för berörda industrier och berörda konsumenter under kommissionens ordförandeskap.
3. Gruppen skall själv anta sin arbetsordning.

Artikel 8

Nationella åtgärder för krissituationer

1. Medlemsstaterna skall på förhand utarbeta och, i förekommande fall, uppdatera sina nationella åtgärder för krissituationer och underrätta kommissionen om dessa. Medlemsstaterna skall offentliggöra sina nationella åtgärder för krissituationer.
2. Medlemsstaternas åtgärder för krissituationer skall säkerställa att marknadsaktörerna i förekommande fall ges tillräckliga möjligheter till en första reaktion på krissituationen.
3. Med förbehåll för artikel 4.1 kan medlemsstaterna lämna uppgifter till ordföranden i gruppen om sådana händelser som de på grund av händelsernas omfattning och exceptionella karaktär anser inte kan hanteras på ett lämpligt sätt genom nationella åtgärder.

Artikel 9

Gemenskapsmekanism

1. Om en händelse inträffar som sannolikt kommer att utvecklas till ett betydande försörjningsavbrott under en avsevärd tid eller vid en händelse som en medlemsstat i enlighet med artikel 8.3 lämnat uppgift om skall kommissionen så snart som möjligt på en medlemsstats begäran eller på eget initiativ sammankalla gruppen.
2. Gruppen skall undersöka och vid behov bistå medlemsstaterna med att samordna de åtgärder som vidtas på nationell nivå för att hantera det betydande försörjningsavbrottet.
3. Gruppen skall vid fullgörandet av sina uppgifter till fullo beakta följande:
 - a) De åtgärder som gasindustrin vidtar som en första reaktion på ett betydande försörjningsavbrott.
 - b) De åtgärder som medlemsstaterna vidtar, till exempel de som vidtas enligt artikel 4, inklusive relevanta bilaterala avtal.
4. Om de åtgärder som vidtas på nationell nivå enligt punkt 3 är otillräckliga för att hantera effekterna av en händelse enligt punkt 1 får kommissionen i samråd med gruppen utfärda rekommendationer till medlemsstaterna om ytterligare åtgärder för att bistå de medlemsstater som särskilt berörs av det betydande försörjningsavbrottet.

5. Om de åtgärder som vidtas på nationell nivå i enlighet med punkt 4 är otillräckliga för att hantera effekterna av en händelse enligt punkt 1, kan kommissionen lägga fram ett förslag för rådet om ytterligare nödvändiga åtgärder.

6. Alla åtgärder på gemenskapsnivå som anges i denna artikel skall innehålla bestämmelser som syftar till att garantera en skälig och rättvis ersättning till de företag som berörs av de åtgärder som skall vidtas.

Artikel 10

Övervakning av genomförandet

1. Senast den 19 maj 2008 skall kommissionen, mot bakgrund av hur medlemsstaterna har genomfört detta direktiv, rapportera om i vilken mån de instrument som använts enligt artiklarna 3 och 4 är effektiva och om hur de påverkar den inre marknaden för gas och utvecklingen av konkurrensen på den inre marknaden för gas.

2. Mot bakgrund av resultatet av övervakningen kan kommissionen vid behov utfärda rekommendationer eller lägga fram förslag om ytterligare åtgärder för att förbättra försörjningstryggheten.

Artikel 11

Införlivande

Medlemsstaterna skall sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 19 maj 2006. De skall genast till kommissionen överlämna texten till dessa bestämmelser samt en jämförelsetabell över bestämmelserna och detta direktiv.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 12

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Artikel 13

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 26 april 2004.

På rådets vägnar

J. WALSH

Ordförande

BILAGA

Icke uttömmande förteckning över instrument för att trygga gasförsörjningen, till vilka hänvisning görs i artikel 3.3 och artikel 4.3

- arbetsgas i lagringskapacitet,
 - uttagskapacitet från gaslager,
 - tillhandahållande av röledningskapacitet så att gas kan omlodas till berörda områden,
 - likviditet på gasmarknaden,
 - flexibiliteten i systemet,
 - utveckling av den avkopplingsbara efterfrågan,
 - användning av alternativa reservbränslen i industrialläggningar och kraftverk,
 - gränsöverskridande kapacitet,
 - samarbete mellan systemansvariga för överföringsystem i angränsande medlemsstater när det gäller samordnad styrning av gasflöden,
 - samordnad styrning av gasflöden mellan operatörerna för distributions- och överföringsystemen,
 - inhemsk produktion av gas,
 - flexibilitet i produktion,
 - flexibilitet i import,
 - diversifiering av gasförsörjningskällor,
 - långsiktiga avtal,
 - investeringar i infrastruktur för gasimport via terminaler för återförgasning samt gasledning.
-

Sammanfattning av Energimyndighetens rapport Trygg Gas

Direktivet reglerar ”åtgärder för att säkerställa en tryggad gasförsörjning” och omfattar följande krav på åtgärder från medlemsstaterna. Ta fram en allmän strategi där miniminormer samt roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna anges. Särskilt ska leveranserna till hushållskonsumenter tryggas. Krissituationer ska hanteras genom nationella strategier och planer, vilka ska implementeras i lagstiftningen, eller i sista hand hanteras med stöd av en gemenskapsmekanism.

Nationella förutsättningar

Förutsättningarna för det svenska naturgassystemet skiljer sig i flera avseenden från dem som gäller på större delen av kontinenten. Den svenska marknaden ligger i periferin av det europeiska systemet och det finns bara en tillförselledning till landet. I praktiken kommer nästan all naturgas till den svenska marknaden från danska källor i Nordsjön. Sverige har inga kostnadseffektiva naturliga förutsättningar för naturgaslager som kan bidra till en ökad trygghet i naturgasleveranserna. Flertalet av de instrument för en tryggad naturgasförsörjning som föreslås i direktivet förutsätter en utbyggd infrastruktur med flera tillförselvägar. Dessa förutsättningar finns inte i Sverige. Generellt sett är emellertid allvarliga störningar i transporten ovanliga. I det svenska transmissionsystemet, inklusive transitleddningen i Danmark, har det inte inträffat några oplanerade avbrott under de tjugo år som det svenska systemet har varit i drift.

Ett flertal infrastrukturprojekt gällande gas i Sverige och övriga Norden planeras för närvarande. Förverkligas dessa, kan flera av dem på längre sikt leda till en ökad försörjningstrygghet. Enligt direktivet för tryggad gasförsörjning ska medlemsstaterna offentliggöra en rapport som bland annat redovisar ett regelverk som ger tillräckliga incitament till nyinvesteringar för prospektering och produktion, lagring, LNG¹¹ och transport av gas.

Allmän strategi och miniminormer

En allmän strategi innebär en strategi för de generella åtgärder som ska vidtas inom landet i syfte att upprätthålla ett robust och leveranssäkert naturgassystem samt de åtgärder de olika aktörerna vidtar för att kunna hantera olika typer av störningar. Energimyndigheten föreslås, i sin roll som tillsynsmyndighet för beredskap och försörjningstrygghet inom energiområdet, få till uppgift att upprätta Sveriges allmänna nationella strategi för att säkerställa lämpliga nivåer på en tryggad naturgasförsörjning.

Enligt Energimyndighetens förslag bör miniminormer som minst uppfylls i den svenska naturgasförsörjningen sammanfalla med ”normer för försörjningstrygghet”, vilka är kriterier för försörjningstrygghet för särskilda

¹¹ Liquefied Natural Gas (naturgas i vätskefas).

kunder, minst hushållskonsumenter, enligt artikel 4 i direktivet. Dessa normer behandlas i nedanstående avsnitt.

Energimyndigheten bör få i uppdrag att fastställa miniminormer och normer för försörjningstrygghet.

Försörjningstrygghet för särskilda kunder

Normer försörjningstrygghet ska tas fram för att säkra gasleveranserna till särskilda kunder, vilka minst ska omfatta hushållskonsumenter. I svensk lagstiftning (Naturgaslagen 2005:403) definieras konsumenter såsom fysisk person till vilken naturgas överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet, och det är därför lämpligt att låta direktivets *hushållskonsumert* motsvara *konsument* i den svenska lagstiftningen. Normer för försörjningstrygghet anpassade efter svenska förhållanden kan formuleras som följer:

Gasförsörjningen för konsumenter upprätthålls i vart fall:

- a) *vid ett partiellt avbrott i den nationella gasförsörjningen som ej överstiger 24 timmar,*
- b) *särskilt under vinterperioden december till och med februari,*
- c) *under tjugoårsvintrar¹².*

Konsumenterna ska undantas från bortkoppling i de fall bortkoppling av viss användning blir aktuell.

Förutsättningarna för uppfyllande av miniminormerna är goda med beaktande av vad som anges i kapitel 0 nedan.

Nationella åtgärder för krissituationer

Ur ett svenskt perspektiv uppstår en kris som kan leda till att miniminormer och normer för försörjningstrygghet svårligen kan upprätthållas om exempelvis Öresundsledningen skadas, vilket kan leda till ett partiellt eller totalt avbrott på tillförseln av naturgas till den svenska marknaden. För en sådan situation krävs åtgärder av aktörerna på marknaden av säkerhetsskäl vid bortkoppling av kunder och för att driften ska kunna återupptas så snabbt och säkert som möjligt då gasen återkommer. För att klara energiförsörjningen och därmed el- och värmeproduktionen på marknaden krävs åtgärder som ej omfattas av direktivet om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning, exempelvis ransonering av bränslen för att säkerställa vissa samhällsfunktioner.

¹² Enligt SMHI: 20-årsvinter är ”den vintertemperatur som underskrids i genomsnitt var 20:e år” och är 4-5 grader kallare än en normalvinter. Till skillnad från en 10-årsvinter som är 3-4 grader kallare än en normalvinter.

Utgångspunkten för lagförslaget är att så långt som möjligt följa den uppdelning av uppgifter och ansvar som gäller på elmarknaden. Därmed skapas förutsättningar för en tydlig och effektiv ansvars- och rollfördelning mellan å ena sidan aktörer och myndigheter, och å andra sidan berörda myndigheter, i första hand Energimyndigheten och Svenska Kraftnät.

Aktörerna på naturgasmarknaden bör ha strategier och planer för hur olika störningar och avbrottssituationer ska hanteras. Med aktörer avses i första hand innehavare av ledningsnät och lager, handelsföretag och balansansvariga företag. Även berörda myndigheter förväntas upprätta strategier och planer för hantering av störningar och avbrottssituationer. Några särskilda krav på större naturgasförbrukare med anledning av föreliggande direktiv utöver de som finns i gällande naturgaslag, föreslås ej.

Svenska Kraftnät systemansvarig myndighet föreslås ta fram strategier och planer för hur olika störnings- och avbrottssituationer ska hanteras för att upprätthålla balansen i systemet baserad på möjligheter att utnyttja linepack (beskrivs närmare under 8.3.2) och lager i olika driftssituationer samt i vilken grad bortkoppling är möjlig. I strategin ska framgå hur pass kraftfulla åtgärder som kan behövas sättas in beroende på förväntad varaktighet för störningen. Som en kraftfull åtgärd har Svenska Kraftnät idag möjlighet att beordra bortkoppling.

Genom sin samordnande roll är det lämpligt att Svenska Kraftnät också har ansvaret för att informera i förebyggande syfte och för att kommunikationsvägar finns upprättade när en störning inträffar, så länge systembalansen kan upprätthållas. Vid en befarad utdragen, allvarligare störning, informeras Energimyndigheten som agerar efter upprättade planer och strategier.

Ledningsinnehavare och innehavare av lager eller LNG-anläggningar har ansvar för drift och underhåll av sina anläggningar samt för att samla in och föra vidare uppgifter om olika driftsdata samt verksamma gashandelsaktörer i nätet. Eftersom vissa kunder särskilt ska värnas, måste ledningsinnehavarna ha uppgifter om var i nätet hushållskonsumenter finns i händelse av att en bortkoppling blir nödvändig. Hur stor volym som är bortkopplingsbar i olika delar av nätet ska rapporteras till systemansvarig myndighet.

För att säkerställa att miniminormer och normer för försörjningstrygghet kan uppfyllas är förslaget att aktörerna på naturgasmarknaden ska ha planer och strategier för att kunna hantera störningar och avbrott. Det bör vara Energimyndighetens ansvar att granska och godkänna dessa planer och strategier.

En krissituation innebär bland annat att Svenska Kraftnät inte kan upprätthålla balansen i systemet. Den systemansvarige myndigheten bör dock ha en strategi för att informera aktörerna om den uppkomna situationen. Samtliga ledningsägare och lagerinnehavare bör ha en strategi för vilka skyddsåtgärder som måste vidtas samt vilka åtgärder som behöver vidtas då gasen kommer tillbaka och hur en återgång till ett normalt driftläge

kan genomföras. Energimyndigheten föreslås upprätta en nationell strategi för hur en krissituation ska hanteras, vilket ska ingå i den allmänna strategin.

Vad gäller rent fysiska åtgärder i den tekniska infrastrukturen föreslås att den systemansvariga myndigheten redan nu får samma ansvar som myndigheten har för elsystemet. Genom detta garanteras att en fortsatt hög driftsäkerhet hos naturgasanläggningarna i det svenska systemet upprätthålls också vid eventuella förändringar av infrastrukturen.

Förslaget innebär att den systemansvariga myndigheten har ett ansvar för att pröva om åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser behöver vidtas i den tekniska infrastrukturen. Med teknisk infrastruktur avses här sådana anläggningar som anges i naturgaslagen 1 kap. 1 §, det vill säga anläggningar hos innehavare av ledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar. Det kan gälla åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i och av anläggningar, till exempel förstärkning av byggnadskonstruktion och lagring av reservdelar.

Konsekvensbeskrivning

Syftet med direktivet är att säkra en trygg naturgasförsörjning och samtidigt bidra till en väl fungerande inre marknad för gas. De åtgärder som vidtas får inte innebära en orimlig eller oproportionerlig börda för aktörerna.

De åtgärder som förslås har mycket begränsad inverkan på marknadens aktörer och bedöms inte påverka konkurrenssituationen. De planer och strategier som föreslås ska tas fram medger en stor flexibilitet utifrån olika individuella förutsättningar. Det finns inga krav på egenfinansierade kostsamma investeringar eller andra ekonomiskt betungande åtgärder som kan snedvrída konkurrensen eller belasta enskilda företag. En stor del av de förebyggande åtgärder som vidtas enligt Naturgaslagen kan omsättas i planer och strategier i enlighet med implementeringen av föreliggande direktiv. Motsvarande gäller även andra aktörer och myndigheter.

Eftersom konsekvenserna av implementeringen är ringa kommer även miljöpåverkan att vara begränsad. Den miljöpåverkan som kan uppstå vid störningar i leveranserna av naturgas, till följd av att andra bränslen används, måste betraktas som mycket marginell.

Rutiner för rapportering

Idag finns regler och rutiner för övervakning och rapportering av försörjningstryggheten i enlighet med EG-direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas¹³ (artikel 5). De uppgifter som

¹³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG.

ska rapporteras enligt Gasförsörjningsdirektivet¹⁴ (artikel 5) föreslås ingå i gällande rapportering och följa de rutiner som gäller för den rapporteringen. Regeringen ansvarar för rapporteringen till kommissionen som bör ske första gången den 31 juli 2006 och därefter den 31 juli varje år. Underlag till denna rapport tas fram av Energimyndigheten i samarbete med Svenska Kraftnät.

Finansiering av föreslagna åtgärder

Åtgärderna enligt Gasförsörjningsdirektivet får inte medföra en orimlig och oproportionerlig börda för aktörerna. Miniminormerna är utformade så att dessa villkor uppfylls. I det fall åtgärderna leder till kostnader för marknadsaktörerna föreslås de bekostas av företagen själva.

Energimyndigheten föreslås nya uppgifter. Enligt förslaget ska myndigheten upprätta en allmän strategi för tryggad naturgasförsörjning och en krisberedskap samt utöva tillsyn av aktörerna inom sitt ansvarsområde för en trygg försörjning. Myndigheten bör tillföras de ytterligare personella resurser som erfordras för att fullgöra dessa uppgifter. Energimyndigheten bedömer att resursbehovet uppgår till en heltidstjänst på handläggarnivå, vilket motsvarar 900 000 kronor per år.

Vad avser den systemansvariga myndighetens arbete med strategier, planer och samordning av dessa med marknadens aktörer bedöms detta arbete till stor del inrymmas i systemansvarsrollen.

Svenska Kraftnät föreslår att den utökade administrationen till följd av försörjningsdirektivet samt vissa åtgärder som behöver vidtas i den tekniska infrastrukturen, i anläggningar hos innehavare av ledningar, lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar, för att en god försörjningstrygghet ska upprätthållas finansieras genom en omprioritering av tillgängliga medel inom ramen för Elberedskapsanslaget.

¹⁴ Rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning.

Energimyndighetens förslag till lagtext

Energimyndigheten föreslår följande tillägg till Naturgaslagen:

X kap. Försörjningstrygghet

§ 1 Naturgasföretag skall ombesörja nödvändig planläggning och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

§ 2 Den systemansvariga myndigheten skall ombesörja nödvändig planläggning och vidta nödvändiga åtgärder för att inom ramen för sitt systemansvar säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser. Vid försörjningskriser skall begränsning och avbrytande av överföring av naturgas i första hand ske så att gasförsörjningen för konsumenter säkras och att myndighetens åtaganden enligt denna bestämmelse uppfylls.

§ 3 Tillsynsmyndigheten skall upprätta en nationell strategi för att säkerställa lämpliga nivåer för en trygg gasförsörjning samt vidta de överordnade, planläggningsmässiga, samordnande och övriga åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser, samt vidare upprätta och offentliggöra en nationell strategi för krissituationer där lämpliga nivåer för tryggad gasförsörjning säkerställs.

§ 4 Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten skall meddela närmare föreskrifter om de olika marknadsaktörernas roller samt om den planläggning och de åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser.

§ 5 Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten skall meddela närmare föreskrifter om miniminormer som skall uppfyllas av aktörerna på naturgasmarknaden samt normer för försörjningstrygghet för konsumenter.

§ 6 Den systemansvariga myndigheten prövar om åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser behöver vidtas i anläggningar som anges i 1 kap. 1 § och fattar beslut om sådana. Beslutet får inte vara mer betungande än vad som kan anses vara skäligt med hänsyn till anläggningens eller verksamhetens omfattning och betydelse. Naturgasföretag som innehar en sådan anläggning som anges i 1 kap. 1 § är skyldig att vidta de åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen som beslutas enligt första stycket. Om det kan anses lämpligt får ett beslut om åtgärder i stället riktas till ägaren till anläggningen. Ersättning betalas för kostnader för åtgärder som vidtas efter beslut enligt första stycket. Ersättning betalas dock inte ut för kostnader för uppgiftslämnande och planering av egna uppgifter för att trygga naturgasförsörjningen.

§ 7 Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten får utfärda närmare föreskrifter om åtgärder för att möjliggöra reparationsarbeten och fysiska skyddsåtgärder i anläggningar enligt 1 kap. 1 §. Den systemansvariga myndigheten har på begäran rätt att

av den som kan åläggas att utföra åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen få de upplysningar och handlingar som behövs för klarläggande av om åtgärder behöver vidtas.

§ 8 Regeringen får meddela närmare föreskrifter om tillsynsmyndighetens och den systemansvariga myndighetens befogenheter enligt detta kapitel.

Energimyndigheten föreslår följande tillägg för att möjliggöra för den systemansvariga myndigheten att prioritera hushållskunder:

7 kap. Övergripande systemansvar

2 § Den systemansvariga myndigheten får, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgaslager och förgasningsanläggningar att, mot marknadsmässig ersättning, öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas från överföringsledningarna och anläggningarna.

Om systemansvaret inte kan utövas genom åtgärder som nämns i första stycket, får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av naturgasledningar att begränsa eller avbryta överföring av naturgas till kunder. I den utsträckning systemansvaret så medger skall, *med undantag för de begränsningar som stadgas i X kap. 2 § denna lag*, begränsning och avbrytande av överföring genomföras så rättvist som möjligt. Därvid skall, i den utsträckning det är möjligt, ledningsinnehavares åtaganden beträffande leveranssäkerhet beaktas.

Närmare föreskrifter om den systemansvariga myndighetens befogenheter enligt första och andra styckena meddelas av regeringen.

Av 10:1 Naturgaslagen framgår att tillsynen över efterlevnaden av lagen och av föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av tillsynsmyndigheten.

Av 10:2 Naturgaslagen framgår att Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Behovet att ge den systemansvariga myndigheten rätt att kräva in ytterligare information från aktörerna bör utredas i samband med att den nya Naturgasförordningen utreds.

Av 10:3 Naturgaslagen framgår att Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen och att ett föreläggande får förenas med vite.

Av 10:5 Naturgaslagen framgår att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som Tillsynsmyndigheten har enligt denna lag och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

11 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

§ 4 Beslut av Tillsynsmyndigheten enligt 2 kap. 15 och 16 §§, 6 kap. 5 § första stycket, 7 kap. 5 § andra stycket samt 10 kap. 3, 4, 7 och 10 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt X kap. 6 § beordrats att vidta åtgärder som avses i nämnda paragraf och beslut om ersättning till den som enligt 7 kap. 2 § beordrats att öka eller minska inmatning eller uttag av naturgas får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Förslag till förordning

Energimyndigheten föreslår vidare följande nya förordningsbestämmelser. Bestämmelserna kan tas in som ett tillägg till Naturgasförordningen. Alternativt kan bestämmelserna föras in i en ny förordning (Naturgasberedskapsförordningen).

§ 1 Denna förordning innehåller föreskrifter som reglerar den nödvändiga planläggning och de nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa naturgasförsörjningen vid försörjningskriser enligt vad som stadgas i X kap. Naturgaslagen (2005:403).

§ 2 Skyldiga att vidta åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen är naturgasföretag och den systemansvariga myndigheten. Naturgasföretag definieras på samma sätt som i Naturgaslagen.

§ 3 Naturgasföretag skall upprätta en strategi och en plan för en tryggad gasförsörjning. Denna strategi och plan skall uppfylla de krav som tillsynsmyndigheten fastställer.

§ 4 Den systemansvariga myndigheten skall inom ramen för sitt systemansvar upprätta en övergripande strategi och plan för en tryggad gasförsörjning.

§ 5 Tillsynsmyndigheten skall meddela närmare föreskrifter om innehållet i samt ordningen för upprättandet av de strategier och planer som skall upprättas enligt 3 och 4 §§.

§ 6 Tillsynsmyndigheten skall meddela närmare föreskrifter om de miniminormer som skall uppfyllas av naturgasföretagen och den systemansvariga myndigheten samt om de normer för försörjningstrygghet för konsumenterna som skall säkras.

I vart fall följande normer för försörjningstrygghet för konsumenterna skall säkras:

1. vid ett partiellt avbrott i den nationella gasförsörjningen under en period som skall fastställas med beaktande av nationella förhållanden,
2. vid extrem kyla under en nationellt fastställd period med hög förbrukning, samt
3. under perioder med extremt hög efterfrågan på gas under de kallaste perioderna som statistiskt inträffar vart tjugonde år.

Konsumenter definieras på samma sätt som i Naturgaslagen.

§ 7 För fullgörandet av sina skyldigheter enligt denna förordning får naturgasföretagen och den systemansvariga myndigheten använda bland annat de instrument som framgår i bilaga till denna förordning.

§ 8 Den strategi och plan som upprättas av naturgasföretagen skall godkännas av tillsynsmyndigheten. Den strategi och plan som upprättas av den systemansvariga myndigheten skall delges tillsynsmyndigheten.

§ 9 Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna förordning eller enligt föreskrifter utfärdade med stöd av denna förordning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Det bör säkerställas att naturgasföretagen har skyldighet att lämna de uppgifter som myndigheterna behöver till tillsynsmyndigheten samt den systemansvariga myndigheten.

Av utredningen framgår förslag på miniminormer samt normer för försörjningstrygghet enligt § 5 ovan som skulle regleras i Myndighetsföreskrifter.

Förslag till följdändringar

Energimyndigheten föreslår följande ändring i förordningen (2004:1299) med instruktion för Statens energimyndighet.

9 § Energimarknadsinspektionen har till uppgift att

1. besluta om föreskrifter och besluta i ärenden som rör myndighetens uppgifter enligt ellagen (1997:857), Naturgaslagen (2005:403) *med undantag för frågor om försörjningstrygghet*, och lagen (1978:160) om vissa rörledningar, och...

Rapporteringskyldigheten enligt Artikel 5 bör regleras på samma sätt som den rapporteringsskyldighet som krävs enligt Naturgasmarknadsdirektivet. Det bör säkerställas att aktörerna har skyldighet att lämna de uppgifter som behövs för rapporteringen. Detta kan eventuellt föranleda tillägg till Naturgaslagen, Naturgasförordningen och myndighetsföreskrifter utfärdade med stöd av dessa.

Förteckning över remissinstanserna till rapporten Trygg Gas

Rapporten och författningsförslaget har tillställts totalt 31 remissinstanser; Svar har kommit in från Riksrevisionen, Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Södermanlands län, Försvarsmakten, Krisberedskapsmyndigheten, Statens Räddningsverk, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Boverket, Konkurrensverket, Elsäkerhetsverket, Energimarknadsinspektionen inom Statens energimyndighet, Verket för näringslivsutveckling (*NUTEK*), Sveriges kommuner och landsting, Svenskt näringsliv, Lantbrukarnas Riksförbund, Svensk Energi, Fastighetsägarna Sverige, HSB Riksförbund, Swedish Industrial Gas Consortium (SGIC), Svenska Gasföreningen och Villaägarnas Riksförbund. Härutöver har en skrivelse kommit in från Nova Naturgas AB.

Av de remissinstanser som svarat på remissen har följande instanser valt att avstå från att yttra sig om utredningens förslag. *Riksrevisionen, Sveriges Kommuner och Landsting, NUTEK, Statens räddningsverk, Elsäkerhetsverket och Fastighetsägarna i Sverige.*

I

(Rättsakter vilkas publicering är obligatorisk)

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 1775/2005

av den 28 september 2005

om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

och för att i praktiken ge en minimigaranti för lika villkor
för marknadstillträde.

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska
gemenskapen, särskilt artikel 95 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala
kommitténs yttrande (1),

efter att ha hört Regionkommittén,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget (2), och

av följande skäl:

(1) Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av
den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre
marknaden för naturgas (3) var ett betydande steg mot
fullbordandet av den inre gasmarknaden. Nu bör regel-
verkets struktur ändras så att de sista hindren mot
fullbordandet av den inre marknaden undanröjs, särskilt
för gashandeln. Det krävs ytterligare tekniska bestä-
mmelser, bland annat i fråga om tjänster för tredjepart-
stillträde, principer om mekanism för
kapacitetstilldelning, förfaranden för hantering av över-
belastning och krav på insyn.

(2) Erfarenheterna från tillämpningen och övervakningen av
den första versionen av riktlinjerna för god praxis, som
forumet för europeiska tillsynsmyndigheter på gasom-
rådet (nedan kallat "forumet") antog 2002, visar att de
regler som fastställs i riktlinjerna måste vara rättsligt
bindande för att verkligen tillämpas i alla medlemsstater

(3) Forumet antog en andra version av de gemensamma
reglerna med titeln "de andra riktlinjerna för god praxis"
vid sitt möte den 24 och 25 september 2003. På
grundval av dessa riktlinjer är syftet med den här
förordningen att fastställa grundläggande principer och
bestämmelser för tillträde till nätet och tjänster för
tredjepartstillträde, hantering av överbelastning, insyn,
balansering och handel med kapacitetsrättigheter.

(4) Enligt artikel 15 i direktiv 2003/55/EG medges ett
kombinerat systemansvar för överföring och distribution.
Enligt reglerna i denna förordning krävs därför ingen
ändring av uppbyggnaden av nationella överförings- och
distributionssystem som överensstämmer med tillämp-
liga bestämmelser i direktiv 2003/55/EG och särskilt
artikel 15 i detta.

(5) Högtrycksrörledningar som kopplar lokala distributörer
till gasnätet och som inte huvudsakligen används i
samband med lokal distribution ingår i förordningens
tillämpningsområde.

(1) EUT C 241, 28.9.2004, s. 31.

(2) Europaparlamentets yttrande av den 20 april 2004 (EUT C 104
E, 30.4.2004, s. 306), rådets gemensamma ståndpunkt av den
12 november 2004 (EUT C 25 E, 1.2.2005, s. 44) och
Europaparlamentets ståndpunkt av den 8 mars 2005 (ännu ej
offentliggjord i EUT), Rådets beslut av den 12 juli 2005.

(3) EUT L 176, 15.7.2003, s. 57.

(6) Det måste anges kriterier för fastställandet av avgifter för
nätillträde som ser till att tarifferna fullt ut följer
principerna om icke-diskriminering, uppfyller behoven
av en väl fungerande inre marknad, tar full hänsyn till
systemets funktionsduglighet och återspeglar de faktiska
kostnaderna, i den utsträckning dessa kostnader mot-
svaras av dem som effektiva och strukturellt jämförbara
nätoperatörer har och medger insyn, samtidigt som en

- rimlig avkastning på investeringar tillgodoses, vid behov med hänsyn till tariffjämförelser av tillsynsmyndigheterna.
- (7) Vid beräkning av tariffer för tillträde till nät är det viktigt att ta hänsyn till faktiska kostnader, i den utsträckning dessa kostnader motsvaras av dem som effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörers har och medger insyn, samt till behovet av rimlig avkastning på investeringar och incitament till att uppföra ny infrastruktur. I detta avseende, och särskilt om verklig konkurrens råder mellan olika delar av systemet, kommer myndigheternas jämförelser mellan tarifferna att vara relevanta.
- (8) Marknadsbaserade arrangemang, såsom auktioner, för att fastställa tarifferna måste vara förenliga med bestämmelserna i direktiv 2003/55/EG.
- (9) Det krävs en minsta gemensam uppsättning tjänster för tredjepartstillträde för att hela gemenskapen i praktiken skall få en gemensam lägsta tillträdesnivå, så att det säkerställs att tjänsterna för tredjepartstillträde är tillräckligt förenliga och så att fördelarna med en väl fungerande inre gasmarknad verkligen kan utnyttjas.
- (10) Hänvisningar till harmoniserade transportavtal i samband med icke-diskriminerande tillträde till ett nät som innehåller av systemansvariga för överföringssystem innebär inte att villkor i en särskild systemansvarigs transportavtal i en medlemsstat måste vara desamma som hos en annan systemansvarig i den medlemsstaten eller i en annan medlemsstat, om det inte har fastställts minimikrav som måste uppfyllas i alla transportavtal.
- (11) Hanteringen av avtalsbetingad överbelastning av näten är en viktig fråga för fullbordandet av den inre gasmarknaden. Det är viktigt att ta fram gemensamma regler som – enligt principen om att outnyttjad kapacitet går förlorad – skapar jämvikt mellan behovet av att frigöra outnyttjad kapacitet och kapacitetsinnehavarnas rätt att vid behov använda kapaciteten, samtidigt som kapacitetens likviditet förbättras.
- (12) Visserligen är fysisk överbelastning av näten för närvarande inget stort problem i gemenskapen, men det kan komma att ändras i framtiden. Därför är det viktigt att fastställa grundläggande principer för hur kapaciteten skall tilldelas vid sådan överbelastning.
- (13) Nätanvändarna måste ha uppgifter i synnerhet om tekniska krav och tillgänglig kapacitet för att få effektivt tillträde till gasnäten och kunna ta vara på affärsmöjligheterna på den inre marknaden. Det krävs gemensamma minimikrav på öppenhet i detta avseende. Offentliggörande av sådan information får ske genom olika medel, bl.a. elektroniska medel.
- (14) De balanseringssystem för gas som systemansvariga för överföringssystem tillämpar måste vara icke-diskriminerande och medge insyn, eftersom de är viktiga mekanismer, inte minst för nya marknadsaktörer, som kan ha större problem med att balansera sin samlade försäljningsportfölj än etablerade företag på marknaden i fråga. Det är därför nödvändigt att införa regler som ser till att systemansvariga för överföringssystem tillämpar sådana mekanismer på ett sätt som är förenligt med icke-diskriminerande, klara och effektiva villkor för tillträde till nätet.
- (15) Handeln med primära kapacitetsrättigheter är ett viktigt led i utvecklingen av en konkurrenspräglad marknad och skapandet av likviditet. Denna förordning bör därför innehålla grundläggande bestämmelser om detta.
- (16) Det är nödvändigt att se till att företag som förvärvar kapacitetsrättigheter kan sälja dessa till andra företag med tillstånd för att säkerställa en lämplig likviditetsnivå på kapacitetsmarknaden. Denna strategi förhindrar dock inte ett system där oanvänd kapacitet för en given period, som fastställts på nationell nivå, åter görs tillgänglig på marknaden som fast kapacitet.
- (17) De nationella tillsynsmyndigheterna bör se till att de bestämmelser som omfattas av denna förordning och de riktlinjer som antas enligt förordningen följs.
- (18) Riktlinjerna i bilagan till denna förordning innehåller särskilda, detaljerade genomföranderegler som bygger på de andra riktlinjerna för god praxis. Om så är lämpligt kommer dessa regler att vidareutvecklas med tiden med beaktande av skillnaderna mellan nationella gassystem.
- (19) När kommissionen föreslår ändringar av riktlinjerna i bilagan till denna förordning, bör den först samråda med alla de relevanta parter som berörs av riktlinjerna och som företräds av deras yrkesorganisationer samt med medlemsstaterna i forumet och begära att Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas förser den med information.
- (20) Medlemsstaterna och de behöriga nationella myndigheterna bör åläggas att förse kommissionen med relevanta uppgifter. Kommissionen bör behandla sådana uppgifter konfidentiellt.

(21) Denna förordning och de riktlinjer som antas i enlighet med den får inte påverka tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler.

(22) De åtgärder som är nödvändiga för att genomföra denna förordning bör antas i enlighet med rådets beslut 1999/468/EG av den 28 juni 1999 om de förfaranden som skall tillämpas vid utövandet av kommissionens genomförandebefogenheter⁽¹⁾.

(23) Eftersom målet för denna förordning, nämligen att införa rättvisa regler för villkoren för tillträde till naturgasöverföringssystemen, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför på grund av åtgärdens omfattning och verkningar bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med denna förordning är att införa icke-diskriminerande regler när det gäller villkoren för tillträde till naturgasöverföringssystem, med hänsyn till de nationella och regionala marknadernas särdrag, för att säkerställa att den inre gasmarknaden fungerar väl.

Detta syfte omfattar fastställandet av harmoniserade principer för tariffer för tillträde till nät eller för de metoder som använts för att beräkna dem, inrättande av tjänster för tredjepartstillträde, och harmoniserade principer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning, krav på insyn, balanseringsregler och avgifter för obalans samt underlättande av handel med kapacitet.

2. Medlemsstaterna får inrätta ett organ i enlighet med direktiv 2003/55/EG i syfte att utföra en eller flera av de uppgifter som brukar handlas av den systemansvarige för överföringssystem, för vilka kraven i denna förordning skall gälla.

(¹) EGT L 184, 17.7.1999, s. 23.

Artikel 2

Definitioner

1. I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

- 1) *överföring*: transport, vars avsikt är tillhandahållande till kunder, men inte leverans, av naturgas genom ett nät som i huvudsak består av högtrycksrörledningar, utom tidigare led i rörledningsnätet och utom den del av högtrycksrörledningarna som huvudsakligen används för lokal distribution av naturgas.
- 2) *transportavtal*: avtal som den systemansvarige för överföringssystemet har slutit med en nätanvändare i syfte att utföra överföring.
- 3) *kapacitet*: det maximala flöde, uttryckt i kubikmeter per tidsenhet eller som energienhet per tidsenhet, som nätanvändaren har rätt till enligt bestämmelserna i transportavtalet.
- 4) *utnyttjad kapacitet*: de fasta kapaciteter som en nätanvändare erhållit enligt ett transportavtal, men som den användaren inte utnyttjar vid den tidpunkt då den i avtalet fastställda fristen löper ut.
- 5) *hantering av överbelastning*: hantering av den systemansvariges kapacitetsportfölj, så att dels den tekniska kapaciteten utnyttjas på bästa möjliga sätt och i högsta möjliga grad, dels eventuella överbelastningar och flaskhalsar upptäcks i tid.
- 6) *sekundär marknad*: marknad där kapaciteten inte handlas på den primära marknaden.
- 7) *nominering*: nätanvändarens förhandsmeddelande till den systemansvarige för överföringssystemet om det faktiska gasflöde som nätanvändaren vill mata in i eller ta ut från systemet.
- 8) *renominering*: senare meddelande om korrigerad nominering.
- 9) *funktionsäglighet*: läge där naturgasens tryck och kvalitet i ett överföringsnät och även i nödvändiga överföringsutrustningar befinner sig inom de övre och nedre gränser som den systemansvarige för överföringssystemet har fastställt, så att naturgasöverföringen är tekniskt säkerställd.
- 10) *balanseringsperiod*: den period inom vilken varje nätanvändare måste utjämna uttaget av en viss mängd naturgas, uttryckt i energienheter, genom att mata in samma mängd naturgas i överföringsnätet i enlighet med transportavtalet eller de allmänna villkoren för överföring.

- 11) **nätanvändare:** kund eller potentiell kund till en systemansvarig för överföringssystem samt systemansvariga för överföringssystem, i den mån som det är nödvändigt för dem för att kunna bedriva sin överföringsverksamhet.
- 12) **avbrytbara tjänster:** tjänster som den systemansvarige för överföringssystemet tillhandahåller avseende avbrytbar kapacitet.
- 13) **avbrytbar kapacitet:** gasöverföringskapacitet som kan avbrytas av den systemansvarige för överföringssystemet i enlighet med villkoren i transportavtalet.
- 14) **långfristiga tjänster:** tjänster som den systemansvarige för överföringssystemet tillhandahåller med en löptid på minst ett år.
- 15) **kortfristiga tjänster:** tjänster som den systemansvarige för överföringssystemet tillhandahåller med en löptid på mindre än ett år.
- 16) **fast kapacitet:** gasöverföringskapacitet som avtalsenligt garanteras som icke-avbrytbar av den systemansvarige för överföringssystemet.
- 17) **fasta tjänster:** tjänster som tillhandahålls av den systemansvarige för överföringssystemet avseende fast kapacitet.
- 18) **teknisk kapacitet:** största möjliga fasta kapacitet som den systemansvarige för överföringssystemet kan tillhandahålla nätanvändarna med beaktande av systemets funktionsduglighet och överföringsnätets tekniska drift.
- 19) **avtalad kapacitet:** kapacitet som den systemansvarige för överföringssystemet har tilldelat en nätanvändare genom ett transportavtal.
- 20) **tillgänglig kapacitet:** den del av den tekniska kapaciteten som ännu inte tilldelats och som fortfarande finns tillgänglig i systemet.
- 21) **avtalsbetingad överbelastning:** läge där efterfrågan på fast kapacitet överstiger den tekniska kapaciteten.
- 22) **primär marknad:** marknad för kapacitet som handlas direkt av den systemansvarige för överföringssystemet.
- 23) **fysisk överbelastning:** läge där efterfrågan av faktisk överföring överstiger den tekniska kapaciteten.

2. Dessutom skall de definitioner i artikel 2 i direktiv 2003/55/EG som är relevanta för tillämpningen av denna förordning tillämpas med undantag av definitionen av överföring i artikel 2.3 direktiv 2003/55/EG.

Artikel 3

Tariffer för tillträde till nät

1. Tarifferna, eller de metoder som används för att beräkna dem, som systemansvariga för överföringssystem tillämpar och vilka godkänts av tillsynsmyndigheterna enligt artikel 25.2 i direktiv 2003/55/EG, samt de tariffer som offentliggjorts enligt artikel 18.1 i det direktivet, skall vara tydliga, ta hänsyn till systemets funktionsduglighet och förbättringen av det och återspegla de faktiska kostnaderna, i den utsträckning dessa kostnader motsvaras av dem som effektiva och strukturellt jämförbara nätoperatörer har och medger insyn, samtidigt som en rimlig avkastning på investeringar tillgodoses, och vid behov med hänsyn till tariffjämförelser av tillsynsmyndigheterna. Tarifferna, eller de metoder som används för att beräkna dem, skall tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt.

Medlemsstaterna får besluta att tarifferna också får fastställas genom marknadsbaserade principer, såsom auktioner, förutsatt att sådana principer och de intäkter som uppstår från dessa har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Tarifferna, eller de metoder som används för att beräkna dem skall underlätta effektiv gashandel och konkurrens och samtidigt hindra korssubventionering mellan nätanvändare samt ge incitament till investeringar och upprätthållande eller skapande av driftskompatibilitet för överföringsnät.

2. Tariffer för tillträde till nät får inte begränsa marknadens likviditet eller påverka den gränsöverskridande handeln mellan olika överföringssystem. Om olika tariffstrukturer eller balanseringsregler skulle hindra handel över överföringssystem, skall de systemansvariga, trots vad som anges i artikel 25.2 i direktiv 2003/55/EG, i nära samarbete med relevanta nationella myndigheter aktivt arbeta för enhetliga tariffstrukturer och avgiftsprinciper, även när det gäller balansering.

Artikel 4

Tjänster för tredjepartstillträde

1. Systemansvariga för överföringssystem skall

- a) se till att på ett icke-diskriminerande sätt erbjuda samtliga nätanvändare sina tjänster. Framför allt när en systemansvarig för överföringssystemet erbjuder samma tjänster

till olika kunder, skall detta ske på samma kontraktsvillkor, antingen på grundval av harmoniserade transportavtal eller gemensamma allmänna villkor för överföring som godkänts av behörig myndighet i enlighet med förfarandet i artikel 25 i direktiv 2003/55/EG.

- b) tillhandahålla både fasta och avbrytbara tjänster för tredjepartstillträde. Priset på fränkopplingsbar kapacitet skall återspegla sannolikheten för avbrott.
- c) erbjuda samtliga nätanvändare både lång- och kortfristiga tjänster.

2. Transportavtal som ingås med annat än normalt startdatum eller för kortare löptid än ett årligt standardtransportavtal får inte leda till godtyckligt högre eller lägre tariffer som inte återspeglar tjänstens marknadsvärde, i överensstämmelse med principerna i artikel 3.1.

3. När så är lämpligt får tjänster för tredjepartstillträde beviljas, under förutsättning att nätanvändarna ger lämpliga garantier avseende sin kreditvärdighet. Sådana garantier får inte utgöra ett orättmätigt hinder för inträde på marknaden och de skall vara icke-diskriminerande, medge insyn och vara proportionerliga.

Artikel 5

Principer för mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning

1. Den maximala kapaciteten vid alla relevanta punkter som avses i artikel 6.3 skall ställas till marknadsaktörernas förfogande, med beaktande av systemets funktionsduglighet och en effektiv nätdrift.

2. Systemansvariga för överföringssystem skall tillämpa och offentliggöra icke-diskriminerande och klara mekanismer för kapacitetstilldelning, vilka skall

- a) ge riktiga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten och underlätta investeringar i ny infrastruktur,
- b) vara förenliga med marknadsmekanismerna, även med spotmarknaderna och handelsplatser, och samtidigt vara flexibla och kunna anpassas till ändrade marknadsvillkor,
- c) vara förenliga med medlemsstaternas system för tillträde till systemen.

3. När nya transportavtal ingås eller befintliga transportavtal omförhandlas av en systemansvarig för överföringssystem, skall dessa avtal bygga på följande principer:

- a) Vid avtalsbetingad överbelastning skall den systemansvarige erbjuda outnyttjad kapacitet på den primära marknaden, åtminstone med en dags framförhållning och på avbrytbara villkor.
- b) Nätanvändare skall ha rätt att återförsälja eller återuthyra sin outnyttjade kapacitet på den sekundära marknaden. Medlemsstaterna får begära att nätanvändarna anmäler detta till den systemansvarige för överföringssystemet eller att de informerar denne.

4. Om kapacitet som omfattas av befintliga transportavtal inte utnyttjas och det uppstår en avtalsbetingad överbelastning, skall systemansvarig för överföringssystem tillämpa punkt 3, förutsatt att de därmed inte bryter mot kraven i befintliga transportavtal. Om detta skulle bryta mot befintliga transportavtal, skall systemansvariga för överföringssystem lämna en begäran till nätanvändaren om att få använda den outnyttjade kapaciteten på den sekundära marknaden, efter samråd med de behöriga myndigheterna, i enlighet med punkt 3.

5. Vid fysisk överbelastning skall icke-diskriminerande, klara mekanismer för kapacitetstilldelning tillämpas av den systemansvarige för överföringssystemet eller, om så är lämpligt, av tillsynsmyndigheterna.

Artikel 6

Krav på insyn

1. Systemansvariga för överföringssystem skall offentliggöra närmare upplysningar om tjänster som de erbjuder och villkor som är tillämpliga, tillsammans med de tekniska uppgifter som krävs för att nätanvändarna skall få effektivt nätillträde.

2. För att garantera tydliga, objektiva och icke-diskriminerande tariffer och möjliggöra en effektiv användning av gasnätet skall de systemansvariga eller behöriga nationella myndigheter offentliggöra rimlig och tillräcklig information om grund, metod och struktur för tariffen.

3. För de tillhandahållna tjänsterna skall varje systemansvarig för överföringssystem regelbundet, löpande och på ett användarvänligt standardiserat sätt offentliggöra numeriska uppgifter om teknisk, avtalad och tillgänglig kapacitet för alla relevanta punkter, inklusive inmatnings- och uttagspunkter.

4. De behöriga myndigheterna skall efter samråd med nätanvändare, godkänna vilka uppgifter om de relevanta punkterna i överföringssystemet som måste offentliggöras.

5. Om en systemansvarig för överföringssystem anser att alla uppgifter som krävs inte kan offentliggöras av sekretessskäl, skall den systemansvarige söka de behöriga myndigheternas tillstånd att begränsa offentliggörandet i fråga om de (n) aktuella punkten/punkterna.

De behöriga tillsynsmyndigheterna skall bevilja eller vägra tillstånd från fall till fall och då särskilt beakta befogade krav på bevarande av affärshemligheter och målet att skapa en konkurrensutsatt inre gasmarknad. Om tillstånd beviljas, skall den tillgängliga kapaciteten offentliggöras utan sådana sifferuppgifter som skulle röja affärshemligheter.

Inget sådant tillstånd som anges i denna punkt skall beviljas om tre eller fler nätanvändare har avtalad kapacitet i en och samma punkt.

6. Systemansvariga för överföringssystem skall alltid lämna de uppgifter som krävs enligt denna förordning i meningsfull, kvantifierbar, tydlig och lättillgänglig form och på icke-diskriminerande grund.

Artikel 7

Balanseringsregler och avgifter för obalans

1. Balanseringsreglerna skall vara rättvisa, icke-diskriminerande och tydliga och bygga på objektiva kriterier. Balanseringsreglerna skall återspegla verkliga systembehov med hänsyn till de resurser som den systemansvarige för överföringssystemet förfogar över.

2. Om balanseringsreglerna inte är marknadsbaserade, skall toleransnivåerna utformas så att de antingen speglar säsongvariation eller resulterar i en toleransnivå som är högre än vad som är resultatet av säsongvariation och så att de speglar överföringssystemets faktiska, tekniska kapacitet. Toleransnivåerna skall spegla äkta systembehov med hänsyn till de resurser som den systemansvarige för överföringssystemet förfogar över.

3. Avgifterna för obalans skall så långt möjligt vara kostnadsbaserade och samtidigt ge nätanvändarna incitament till att balansera sina gasinmatningar och gasuttag. De skall hindra koessubventionering mellan nätanvändarna men får

inte hindra nya marknadsaktörer från att etablera sig på marknaden.

Beräkningsmetoden för avgifterna för obalans samt sluttarifferna skall på lämpligt sätt offentliggöras av de behöriga myndigheterna eller den systemansvarige för överföringssystemet.

4. Systemansvariga för överföringssystem får ta ut straffavgifter av nätanvändare som inte balanserar sina inmatningar i och uttag från överföringssystemet i enlighet med balanseringsreglerna i punkt 1.

5. Straffavgifter som överstiger de faktiska balanseringskostnaderna, i den utsträckning dessa kostnader motsvaras av dem som effektiva och strukturellt jämförbara nätopeatorer har och medger insyn, skall beaktas vid beräkningen av tarifferna, så att intresset för balansering inte minskar, och skall godkännas av de behöriga myndigheterna.

6. För att nätanvändarna i tid skall kunna vidta korrigerande åtgärder skall systemansvariga för överföringssystem i god tid tillhandahålla realtidsbaserad, tillräcklig och tillförlitlig information om nätanvändarens balanseringsstatus. Nivån på den tillhandahållna informationen skall återspegla den informationsnivå som den systemansvarige för överföringssystemet har tillgång till. Om avgifter för tillhandahållandet av sådana uppgifter tas ut skall de godkännas av de behöriga myndigheterna och offentliggöras av den systemansvarige för överföringssystemet.

7. Medlemsstaterna skall se till att systemansvariga för överföringssystem strävar efter att harmonisera balanseringssystemen och förenkla balanseringsavgifternas strukturer och nivåer för att underlätta gashandeln.

Artikel 8

Handel med kapacitetsrättigheter

Varje systemansvarig för överföringssystem skall vidta lämpliga åtgärder för att möjliggöra fri handel med kapacitetsrättigheter och att underlätta sådan handel. Varje sådan systemansvarig skall ta fram harmoniserade transportavtal och förfaranden för den primära marknaden för att underlätta den sekundära handeln med kapacitet samt erkänna överlåtelse av primära kapacitetsrättigheter som har meddelats av nätanvändarna. De harmoniserade transportavtalen och förfarandena skall meddelas tillsynsmyndigheterna.

Artikel 9

Riktlinjer

1. Vid behov skall det utarbetas riktlinjer för vilken grad av harmonisering som minst behövs för att uppnå förordningens syfte, med närmare uppgifter om följande:

- a) Tjänster för tredjepartstillräde med en beskrivning av tjänsternas innebörd, löptid och andra förutsättningar för dessa tjänster i enlighet med artikel 4.
- b) Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och tillämpning av förfarandena för hantering av avtalsbelastad överbelastning, i enlighet med artikel 5.
- c) Fastställandet av de tekniska uppgifter som nätanvändarna måste ha för att få effektivt tillträde till systemet och av alla relevanta punkter för uppfyllandet av kraven på insyn, inklusive de uppgifter som skall offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet, i enlighet med artikel 6.

2. Riktlinjer för de uppgifter som anges i punkt 1 finns i bilagan. Kommissionen får ändra riktlinjerna; detta skall ske i enlighet med förfarandet i artikel 14.2.

3. Tillämpning och ändring av de riktlinjer som antas enligt denna förordning skall återspegla olikheterna mellan de nationella gassystemen och skall därför inte kräva enhetliga detaljerade villkor för tredje parts tillträde på gemenskapsnivå. I riktlinjerna får dock de minimikrav fastställas som måste uppfyllas för att uppnå sådana icke-diskriminerande och öppna villkor för tillträde till nätet som behövs för en inre gasmarknad, vilka sedan får tillämpas mot bakgrund av olikheterna mellan de nationella gassystemen.

Artikel 10

Tillsynsmyndigheter

När de utför sina åligganden enligt denna förordning, skall medlemsstaternas tillsynsmyndigheter, vilka inrättats enligt artikel 25 i direktiv 2003/55/EG, säkerställa att denna förordning, och de riktlinjer som har antagits i enlighet med artikel 9 i denna förordning, följs.

Vid behov skall de samarbeta med varandra och med kommissionen.

Artikel 11

Tillhandahållande av information

Medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna skall på begäran föse kommissionen med all den information som är nödvändig för att uppfylla de syften som anges i artikel 9.

Kommissionen skall fastställa en rimlig tid inom vilken informationen skall lämnas, med hänsyn till hur komplex och brådskande den begärda informationen är.

Artikel 12

Medlemsstaternas rätt att besluta om mer detaljerade åtgärder

Denna förordning skall inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa åtgärder med mer detaljerade bestämmelser än de som anges i denna förordning och i de riktlinjer som avses i artikel 9.

Artikel 13

Sanktioner

1. Medlemsstaterna skall fastställa bestämmelserna för sanktioner vid överträdelse av bestämmelserna i denna förordning och vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att bestämmelserna genomförs. Sanktionerna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande. Medlemsstaterna skall underrätta kommissionen senast den 1 juli 2006 om bestämmelserna och utan dröjsmål meddela eventuella ändringar som påverkar dessa.

2. Sanktionerna enligt punkt 1 skall inte vara straffrättsliga.

Artikel 14

Kommittéförfarande

1. Kommissionen skall biträdas av den kommitté som inrättats i enlighet med artikel 30 i direktiv 2003/55/EG.

2. När det hänvisas till denna punkt skall artiklarna 5 och 7 i beslut 1999/468/EG tillämpas, med beaktande av bestämmelserna i artikel 8 i det beslutet.

Den tid som avses i artikel 5.6 i beslut 1999/468/EG skall vara tre månader.

3. Kommittén skall själv anta sin arbetsordning.

Artikel 15

Kommissionens rapport

Kommissionen skall se över genomförandet av denna förordning. I sin rapport enligt artikel 31.3 i direktiv 2003/55/EG skall kommissionen också rapportera om de erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av denna förordning. I rapporten skall det i synnerhet undersökas i vilken utsträckning man genom förordningen lyckats se till att villkoren för tillträde till gasnät är icke-diskriminerande och återspeglar kostnaderna samt bidrar till kundernas valfrihet på en väl fungerande inre marknad och till långsiktig försörjningstrygghet. Vid behov skall rapporten åtföljas av lämpliga förslag och/eller rekommendationer.

Artikel 16

Undantag

Denna förordning skall inte vara tillämplig på följande:

- a) Naturgasöverföringssystem som är belägna i medlemsstaterna under giltighetstiden för de undantag som beviljats i enlighet med artikel 28 i direktiv 2003/55/EG. Medlemsstater som har beviljats undantag i enlighet med artikel 28 i direktiv 2003/55/EG får hos kommissionen ansöka om ett temporärt undantag från att tillämpa denna förordning för en period på upp till två år från och med det datum då undantaget i detta led upphör att gälla.
- b) Sammanlänkningar mellan medlemsstater och väsentliga kapacitetsökningar i befintliga infrastrukturer och

förändringar av sådana infrastrukturer som möjliggör utveckling av nya källor för gasförsörjning i enlighet med artikel 22.1 och 22.2 i direktiv 2003/55/EG, vilka undantas från bestämmelserna i artiklarna 18, 19 och 20 samt artikel 25.2, 25.3 och 25.4 i det direktivet så länge de undantas från de bestämmelser som det hänvisas till i denna punkt.

- c) Naturgasöverföringssystem som har beviljats undantag i enlighet med artikel 27 i direktiv 2003/55/EG.

Artikel 17

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Den skall tillämpas från och med den 1 juli 2006, med undantag för artikel 9.2 andra meningen, som skall tillämpas från och med den 1 januari 2007.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Strasbourg den 28 september 2005.

På Europaparlamentets vägnar

J. BORRELL FONTELLES

Ordförande

På rådets vägnar

D. ALEXANDER

Ordförande

BILAGA

RIKTLINJER FÖR

1. **Tjänster för tredjepartstillträde**
2. **Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning**
3. **Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på insyn och de uppgifter som skall offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet**

1. **Tjänster för tredjepartstillträde**

1. Systemansvariga för överföringsystem (nedan kallade "systemansvariga") skall erbjuda fasta och avbrytbara tjänster som varar minst en dag.
2. Harmoniserade transportavtal och allmänna villkor för överföring skall utformas så att de underlättar handel med och återanvändning av avtalad kapacitet utan att hindra överlåtelse av kapacitet.
3. De systemansvariga skall utarbeta allmänna villkor för överföring och harmoniserade avtal efter vederbörligt samråd med nätanvändarna.
4. De systemansvariga skall tillämpa standardiserade förfaranden för nominering och renominering. De skall ta fram informationssystem och instrument för elektronisk kommunikation för att tillhandahålla nätanvändarna lämpliga uppgifter och förenkla transaktioner såsom nominering, avtal om kapacitet och överlåtelse av kapacitetsrättigheter mellan nätanvändare.
5. De systemansvariga skall harmonisera formaliserade förfaranden för bokning och svarstider i enlighet med bästa branschpraxis för att göra svarstiderna så korta som möjligt. De skall tillhandahålla direktruppkopplade, bildskärmbaserade system för kapacitetsbokning och bekräftelser samt förfaranden för nominering och renominering senast den 1 juli 2006, efter samråd med de berörda nätanvändarna.
6. De systemansvariga får inte ta ut särskilda avgifter av nätanvändarna för förfrågningar och transaktioner som hänger ihop med transportavtalen och som handläggs enligt standardregler och standardförfaranden.
7. För förfrågningar som ger upphov till extraordinära eller orimliga kostnader, t.ex. på grund av att det krävs genomförbarhetsstudier, får det tas ut särskilda avgifter, förutsatt att kostnaderna kan styrkas.
8. De systemansvariga skall samarbeta med andra systemansvariga och samordna underhållet av sina respektive nät, så att nätanvändare och systemansvariga i andra områden drabbas av så få avbrott i överföringen som möjligt och för att se till att försörjningstryggheten gagnar alla lika mycket, även i fråga om transitflöden.
9. De systemansvariga skall minst en gång om året vid en i förväg fastställd tidpunkt offentliggöra sina planerade underhållsperioder som kan komma att påverka nätanvändarnas rättigheter enligt transportavtalen och i rimlig tid offentliggöra den driftrelaterade information som är kopplad till detta. Så snart uppgifterna är tillgängliga för de systemansvariga, skall de också utan dröjsmål och diskriminering offentliggöra eventuella ändringar i de

planerade underhållsperioderna och meddela oplanerat underhåll. Under underhållsperioderna skall de systemansvariga regelbundet offentliggöra aktuell information om underhållet, förväntad varaktighet och förväntade effekter.

10. De systemansvariga skall varje dag föra protokoll om aktuellt underhåll och eventuella flödesstörningar. De skall på begäran ställa protokollen till den behöriga myndighetens förfogande. På begäran skall uppgifterna också lämnas till dem som påverkas av störningarna.

2. Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning samt tillämpningen av dessa vid avtalsbetingad överbelastning

2.1 Principer för mekanismer för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning

1. Mekanismerna för kapacitetstilldelning och förfarandena för hantering av överbelastning skall underlätta utvecklingen av konkurrensen och likvidhandel med kapacitet. Mekanismerna skall vara marknadsanpassade, även för spotmarknader och handelsplatser. De skall vara flexibla och kunna anpassas till nya marknadsvillkor.
2. Mekanismerna och förfarandena skall ta hänsyn till det berörda systemets integritet och till försörjningstryggheten.
3. Mekanismerna och förfarandena får varken stå i vägen för nya marknadsaktörer eller skapa orimliga hinder för marknadsinträde. De får inte hindra marknadsaktörerna, såväl nya som gamla eller företag med liten marknadsandel, från att konkurrera effektivt med varandra.
4. Dessa mekanismer och förfaranden skall ge lämpliga ekonomiska signaler för en effektiv och maximal användning av den tekniska kapaciteten samt underlätta investeringar i ny infrastruktur.
5. Nätanvändarna skall underrättas om vilken typ av omständigheter som kan påverka tillgängligheten när det gäller avtalad kapacitet. Information om avbrott bör återspegla nivån på den information som finns tillgänglig för den systemansvarige.
6. Om det uppstår svårigheter med att uppfylla avtalsenliga leveransskyldigheter som är relaterade till systemets funktionsduglighet, bör de systemansvariga utan dröjsmål underrätta nätanvändarna och försöka finna en icke-diskriminerande lösning.

De systemansvariga skall rådfråga nätanvändarna om förfaranden innan de genomförs och komma överens om dem med tillsynsmyndigheten.

2.2 Förfaranden för hantering av överbelastning vid avtalsbetingad överbelastning

1. Om avtalad kapacitet inte utnyttjas, skall de systemansvariga göra denna kapacitet tillgänglig på den primära marknaden på avbrytbara villkor och genom avtal med olika löptider, om den relevanta nätanvändaren inte erbjuder denna kapacitet på den sekundära marknaden till ett rimligt pris.
2. Intäkter från överlåtelser av den frigjorda avbrytbara kapaciteten skall delas enligt de regler som fastställts eller godkänts av den relevanta tillsynsmyndigheten. Reglerna skall vara förenliga med en effektiv och ändamålsenlig användning av systemet.

3. De relevanta tillsynsmyndigheterna kan med hänsyn till rådande omständigheter fastställa ett rimligt pris för överlåtelsen av avbrytbar kapacitet.
4. Om det är lämpligt skall de systemansvariga göra rimliga ansträngningar för att på marknaden åtminstone erbjuda delar av den outnyttjade kapaciteten som fast kapacitet.

3. Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att få effektivt tillträde till systemet, fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på insyn och de uppgifter som skall offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet

3.1 Fastställande av de tekniska uppgifter som nätanvändare måste ha för att få effektivt tillträde till systemet

De systemansvariga skall offentliggöra åtminstone följande uppgifter om sina system och tjänster:

- a) En uttömmande beskrivning av de olika tjänster som erbjuds och de avgifter som tas ut för dem.
- b) Redogörelse för olika slag av transportavtal för dessa tjänster och, i förekommande fall, de allmänna villkoren för överföring och/eller standardvillkoren för alla nätanvändares rättigheter och skyldigheter, inklusive harmoniserade transportavtal och andra relevanta dokument.
- c) De harmoniserade förfarandena för användning av överföringssystemet, inklusive definition av nyckelbegrepp.
- d) Villkor för kapacitetstilldelning, hantering av överbelastning samt förfaranden för att motverka hamstring och underlätta återanvändning.
- e) De regler för kapacitetshandel på den sekundära marknaden som gäller gentemot den systemansvarige.
- f) I förekommande fall de flexibilitets- och toleransnivåer som utan särskild avgift inkluderas i transportavtalen och andra tjänster samt den flexibilitet som erbjuds utöver detta med tillhörande avgifter.
- g) En ingående beskrivning av den systemansvariges gassystem med uppgift om alla relevanta punkter som sammanlänkar systemet med andra systemansvarigas system och/eller med gasinfrastruktur för exempelvis LNG (Liquified Natural Gas) och infrastruktur för stödtjänster enligt definitionen i artikel 2.14 i direktiv 2003/55/EG.
- h) Information om gaskvalitet och tryckkrav.
- i) Reglerna för anslutning till det system som drivs av den systemansvarige.
- j) Information i god tid om föreslagna och/eller faktiska ändringar i fråga om tjänster eller villkor, inklusive de uppgifter som avses i a–i.

3.2 Fastställande av alla punkter som är relevanta för uppfyllandet av kraven på brym

De relevanta punkterna skall åtminstone omfatta följande punkter:

- a) Alla inmatningspunkter i den systemansvariges nät.
- b) De viktigaste uttagspunkterna och uttagszonerna med en samlad uttagskapacitet på minst 50 % av den totala uttagskapaciteten i den systemansvariges nät, inklusive alla uttagspunkter eller uttagszoner som omfattar mer än 2 % av nätverkets totala uttagskapacitet.
- c) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvariges nät med andra överföringsnät.
- d) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvariges nät med terminaler för LNG.
- e) Alla viktiga punkter i den systemansvariges nät, inklusive de punkter som sammanlänkar nätet med marknadsplatser för gashandel. Alla punkter där man av erfarenhet kan räkna med fysisk överbelastning är att anse som viktiga.
- f) Alla punkter som sammanlänkar den systemansvariges nät med sådan infrastruktur som krävs för tillhandahållandet av stödtjänster enligt definitionen i artikel 2.14 i direktiv 2003/55/EG.

3.3 Uppgifter som skall offentliggöras vid alla relevanta punkter och tidsplanen för offentliggörandet

1. De systemansvariga skall på ett användarvänligt, standardiserat sätt och regelbundet/löpande, via Internet – vid alla relevanta punkter offentliggöra följande uppgifter om kapacitetsläget ned till dagliga perioder:
 - a) Högsta möjliga tekniska kapacitet för flöden i båda riktningar.
 - b) Total avtalad och avbrytbar kapacitet.
 - c) Tillgänglig kapacitet.
2. De systemansvariga skall för alla relevanta punkter offentliggöra tillgängliga kapaciteter för åtminstone 18 månader framåt och uppdatera dessa uppgifter minst en gång i månaden eller ännu oftare, om nya uppgifter blir tillgängliga.
3. De systemansvariga skall dagligen offentliggöra uppdaterade uppgifter om tillgången till kortfristiga tjänster (för påföljande dag och påföljande vecka) på grundval av bland annat nominering, gällande avtalsenliga åtaganden och regelbundna långtidsprognoser avseende tillgängliga årskapaciteter för upp till tio år framåt för alla relevanta punkter.
4. De systemansvariga skall löpande offentliggöra de historiska maximala och minimala värdena för varje månads kapacitetsanvändning samt de årliga genomsnittsflödena i varje relevant punkt för de senaste tre åren.
5. De systemansvariga skall varje dag föra protokoll över de faktiska kumulerade flödena för minst tre månader.

6. De systemansvariga skall på ett effektivt sätt registrera alla kapacitetsavtal och all annan relevant information i samband med beräkning och tillhandahållande av tillgängliga kapaciteter till vilka de relevanta nationella myndigheterna skall ha tillgång för att kunna utföra sina åligganden.
 7. De systemansvariga skall tillhandahålla användarvänliga instrument för beräkning av tariffer för tillgängliga tjänster och för verifiering av tillgänglig kapacitet via Internet.
 8. De systemansvariga som inte kan offentliggöra uppgifter enligt punkterna 1, 3 och 7 skall samråda med sina relevanta nationella myndigheter och ta fram en handlingsplan för genomförande så snart som möjligt, dock senast den 31 december 2006.
-